

**Управління культури і мистецтв
Вінницької обласної державної адміністрації
Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. К. А. Тімірязєва**

**ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ВІННИЧЧИНИ
2020 РОКУ**

Хронологічний довідник

Вінниця, 2019

УДК 050.9(477.44)
З 72

Відповідальна за випуск Л. Б. Сенік,
директор Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва

Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2020 року : хронол. довід. / Упр. культури і мистецтв Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; уклад.: О. Ю. Антонюк, Г. М. Авраменко ; ред. С. В. Лавренюк ; відп. за вип. Л. Б. Сенік. – Вінниця, 2019. – 208 с.

У хронологічному довіднику вміщено довідково-бібліографічні матеріали до ювілейних дат Вінниччини 2020 року.

Традиційне щорічне видання розраховане на різні категорії споживачів краєзнавчої інформації, які зацікавлені у вивченні та поширенні краєзнавчих знань.

Від укладачів

Шановні користувачі! Пропонуємо вам черговий випуск щорічного хронологічного довідника «Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2020 року», котрий видається Вінницькою ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва з 1962 р. Електронна версія видання представлена на вебсайті бібліотеки з 2000 р. Його мета – надати довідковий матеріал про визначні події історії, суспільно-політичного, громадського та культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, життя і діяльність яких пов'язані з Вінниччиною, інформацію про непересічні досягнення наших земляків як за межами області, так і України.

Дати у хронологічному довіднику подані за новим стилем. Якщо у джерелах траплялися розбіжності, перевага надавалася інформації з фундаментальних енциклопедично-довідкових видань. Неточності можливі в датуванні подій, що відбувалися до лютого 1918 р., оскільки джерела не завжди розрізняють старий і новий стилі.

Видання відкриває хронологічний перелік знаменних і пам'ятних подій у житті нашого краю, точна дата яких не завжди чітко встановлена. Далі подано перелік дат за місяцями й числами. До кожної дати додається анотація, у якій стисло викладається зміст події, біографічні відомості про ювілярів у краєзнавчому аспекті. У складанні хронологічного списку дат частково використано матеріали календарів знаменних і пам'ятних дат районів, поданих районними бібліотеками області, бібліотеками закладів вищої освіти Вінниці.

У зв'язку із введенням в інформаційний обіг значної кількості нововиявлених персоналій видатних земляків, які включено в довідник, та обмеженням форматом видання, з 2018 року довідник містить лише короткі персональні та фактографічні довідки. На жаль, в окремих випадках не вдалося повністю віднайти фактографічні дані, тому в деяких довідках вони відсутні.

Важливою складовою цього видання є розширені текстові довідки з бібліографічним супроводом про окремі дати 2020 р. Розміщені вони в кінці кожного місяця, після переліку основних дат. До підготовки цих довідок активно долучалися вінницькі науковці, письменники, краєзнавці, фахівці окремих галузей. Їхні прізвища й посади подані у відомостях про авторів текстових довідок, розмічених у кінці видання.

Прізвища видатних постатей Вінницького краю, вшанування яких в області відзначається щорічно, виділені курсивом. Хронологічний довідник доповнює іменний покажчик, де вказано сторінки, на яких подана інформація про ювіляра 2020 р.

Під час підготовки видання укладачі керувалися Указом Президента України «Про впорядкування відзначення пам'ятних дат і ювілеїв» (Із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 70/99 від 27.01.99).

Хронологічний довідник не претендує на всебічність висвітлення окремих подій, життя та діяльності осіб, які внесли в перелік дат видання.

Видання розраховане на представників державної влади й місцевого самоврядування, працівників культурно-освітніх закладів, науковців, викладачів, краєзнавців, журналістів, студентів, учнів та всіх, хто цікавиться краєзнавством, для відзначення визначних дат, пов'язаних з історією та культурою Вінниччини.

Радимо бібліотечним працівникам, які популяризують краєзнавчу літературу, використовувати довідник для підготовки до відзначення ювілейних і пам'ятних дат краю, поповнення краєзнавчого довідково-бібліографічного апарату, організації книжкових виставок, переглядів літератури, проведення творчих акцій.

Більш широку інформацію про ювілейні дати Вінниччини можна отримати у відділі краєзнавства, де до ваших послуг – традиційний зведений краєзнавчий каталог, картотеки, краєзнавчі електронні бази даних: «Література про Вінницьку

область», «Персоналії», «Календар», «Козацтво», «Голодомор», «Шевченко і Вінниччина», «Стус», «Бібліотека», «Лядівський монастир», «Коцюбинський і Вінниччина», «Грушевський і Вінниччина» та ін., фонд краєзнавчої літератури, універсальних довідково-бібліографічних видань, інтернет тощо.

З переліком знаменних і пам'ятних дат світового та державного значення, українських професійних та великих народно-релігійних свят на 2020 р. можна ознайомитися на сайті Національної бібліотеки України ім. Ярослава Мудрого.

Для подальшого поліпшення видання просимо надсилати його укладачам свої зауваження та пропозиції. Запрошуємо державні установи, підприємства, культурно-освітні заклади, ЗМІ, громадські організації, науковців, краєзнавців до співпраці щодо виявлення й надання інформації про знаменні та пам'ятні дати краю для включення їх до хронологічного довідника наступних років, що значно розширить його інформаційний потенціал. Ми будемо вам вдячні.

Висловлюємо щиро подяку всім, хто надав інформацію до хронологічного довідника «Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2020 року», та авторам розширених текстових довідок.

Наша адреса:

*21050, Вінниця, вул. Соборна, 73
Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва*

Відділ краєзнавства

Тел.: (0432) 67-34-55

Факс: (0432) 67-03-41

E-mail: kraev@library.vn.ua

http://www.library.vn.ua

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

*О, скільки є сторін на білім світі...
Та рідна серед них лише одна,
Яка у предків давнім заповіті
Подільською зоветься сторона.*
Світлана Травнева

2020 року виповнюється:

710 років (1310) з часу заснування с. Демидівка Жмеринського р-ну.

630 років (1390) з часу заснування м. Немирів.

600 років (1420) з часу появи першої письмової згадки про смт. Дашів Лінецького р-ну.

595 років тому (1425) зафіксована перша письмова згадка про м. Рів (нині м. Бар).

590 років (1430) з часу появи першої письмової згадки про с. Сальниця (Салиха) Хмільницького р-ну.

580 років (1440) з часу заснування м. Іллінці та селища Браїлів Жмеринського р-ну.

570 років (1450) відтоді, як в джерелах з'явилася перша згадка про с. П'ятничани (нині у межах Вінниці), с. Васьківці (нині Івашківці Шаргородського р-ну), с. Нове місто Тиврівського р-ну, с. Котюжани Мурованокуриловецького р-ну.

520 років (1500) з часу першої згадки про с. Курашівці Мурованокуриловецького р-ну.

515 років тому (1505) зафіксована перша згадка про смт. Тиврів.

490 років (1530) відтоді, як з'явилася перша письмова згадка про с. Літинка Літинського р-ну.

480 років (1540) з часу заснування с. Головчинці (нині с. Кармалюкове Жмеринського р-ну).

475 років тому (1545) відбулася люстрація (опис мешканців маєтків із метою встановлення доходів з них) Вінницького та Брацлавського замків.

475 років тому (1545) зафіксована перша письмова згадка про смт. Липовець, смт. Турбів (Липовецький р-н), смт. Оратів, смт. Вороновиця (Вінницький р-н).

460 років (1560) відтоді, як було засновано с. Лука-Мелешківська Вінницького р-ну.

450 років (1570) з часу появи першої письмової згадки про с. Уладівка Літинського р-ну.

425 років тому (1595) з'явилася перша письмова згадка про м. Могилів-Подільський та смт. Глухівці Козятинського р-ну.

425 років (1595) з часу побудови костелу св. Флоріана у м. Шаргород.

420 років (1600) з часу першої згадки про м. Гайсин.

380 років (1640) відтоді, як м. Вінниця було надане магдебурзьке право (*див. розширену довідку в кінці переліку дат*).

380 років (1640) з часу заснування с. Шляхова Бершадського р-ну.

370 років (1650) відтоді, як було видано «Опис України» Гійома Левассера де Боплана з цінними відомостями про Поділля та Брацлавщину XVII ст.

370 років (1650) з часу заснування сіл Соколівка, Шарапанівка Крижопільського р-ну.

360 років (1660) відтоді, як священник з м. Шаргорода Григорій Димитрієвич здійснив першу спробу бібліографування на Поділлі – перелік літератури при рукописній книзі «Біблія мала» (*див. розширену довідку в кінці переліку дат*).

320 років (1700) з тих пір, як у с. Пирогів Тиврівського району було споруджено церкву на честь св. Миколая.

300 років тому (1720) було надано магдебурзьке право містечку Снітків (нині село Мурованоктуриловецького р-ну).

290 років (1730) з часу заснування сіл Дяківка, Тирлівка Бершадського р-ну.

280 років тому (1740) у Браїлові (Жмеринський р-н) Францішек Салезій Потоцький заснував костел з кляштором тринітаріїв. Розписи костелу виконав у кінці XVIII ст. художник-монах Йосип Прагтль.

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

275 років тому (1745) вінницький староста Людовик Капиновський у м. Вінниця для ордену капуцинів збудував костел Пресвятої Діви Марії Ангельської (освячений 1761 р.). За свою історію він декілька разів міняв своїх власників. 1932 р. храм був закритий. Під час нацистської окупації м. Вінниці було дозволено відкрити костел, із 1945 до 1961 рр. відбувався своєрідний «двобій» між радянською владою і вірянами католицької громади. У 1961 р. приміщення віддали під лекторій, де читали лекції з атеїзму. 1991 р. його повернули римсько-католицькій церкві.

270 років (1750) відтоді, як в с. Василівка Іллінецького району було споруджено Покровську церкву, у с. Ворошилівка Тиврівського р-ну споруджено церкву на честь Різдва Богородиці.

260 років (1760) з часу заснування с. Велика Вулига Тиврівського р-ну.

250 років (1770) з часу появи першої письмової згадки про с. Воробіївка Немирівського р-ну.

220 років від дня народження **Хоми Станіслава** (Наполеона Михайловича) **Буяльського** (близько 1800, с. Майдан-Борківський (нині с. Українка Літин. р-ну) – ?), художника, педагога.

190 років від дня народження **Маріана Гожковського** (1830, Ладижин, тепер Тростянецького р-ну – 1911), польського й українського письменника, фольклориста, мистецтвознавця.

180 років (1840) відтоді, як було засновано Корделівський цукровий завод (Калинівський р-н) (нині ТОВ «Цукоагро – МТ»).

180 років тому (1840) було відкрито Турбівську церковноприходську школу (нині ЗОШ І–ІІІ ст. № 2 смт. Турбів) та Білянську церковноприходську школу (нині ЗОШ І–ІІ ст. с. Біла Липовецького р-ну).

175 років (1845) з часу побудови костелу Святого Станіслава в Оратові.

160 років від дня народження **Григорія Григоровича Артинова** (1860, м. Ніжин, Чернігів. обл. – 1919, м. Вінниця), цивільного інженера, вінницького міського архітектора в 1900–1919 рр.

160 років (1860) з часу заснування Вищеольчедаївського (Мурованокуриловецький р-н), Уладівського (Літинський р-н),

Скоморошківського (Оратівський р-н) цукрових заводів (нині не працюють).

160 років (1860) з часу відкриття церковноприходських шкіл у селах Лозна, Хутори-Кривошиїнецькі, Соломірка (нині с. Порик) Хмільницького р-ну.

160 років від дня народження **Бориса (Баруха) Пилиповича Брандта** (1860, м. Махнівка, нині село Козятин. р-ну – 1907), економіста, письменника, публіциста.

160 років від дня народження **Олександра Васильовича Кобелева** (1860–1942), відомого архітектора, інженера, педагога, члена Петербурзької спілки архітекторів. Найвідоміші його споруди: будівлі Національного банку України, Київського політехнічного інституту. Він автор проекту Козятинського залізничного вокзалу.

160 років (1860) з часу побудови Михайлівської церкви в с. Скала Оратівського р-ну.

160 років (1860) відтоді, як було відкрито школи: в с. Онитківці (народну), у с. Ворошилівка (церковноприходську, на базі якої в 1875 році створено народне училище) (Тиврівський р-н).

160 років (1860) з часу відкриття церковнопарафіяльної школи в с. Велика Киріївка (нині Великокиріївська ЗОШ І–ІІ ст.), церковноприходської – в с. Хмарівка (нині Хмарівська ЗОШ І–ІІ ст. Бершадського р-ну).

160 років (1860) відтоді, як було відкрито Скитківську церковноприходську школу (нині ЗОШ І–ІІ ст. с. Скитка), церковноприходську школу в с. Війтівці (нині Війтівецька ЗОШ І–ІІ ст. Липовецького р-ну).

155 років (1865) відтоді, як у м. Бар було збудовано винокурний (пізніше спиртовий) завод (нині державне підприємство «Барський спиртовий комбінат»).

155 років тому (1865) засновано поселення Жмеринка (нині місто обласного підпорядкування).

150 років (1870) з часу, як було закінчено будівництво Кієво-Балтської залізниці (проходила через Козятин, Вінницю, Жмеринку).

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

150 років (1870) відтоді, як засновано гранітний кар'єр (нині Товариство з обмеженою відповідальністю «Гніванський гранітний кар'єр») (Тиврівський р-н).

150 років (1870) відтоді, як було відкрито Соболівський цукровий завод (Теплицький р-н) (нині не працює).

150 років (1870) з тих пір, як було відкрито Новоприлуцький єврейський хетер (нині ЗОШ I–II ст. с. Нова Прилука), церковноприходську школу в с. Троща (нині Трощанська ЗОШ I–II ст. Липовецького р-ну).

140 років (1880) з часу відкриття церковноприходської школи в с. Слобода-Кустовецька Хмільницького р-ну.

140 років (1880) з тих пір, як вулиці м. Вінниця було освітлено газовими світильниками.

130 років від дня народження **Авраама Ярмолинського** (1890, м. Гайсин – 1975, в еміграції), американського літературознавця, мовознавця, перекладача, педагога, бібліотекаря.

130 років (1890) відтоді, як було збудовано залізничний вокзал ст. Оратів.

130 років (1890) з часу заснування с. Серебря Біршадського р-ну.

125 років тому (1895) в Мурованих Курилівцях було відкрито церковноприходську школу грамоти для дівчаток.

120 років (1900) відтоді, як «Попечительством о народной трезвости» в с. Уланів Хмільницького р-ну було відкрито читальню для народу.

120 років (1900) з часу заснування Вінницького насінневого заводу (з 2005 р. – ТОВ «Агроград В»), спорудження Барського (нині ТОВ «Цукровий комбінат») та Погребищенського (нині ТОВ «Новофастівське») цукрових заводів.

115 років (1905) з часу виходу у світ книги «Населенные места Подольской губернии» (укладач – А. П. Крилов, м. Кам'янець-Подільський).

110 років (1910) з того часу, як у Вінниці почав працювати учнівський яхт-клуб «Спорт», ініціатором створення якого був викладач малювання реального училища В'ячеслав Коренєв.

110 років (1910) відтоді, як у Вінниці споруджено міський театр.

110 років (1910) з тих пір, як у Вінниці збудовано електростанцію та встановлено на вулицях перші електричні ліхтарі, розпочалося будівництво міського водогону.

110 років (1910) закладу «Середня загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 8 м. Вінниці».

100 років тому (1920) народилися Герої Радянського Союзу:

- **Дементій Омелянович Чута** (1920, с. Краснопілка Гайсин. р-ну – 06.09.1956, похов. у с. Абрашеська Чернігів. р-ну Примор. краю, РФ);

- **Степан Лаврентійович Козак** (1920, с. Нападівка Калинів. р-ну – 13.04.1945, похов. у Калінінград. обл., РФ).

100 років тому (1920) було засновано Немирівську центральну районну бібліотеку. З 2018 р. КЗ «Централізована бібліотечна система» Немирівської міської ради Вінницької області.

100 років (1920) відтоді, як було відкрито тютюнові фабрики в смт. Тиврові, с. Ворошилівка Тиврівського р-ну.

100 років (1920) з часу заснування Вінницької меліоративно-будівельної профтехшколи – одного з найстаріших навчальних закладів України (нині Вінницький коледж будівництва і архітектури Київського національного університету будівництва і архітектури).

100 років (1920) з часу відкриття у Вінниці народної консерваторії на основі націоналізації в місті всіх музичних приватних навчальних закладів професійного рівня. При ній працювали музичний технікум, музична професійна школа. У результаті реорганізації 1933 року відбулося злиття професійної музичної школи і технікуму з музичною школою-студією Ю. Г. Брондзи (батько композиторки Ж. Колодуб) при радіокомітеті, утворилася Вінницька дитяча музична школа.

100 років (1920) відтоді, як вийшов перший номер літинської районної газети «Літинський вісник».

90 років тому (1930) засновано Вінницький політехнічний технікум (нині Вінницький коледж Національного університету харчових технологій (НУХТ)).

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

90 років тому (1930) створено Тульчинське училище культури (нині Тульчинський коледж культури) (*див. розширену довідку в кінці переліку дат*).

90 років тому (1930) у с. Чернятин Жмеринського р-ну відкрито робітфак (філіал Уманського плодоягідного інституту) (нині Чернятинський коледж Вінницького національного аграрного університету).

90 років (1930) з часу заснування Музею академіка Д. К. Заболотного (с. Заболотне Крижопільського р-ну), колекція експонатів якого нараховує понад 2 тис. предметів.

90 років (1930) з часу виходу у світ перших номерів районної газети «Життєві обрії» (м. Хмільник).

80 років тому (1940) постановою Раднаркому України Вінницький театр опери та балету реорганізовано на український обласний музично-драматичний театр.

80 років (1940) відтоді, як у Вінниці в експлуатацію здано новий водогін з довжиною мережі 57,5 км.

80 років тому (1940) засновано Крижопільську центральну районну аптеку (нині аптечне підприємство «Здоров'я»).

75 років тому (1945) засновано Оратівську центральну районну бібліотеку. З 2019 р. ліквідовано. Натомість з 1 жовтня 2019 року почала функціонувати у повному форматі КЗ «Публічна бібліотека Оратівської селищної об'єднаної територіальної громади».

70 років тому (1950) була створена спортивна школа в м. Бершадь (нині комунальна організація «Бершадська районна дитячо-юнацька спортивна школа „Ровесник“»).

60 років тому (1960) відкрито Будинок культури в с. Лопатинці Оратівського р-ну.

60 років (1960) з часу заснування Вінницької дитячої художньої школи.

60 років (1960) з часу заснування у Вінниці загальнотехнічного факультету Київського інституту харчової промисловості (нині Вінницький національний технічний університет).

60 років (1960) Турбівському машинобудівному заводу, з 1994 р. – ВАТ «Атеко» (нині ВАТ «Екологія, комунальне обладнання»).

50 років (1970) відтоді, як Хмільнику надано статус містакурорту республіканського значення.

50 років (1970) фольклорно-етнографічному ансамблю «Русава» с. Стіна Томашпільського р-ну.

50 років (1970) з часу заснування бібліотеки Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету.

50 років (1970) народному аматорському хору ветеранів війни та праці імені Р. Скалецького Вінницького міського палацу мистецтв «Зоря».

40 років (1980) з часу створення народного аматорського колективу Оратівського РБК (керівник – І. Гнатюк).

40 років (1980) з часу створення народного аматорського ансамблю троїстих музик Тростянецького РБК (керівник – В. Цасюк).

40 років (1980) з часу створення аматорського фольклорно-етнографічного ансамблю «Веселка» Талалаївського СБК Погребищенського р-ну (керівник – М. Онищук).

40 років (1980) з часу створення народного аматорського фольклорного ансамблю «Джерело» Лозівського СБК Чернівецького району (керівник – Ф. Соболевська).

40 років з часу (1980) створення Історичного музею ім. І. Д. Черняховського (с. Вербова, Томашпільський р-н). Музей створено рішенням правління місцевого колгоспу. Звання народного присвоєно у 2013 р.

35 років (1985) Барському педагогічному училищу (нині Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського).

30 років (1990) закладу «Спеціалізована середня загальноосвітня школа І–ІІІ ст. з поглибленим вивченням математики і фізики № 34 м. Вінниці».

25 років (1995) з часу заснування Подільської літературно-мистецької премії «Кришталева вишня». Присуджується творчим особистостям Вінниччини за здобутки в літературі та мистецтві, з метою заохочення літературної та мистецької творчості подолан, виявлення оригінальних перспективних талантів та залучен-

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

ня їх до виховання в молодого покоління духовності, формування естетичного смаку. Першими лауреатами стали Н. О. Асєєва, Ю. О. Боярунець, В. І. Мельник. За всі роки існування премії «Кришталева вишня» визначено понад сотню лауреатів.

25 років тому (1995) відкрито Краєзнавчий музей Гайсинщини.

25 років тому (1995) розпочав свою роботу Музей історії с. Оленівка Вінницького району.

25 років тому (1995) створено народний аматорський чоловічий гурт «Оратаї» Оратівського РБК (керівник – В. Здрілюк).

25 років тому (1995) відбувся перший пленер художників України «Подільський пейзаж» у Немирівському санаторії «Авангард». Згодом цей захід став традиційним (за ініціативи А. Чебикіна, відомого українського художника). Доробок його учасників експонує створена картинна галерея (1998). У 2000 р. їй присвоєно звання народної.

25 років тому (1995) на базі Літинської центральної районної бібліотеки розпочала діяльність громадська культурно-наукова організація «Подільський народний університет Культури». Голова Ради ПНУК – Н. Г. Щепілова.

20 років (2000) відтоді, як м. Козятин віднесено до міст обласного підпорядкування.

20 років тому (2000) створено народний аматорський фольклорно-етнографічний колектив «Берегиня» Оратівського районного краєзнавчого музею (керівник – Є. Колосенко).

Магдебурзьке право Вінниці

До 380-річчя з часу надання

(1640)

Наріжним принципом європейської цивілізації є ідея самоврядування громад, передусім міських. В окремих частинах Європейського континенту були вироблені різні системи впровадження цього принципу. На теренах Центральної та Центрально-

Східної Європи ідея міського самоврядування була реалізована переважно у формі системи магдебурзького права.

Магдебурзьке право – середньовічна міська правова система, остаточно сформована в XIII ст. у німецькому місті Магдебурзі. За цим правом місто звільнялося від управління та суду власника-феодала, отримувало самоврядування і незалежне судочинство. Набуло значного поширення на теренах Речі Посполитої, значною мірою і завдяки поселенням німецьких колоністів.

На етнічних українських землях магдебурзьке право почало поширюватися ще наприкінці XIII ст. З 1329 р. у складі Угорщини ним користувалися міста Закарпатської України – Хуст, Вишково, Тячів. У XIV ст. в деяких містах Галицько-Волинського князівства з'явилися окремі юрисдикції, що базувалися на нормах магдебурзького права. У 1356 р. привілеєм короля Казимира III право надане Львову. У тому ж і наступному століттях ряд галицьких міст отримали відповідні права. У XV–XVI ст. цей процес поширився на терени Волині. У 1432 р. право отримало м. Луцьк, 1493 р. – Рівне, 1498 р. – Дубно, 1518 р. – Ковель.

Першою історичною згадкою про надання магдебурзького права на Поділлі є привілей для Кам'янця (1374 р.). У 1448 р. його отримали Смотрич, Хмільник, Червогород, у 1458 р. – Зіньків. Упродовж XVI і до середини XVII ст. магдебурзьке право поширюється в Подільському воєводстві Речі Посполитої. У цей час привілеї було надано Бару, Старій Синяві, Ялтушкову, Уланову, Шаргороду, Дунаївцям, Деражні, Копайгороду, Боршеву та ін.

Східне Поділля (Брацлавщина) триваліше зберігало прихильність до давнього українського права і звичаїв. Перешкоджає поширенню міського самоврядування й низький економічний та соціальний рівень розвитку пограничних міст. Проте ще у XVI ст. три міста Брацлавщини долучилися до європейської системи самоврядування: Брацлав (1564 р.), Літин (1578 р.) та Немирів (1581 р.). Вінниця «перетворилася» на магдебургію в 1638–1640 рр. Пізніше, у XVIII ст., магдебурзьке право в Брацлавському воєводстві набули Гайсин, Гранів, Кіблич, Латанець (1744 р.), Юзефгруд (1746 р.), Янушгород (1760 р.). З нагоди відвідання Тульчина в 1787 р. польським королем місту було надано магдебурзьке пра-

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

во. Воно, однак, не забезпечувало самоврядування, а лише давало дозвіл на вільну торгівлю.

Загалом протягом XIV–XVIII ст. магдебургією користувалися 52 подільських міста і містечка. Завдяки цим нормам громади набували впорядковану систему місцевої влади, економічні преференції, власний міський суд. Крім того, у привілеях йшлося про міський герб та печатку.

Набуття магдебурзького права не означало його невідворотності. Ті подільські міста, які підтримали Визвольну війну під проводом Хмельницького, позбавлялися магдебурзького права юридично, а жакхливий занепад міських поселень внаслідок Руїни призвів до фактичного припинення міського економічного життя та самоврядування. І хоча в найбільших з них (найперш – у Вінниці) до початку XVIII ст. зберігаються формальні ознаки громади-магдебургії, реально вони знову повернулися до стану сільських поселень.

Лише в другій половині XVIII ст. головні поселення Брацлавщини починають знову перетворюватися на міста в господарчому розумінні. І невдовзі підкріплюють цей статус поновленням давніх королівських привілеїв на магдебурзьке право. Однією з перших розпочала цей процес Вінниця, яка після виснажливої юридичної боротьби отримала протягом 1880–90-х рр. кілька судових і королівських підтверджень давніх прав.

Вважається, що магдебурзьке право було чинним у Речі Посполитій до 1791 року, коли Чотирирічний сейм ухвалив закон «Наші королівські міста в державах Речі Посполитої», який пізніше був долучений до Конституції 3 травня як її III розділ. На землях, які відійшли за поділами Польщі до Російської імперії, у 1802 р. Олександр I відновив його дію. А остаточно застосування норм магдебурзького права було припинене указом Миколи I 1831 року, за винятком Києва, де його скасували 1835 р.

Ю. В. Легун

Джерела та література

1. Отамановский В. Д. Винница как тип украинского города южного Правобережья XVII в.: Эволюция правового положения и устройства на фоне соц.-экон. развития Брацлавищины

XVII–XVIII вв. и процесса образования городского сословия : автореферат дис... д-ра ист. наук. – Симферополь, 1949. – 22 с.

2. Отамановський, В. Д. *Вінниця в XIV–XVII століттях : іст. дослідж. / В. Д. Отамановський. – Вінниця : Континент-ПРИМ, 1993. – 464 с. – (Історична бібліотека Поділля).*

Про коло читання Шаргородського священника 1660 р.

*До 360-річчя здійснення першої спроби
Григорієм Димитрієвичем бібліографування на Поділлі*

Особливе місце в книжковій культурі Поділля посідає праця Григорія Димитрієвича, священника міської церкви Шаргорода. Він, враховуючи мізерність провінційних книжкових запасів, 1660 року склав своєрідну хрестоматію зразків духовної та світської літератури в коротких переказах для малопідготовленого читача – «Біблію малу, зібрану з різних книжок, вибраних сентенцій коротко, заради легшого розуміння і пам'яті не дуже освічених читачів». Рукопис обсягом у 298 аркушів, форматом in quarto, у XIX ст. опинився в складі зібрання відомого російського літературознавця та бібліографа В. М. Ундольського (1816–1864) [1]. Усі витяги укладач намагався передати звичною для його часу українською мовою, допускаючи церковнослов'янську з численними українізмами. У передмові, звертаючись до читача, він умістив своєрідний список використаної літератури, який і допомагає уявити його коло читання та коло доступних йому книг. Притому ці фактографічні відомості характеризують не «столичного» мешканця, а освічену людину, яка проживала в глушині, далеко від тодішніх культурних центрів України, на теренах, що нещодавно були в епіцентрі національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. Особливого значення рукопису надає використання української мови, а не звичної для тодішніх вчених людей – церковнослов'янської.

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

Григорій Димитрієвич використовував як рукописні, так і друковані праці. Список починає він з Острозької Біблії і продовжує богословськими текстами, серед яких були «Зерцало богословія» Кирила Транквіліона (Почаїв, 1618) з основами християнської теології, а також рукописні Псалтир з тлумаченням, «Бесіди євангельські», «Бесіди апостольські» (можливо, «Іоанна Златоустого бесіди на 14 посланий св. ап. Павла» (Київ, 1623)) та життя святих.

Список продовжували «гісторії та сентенції» різних авторів із компілятивних збірників, що здобули популярність у Східній Європі ще за середньовіччя. Це, насамперед, відомий рукописний перекладний візантійський збірник «Пчела» – антологія афоризмів, прислів'їв, вибраних із Біблії, античних філософів і письменників тощо (у тому числі з Арістотеля, Анаксагора, Платона, Демокріта, Сократа, Менандра, Евріпіда). Афоризми укладені за темами, що мали назви «Про мудрість», «Про навчання і бесіду», «Про багатство і злиденність», «Про печаль і безпечальність», «Про похвалу», «Про заздрість», «Про сміх», в основному стосувалися питань моралі, норм поведінки, християнського благочестя. Збірник був також своєрідною енциклопедією історичних відомостей, адже містив й історичні анекдоти про видатних постатей античності. Серед інших давніх збірників рекомендувалися «Маргарит», «Діоптра», «Цветник», «кройніки» (ймовірно, давні українські хронографи, що створювалися ще до Софоновича, але вони вже містили згадки про козацькі війни), патерикони.

Укладач особливо наголошував на значущості «Требника» Петра Могили, вперше друкованого в Києві у 1646 р., що містив упорядковані митрополитом тексти церковних служб і встановлював порядок проведення молитов і таїнств – так званих «треб». Цей «Требник» став першим подібним виданням у східнослов'янському православному світі, а відтак набув поширення не лише в межах Речі Посполитої, а й в усій Східній і Центральній Європі. Він також виконував функції практичного посібника зі всіх випадків приватного богослужіння. Укладаючи свою збірку, митрополит і його помічники здійснили

масштабну редакційну роботу, добираючи пастирські чини з церковнослов'янських і грецьких текстів, доповнюючи їх іноді перекладами треб з католицького ритуалу, а іноді й створюючи певні елементи самотужки (зокрема з наведених Моголою 126 чинів, 37 були новими, а 20 з них – невідомі ані в грецьких, ані в слов'янських традиціях). У «Гребнику» не лише містився виклад молитов і обрядів, але й давалось їхнє літургічне і канонічне роз'яснення.

Розгортання на українських землях протистояння між православ'ям та католицизмом викликало появу значної кількості полемічних авторських творів. Серед них Димитрієвич обрав для популяризації, наприклад, богословський трактат «Книга про віру єдину...» Захарії Копистенського (Київ, 1619–1621), збірник проповідей «Ключ розуменія» Іоанікія Галятовського (Київ, 1659 та 1660), що вийшов майже одночасно з першим у Східній Європі гомілетичним дослідженням під назвою «Наука, або Способ зложення казанія». До речі, через бідність православної гомілетичної літератури твори Галятовського тривалий час залишалися для священників основою складання проповідей.

Серед інших світських творів привертає увагу, насамперед, словник Памви Беринди «Лексіконъ славеноросскій альбо Имень тлькованіе» (Київ, 1627 або Кутейно, 1653), що містив близько 7 тис. слів – загальних та власних назв переважно тогочасної церковнослов'янської мови з перекладом та тлумаченням їх українською літературною мовою початку XVII ст. Цей словник відіграв велику роль у розвитку не лише української, а й російської, білоруської, польської, румунської лексикографії. Він складається з двох частин: «Лексикон» – церковнослов'янсько-український словник (близько 5 тис. слів); «...Имена свойственная» – зібрання тлумачень топонімів й антропонімів, а також загальних назв неслов'янського походження (2 тис. слів).

Укладач використовував також численні панегірики, відомі перекладні повісті «Олександрія», «Варлаам та Іоасаф», «Макарій» тощо. Він коротко переказав українською низку повістей: про Григорія, папу-кровозмісника; про благочестивого юнака,

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

якого обмовили і що врятувався завдяки молитві; про Понціана з «Історії про сім мудреців»; про цесаря Оттона; про графиню Альтдорфську; про короливу Магелону; про Петра Гугнівого, які на багато років випередили появу російських перекладів.

Вмістив Дмитрієвич також кілька польських книжок, зокрема з теології, церковної історії за редакцією Петра Скарги, історії та права. До речі, українською він подав витяги з «Литовського статуту», друкованого старою білоруською мовою.

Отже, потенційне коло доступного в умовах провінційної глушини читання священника охоплювало не тільки релігійні питання, воно пропонувало відомості з філософії, мовознавства, юриспруденції, історії, географії, нарешті просто твори для читання, перекладні, так звані лицарські романи. Подільський священник мав можливість користуватися цими найзначнішими книгами України XVII ст., що поширювалися й у друкованому, й рукописному вигляді, і популяризував їхній зміст тогочасною українською літературною мовою. Привертає увагу те, наскільки оперативно діставалися подільської провінції видання, адже збірник Галятовського вперше був надрукований у попередньому році, а книга в умовах Руїни вже потрапила в Шаргород.

Варто зауважити, що частина рукописних джерел, якими користувався Дмитрієвич і які дістали його рекомендацію, лише згодом вийшли друком.

Крім того, український дослідник, бібліограф І. Корнейчик вважає, що це був ще й перший в українській бібліографії рекомендаційний список для потенційних читачів [2].

Т. Р. Каросва

Джерела та література

1. Перетц, В. *У истории украинской повести XVII в. / В. Перетц // Исследования и материалы по истории старин. укр. лит. XVI–XVIII вв. / В. Перетц. – Ленинград, 1926. – Т. 101. – № 2. – С. 106–138.*

2. Корнейчик, І. *Історія української бібліографії : дозв. період : нариси / І. Корнейчик. – Харків, 1971. – С. 25.*

Тульчинський коледж культури
До 90-річчя з часу створення
(1930)

Тульчинський коледж культури – один з найстаріших на Україні закладів освіти. Історія його багата та цікава.

Заклад почав своє існування 1930 року як технікум масової комуністичної освіти, який мав 2 відділення:

- ✓ організаційно-масове (готувало клубних працівників);
- ✓ бібліотечне (готувало бібліотекарів середньої кваліфікації).

У 1937 році технікум було перейменовано в бібліотечну школу, поряд з якою було створено й політосвітню школу, яка готувала директорів, інструкторів районних будинків культури, завідувачів клубів, масовиків.

У роки II Світової війни заклад не діяв. У травні 1944 року його роботу було відновлено. Він став називатись «Тульчинський технікум підготовки політосвітніх працівників».

У 1947 році заклад перейменовано в технікум підготовки культурно-освітніх працівників, теж з двома відділеннями. Відкрито заочне відділення, на якому готувалися клубні та бібліотечні працівники.

З 1960 року запроваджено чотирирічний термін навчання, що тривало до 1966 року.

У 1961 році технікум перейменовано в культурно-освітнє училище, а 1980 року – в училище культури.

У 1982 році освоєно приміщення основного корпусу колишнього палацу Потоцьких (пам'ятки архітектури XVIII століття), а у 1985 році освоєно східний корпус цього палацу, що сприяло значному розширенню навчальної бази.

З вересня 1988 року училище перейшло з трирічного на чотирирічне навчання. У цьому ж році відбувся Всесоюзний семінар директорів училищ, а у травні 1988 року пройшов Республіканський семінар викладачів нової обрядовості.

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

У 1990 році відкрито музей історії училища. Заклад став базою для проведення семінарів, нарад серед споріднених закладів освіти України.

У липні 1997 року постановою Кабінету Міністрів України Тульчинське училище культури було реорганізовано у філію Вінницького державного училища культури і мистецтв імені Миколи Дмитровича Леонтовича, що значно уповільнило процес його подальшого розвитку.

Рішенням Вінницької обласної Ради № 50 від 26 липня 2002 року на базі Тульчинської філії створено комунальний вищий навчальний заклад «Тульчинське училище культури» шляхом відокремлення від Вінницького училища культури і мистецтв імені Миколи Дмитровича Леонтовича. Рішенням 33 сесії 7 скликання Вінницької обласної Ради № 678 від 15 червня 2018 року комунальний вищий навчальний заклад «Тульчинське училище культури» було перейменовано в «Тульчинський коледж культури».

Сьогодні Тульчинський коледж культури діє як комунальний заклад освіти Вінницької обласної Ради, функціонує в системі Міністерства культури України, управління культури і мистецтв Вінницької обласної державної адміністрації, входить до складу навчально-наукового комплексу Рівненського державного гуманітарного університету, співпрацює з Київським національним університетом культури і мистецтв, Вінницьким державним педагогічним університетом імені Михайла Коцюбинського, Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини, що надає можливість випускникам продовжити ступеневу фахову підготовку за скороченим терміном навчання.

Колектив очолює Трачук Леонід Данилович, заслужений працівник культури України, викладач-методист вищої категорії, який здійснює результативну організаційну та методичну роботу. Є автором методичних рекомендацій з фахових дисциплін, затверджених Державним методичним центром навчальних закладів культури і мистецтв України, та публікацій у збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України», постійним членом журі Всеукраїнського конкурсу молодих виконавців (ансамблів) на духових та ударних інструментах імені В. Старченка (місто Рівне), є керівником оркестру української народної музики. Його студенти – переможці всеукраїнських конкурсів гри на духових інструментах.

Заклад готує фахівців за денною та заочною формами здобуття освіти для художньої, творчої, педагогічної діяльності у сфері культури, мистецтва, туризму та освіти зі спеціальностей: 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» (ОПП: народне пісенне мистецтво, кінофотовідеосправа, народне інструментальне мистецтво (духові та естрадні інструменти), народне інструментальне мистецтво (народні інструменти), видовищно-театралізовані заходи), 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (ОПП: інформаційна, бібліотечна та архівна справа), 024 «Хореографія» (ОПП: народна хореографія), 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (ОПП: декоративно-прикладне мистецтво), 242 «Туризм» (ОПП: туристичне обслуговування).

Разом з дипломом про спеціальну освіту випускники отримують атестат про повну загальну середню освіту.

Для проведення навчальних занять коледж має два двоповерхових корпуси (один з яких – палац Потоцьких – будівля XVIII століття).

Зараз у закладі освіти функціонує 32 навчальних кабінети, 2 лабораторії, в тому числі 2 комп'ютерних класи, бібліотека з читальною залом, актова зала на 250 місць, 2 зали для хореографічних занять, 30 аудиторій для індивідуальних і 20 – для групових занять. До послуг студентів їдальня, медичний пункт.

Фахівців готує стабільний педагогічний колектив, здатний забезпечити належну підготовку спеціалістів: 50 викладачів вищої категорії; 2 кандидати наук; звання викладача-методиста має 25 викладачів; старшого викладача – 5; 3 викладачі мають звання «Заслужений працівник культури України»; 1 – звання «Заслужений художник України», 3 – звання «Відмінник освіти України».

2020 РОКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ

Освітній процес забезпечують 9 циклових комісій.

Тульчинський коледж культури є єдиним закладом освіти в області, який готує керівників творчих колективів та організаторів соціокультурної діяльності.

Одним із важливих є питання організації профорієнтаційної роботи в коледжі. Педагогічний колектив щорічно проводить агітаційно-роз'яснювальну роботу щодо залучення абітурієнтів на навчання. У загальноосвітніх школах області організуються виставки друкованих матеріалів про коледж, творчі колективи виступають з концертними програмами. Разом з відділом кадрів управління культури і мистецтв Вінницької облдержадміністрації вивчається потреба у фахівцях культури, мистецтва та туризму для області. Для поліпшення якості навчання майбутніх фахівців поглиблюється вивчення та впровадження нових інформаційних технологій, удосконалюються практичні навички студентів у роботі з електронними базами даних.

3 травня 2016 року на базі закладу проводиться обласний молодіжний етнофестиваль «Калинові мости», який у 2019 році набув статусу всеукраїнського.

Сучасний спеціаліст в галузі культури, мистецтва та туризму має бути гарним організатором, успішним менеджером, новатором, відмінним фахівцем.

Студенти та викладачі коледжу беруть участь у роботі 18 творчих колективів, які вносять значну частку в популяризацію традиційної подільської культури, свят та обрядів, беруть участь у проведенні театралізованих заходів, конкурсів, фестивалів на терені області та держави.

Гордістю коледжу є його випускники. Це люди, які тримають на своїх крилах наше мистецтво, дбають про свою історію, традиції, пісню і слово.

Діяльність коледжу багато разів було відзначено урядовими нагородами та відзнаками місцевих органів влади.

Л. Д. Трачук

Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2020 року**СІЧЕНЬ**

1 120 років від дня народження **Василя Андрійовича Дядинюка** (01.01.1900, с. Лучинець Мурованокуриловецького р-ну – 21.01.1944, м. Відень), українського художника, мистецтвознавця, графіка, геральдиста, педагога, музиканта. Був офіцером УНР. Після поразки Української революції разом із братом Петром у 1920 р. емігрував з України і потрапив у табір інтернованих українських вояків у Каліші (Польща). Студіював О. Новаківського у Львові. Впродовж 1930–1933 рр. керував школою релігійного малярства при монастирі студитів у Львові. Відомий у Європі, був учасником багатьох мистецьких виставок у Відні, Кракові, Львові, Парижі, Празі та Варшаві. Він одним із перших художників-графіків створив ескіз герба соборної України. На жаль, сучасним українським історикам, мистецтвознавцям, іншим дослідникам праці В. Дядинюка майже не відомі. На сьогодні у фонді Слов'янської бібліотеки Національної бібліотеки Чеської республіки (м. Прага, Чехія) зберігається найбільша збірка робіт В. Дядинюка.

• 125 років від дня народження **Гната Павловича Западнюка** (01.01.1895, с. Тростянич, нині Тростянецького р-ну – 29.12.1979, м. Львів, похов. у с. Тростянич), поета, доктора ветеринарних наук (1952), ученого-ветеринара, професора. Закінчив церковнопарафіяльну та Степашківську учительську школи. Учасник Першої світової війни. Впродовж 1918–1929 рр. працював наркомом освіти Ольгопільського повіту, учителем, директором Тростянецької середньої школи. Вірші почав писати ще в учительській школі, друкувався в місцевій пресі під псевдонімом. Деякі з його поезій присвячені Українській галицькій армії. На початку 30-х рр. працював на дослідній станції тваринництва в Одеській області. У листопаді 1935 р. репресований, висланий за межі України. 1937 р. заочно закінчив Харківський ветеринарний інститут. Учасник Другої світової війни. З 1945 по

СІЧЕНЬ

1976 рр. працював завідувачем кафедри та деканом Львівського зооветеринарного та сільськогосподарського інститутів. Окремі вірші опубліковано в журналах «Радуга» та «Дзвін».

- 90 років від дня народження **Жанни Юхимівни Колодуб** (01.01.1930, м. Вінниця), українського композитора, піаністки, педагога, заслуженого діяча мистецтв України (1996), народної артистки України (2009). Вона – професор Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, член Національної спілки композиторів України та Національної всеукраїнської музичної спілки (1996), член-кореспондент НАМУ (2009), лауреат премії ім. В. С. Косенка (2004), премії ім. М. Лисенка (2002), премії «Золота фортуна» (2002) та багатьох міжнародних конкурсів.

- 70 років тому народився **Іван Іванович Андрушко** (01.01.1950, на Київщині), заслужений працівник сільського господарства України, директор ВАТ «Птахокомбінат “Бершадський”» (з 27.06.1997 р.). Обирався депутатом Бершадської районної ради, Вінницької обласної Ради.

3 70 років від дня народження **Варвари Яківни Теклюк** (03.01.1950, с. Зелена Діброва, нині Городищ. р-ну Черкас. обл.), педагога, ученого-мовознавця, кандидата педагогічних наук, доцента. Досліджує проблеми теорії та методики вивчення української мови. Має понад 70 наукових праць. В. Я. Теклюк – відмінник освіти України (2003), почесний працівник ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (2005).

- 70 років від дня народження **Миколи Андрійовича Власюка** (03.01.1950, с. Жданівка, нині с. Війтівці Хмельниц. р-ну), заслуженого працівника сільського господарства України. Працював на посадах генерального директора «Поділляцукор», директора Браїлівського ТОВ «Кристал» (нині не діє). Обирався депутатом Жмеринської районної ради, Вінницької обласної Ради.

4 80 років від дня народження **Ніни Лаврентіївни Іваницької** (04.01.1940, с. Городище Менського р-ну Чернігів. обл.), педагога, вченого-мовознавця, доктора філологічних наук (1985), професора ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, відмінника народної освіти УРСР (1990), заслуженого працівника народної освіти України (1997), почесного працівника ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (2004). Тривалий час очолювала обласне відділення Міжнародного дитячого фонду. Має понад 200 наукових публікацій з теоретичних проблем синтаксису української мови, впровадження нових інформаційних технологій при вивченні рідної мови у вищій і середній школах.

5 90 років від дня народження **Геннадія Григоровича Счастливого** (05.01.1930, с. Михайлівка Вороновиц., нині Вінниц. р-ну – 26.01.2018), українського вченого-електротехніка, доктора технічних наук (1974), професора (1980), академіка НАН України (1985). Протягом 1937–1947 рр. навчався у Жмеринській середній школі. Є засновником школи з проблем підвищення надійності та ефективності процесів електромеханічного перетворення енергії. Серед його учнів – 5 докторів і 23 кандидати технічних наук. Брав активну участь у формуванні Енергетичної стратегії України на період до 2030 року.

• 60 років від дня народження **Надії Сергіївни Кривцун** (05.01.1960, м. Вінниця), актриси Вінницького обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. М. Садовського, заслуженої артистки України (2008). На вінницькій сцені вона зіграла понад 70 ролей у драматичних та музичних виставах, переважна більшість яких – головні. Лауреат Республіканського конкурсу читців ім. Т. Г. Шевченка (1989), Подільської літературно-мистецької премії «Кришталева вишня» (2006). Лауреат премії НСТДУ ім. М. К. Садовського.

6 *День народження Степана Васильовича Руданського* (06.01.1834, с. Хомутиці, нині Калинів. р-ну – 03.05.1873, м. Ялта), українського поета-класика, перекладача, фольклориста, громадського діяча. На Вінниччині щорічно проводяться

СІЧЕНЬ

заходи з вишанування пам'яті нашого славетного земляка. Починаючи з 1981 р., на його батьківщині, в с. Хомутинци, проходить щорічне районне свято сатири і гумору. Обласне свято ім. С. Руданського проводиться раз на два роки. Один раз на 5 років у м. Калинівка проходить Всеукраїнське літературно-мистецьке свято ім. С. Руданського. 1994 року засновано Всеукраїнську літературну премію його імені. З ініціативи відомого гумориста-сатирика А. Гарматюка в березні 1998 р. створено громадське творче об'єднання – Вінницький курінь гумористів ім. С. Руданського.

- День народження **Василя Семеновича Стуса** (06.01.1938, с. Рахнівка Гайсин. р-ну – 04.09.1985, с. Кучино Чуковського р-ну Перм. обл., РФ, перепохов. 19.11.1989 у Києві), українського поета, прозаїка, критика та літературознавця, перекладача, правозахисника, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка (1991, посмертно), Героя України (2005, посмертно). Твори Стуса введено до шкільної програми української літератури. У с. Рахнівка йому відкрито меморіальну дошку й пам'ятник. З 1989 р. на Вінниччині в січні щорічно проводяться Стусівські читання. На початку вересня вишанування пам'яті В. Стуса відбувається біля пам'ятника, встановленого на майдані його імені (2002, Вінниця). У 2012 р. засновано премію імені Василя Стуса «Патріот України». Його ім'я присвоєно Донецькому національному університету, який у зв'язку з подіями російсько-української війни на Сході України нині працює у м. Вінниця.

- 70 років від дня народження **Володимира Івановича Галинського** (06.01.1950, с. Педоси Погребищ. р-ну), спортсмена, майстра спорту з вільної боротьби, самбо та дзюдо, заслуженого тренера України з дзюдо (2002).

7 90 років від дня народження **Євгена Гнатовича Гончарука** (07.01.1930, с. Великий Острожок, нині Хмільниць. р-ну – 19.04.2004, м. Київ), українського вченого-гігієніста,

доктора медичних наук (1968), професора (1969), академіка, заслуженого діяча науки і техніки УРСР (1990), двічі лауреата Державної премії України у галузі науки і техніки (1997, 2002). Був почесним ректором Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця. Автор понад 500 наукових праць, у тому числі 45 монографій і підручників, 15 авторських свідоцтв на винаходи і патенти, більш ніж 200 гігієнічних нормативних і методичних документів. Нагороджений орденами та іншими відзнаками, зокрема золотою медаллю ім. А. Швейцера Польської академії медицини (1997).

10 90 років від дня народження **Василя Миколайовича Яропуда** (10.01.1930, с. Бохоники Вінниц. р-ну – 14.10.2008), ученого-садівника, першого директора Подільської дослідної станції садівництва у с. Медвеже Вушко Вінницького району, заслуженого працівника сільського господарства України. Відома його праця «Розкажу про сади на одній паралелі з Парижем. Історія подільського садівництва» (2002).

12 260 років від дня народження **Софії Потоцької** (12.01.1760–24.11.1822), однієї з найвідоміших жінок України кінця XVIII – поч. XIX ст., графині (1791). Певний час мешкала в Тульчині. Забезпечила спорудження Немирівського училища.

• 90 років тому народилася **Олена Олексіївна Маркова** (12.01.1930, м. Гнівань – 21.01.2000, м. Тернопіль), українська вчена-патолофізіолог, доктор медичних наук (1968), професор (1970), заслужений діяч науки і техніки України (1997). Авторка і співавтор понад 190 наукових і навчально-методичних праць. Має 3 авторські свідоцтва на винаходи.

13 110 років тому народився **Василь Максимович Яремчук** (13.01.1910, с. Гулівці, тепер с. Комунарівка Калинів. р-ну – 27.04.1991, [м. Київ ?]), Герой Радянського Союзу (1943). З 1937 р. – учитель історії у с. Нова Іванівка Лозівського району Харківської області. Учасник Другої світової війни

СІЧЕНЬ

з 1941 р. З серпня 1941 р. – командир групи підричників партизанського загону ім. Г. І. Котовського, що діяв у Харківській області. 1943 р. – командир партизанського загону ім. У. Кармалюка, що діяв у Рівненській та Житомирській областях. Після війни був на педагогічній та господарській роботі в Києві. Відзначений багатьма державними нагородами, польським Золотим хрестом ордена «Віртуті Мілітарі».

14 110 років від дня народження **Клавдії Гнатівни Бельтюкової** (14.01.1900, смт. Теплик – 21.06.1971, м. Київ), біолога, доктора біологічних наук (1959), професора (1961), лауреата премії ім. Д. Заболотного АН УРСР (1976). Досліджувала хвороби рослин.

• 50 років від дня народження **Людмили Михайлівни Щербаківської** (14.01.1970, с. Слобода-Межирівська Жмерин. р-ну), депутата Вінницької обласної Ради 7 скликання. Працює помічником-консультантом в Апараті Верховної Ради України. Голова фракції політичної партії «Всеукраїнське об'єднання “Батьківщина”» у Вінницькій обласній Раді.

16 60 років тому народився **Василь Андрійович Буртовий** (16.01.1960), керівник приватного підприємства Туристичне мисливсько-рибальське господарство «Вепр» (Гайсин). Обирався депутатом Вінницької обласної Ради.

17 130 років від дня народження **Степана Івановича Килимника** (17.01.1890, с. Якушинці, нині Вінниц. р-ну – 10.05.1963, м. Торонто, Канада), педагога, етнографа, історика, фольклориста, літературознавця, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка та Української вільної академії наук. За кордоном Степан Килимник надрукував понад сто наукових розвідок із літературознавства, етнографії, історії, фольклору. У 50-х роках у Чикаго вийшла книга «Тростянець – парк гетьмана Івана Скоропадського». В Аргентині у 1951 році побачила світ праця «Історичними місцями рідної землі». Про історію сіл Якушинці,

Зарванці, Хмельова, Лисогора професор С. І. Килимник розповів у виданні «Історичні пам'ятки в околицях Вінниці». Також заслуговують уваги такі його праці, як історична монографія «Вінниця», книга «Землею українською». Найвідоміша праця С. Килимника – «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» (у шести томах; шостий том залишився в рукописі).

- 80 років від дня народження **Валерія Юхимовича Волянського** (17.01.1940, м. Могилів-Подільський – 22.09.2005, м. Одеса), лікаря-невропатолога, доктора медичних наук (1995), професора (2000). Закінчив Одеський медичний інститут (1965). Працював у медичних закладах м. Одеса. Досліджував нейровегетативні проблеми адаптації людини до сучасних екологічних умов, клінічні різновиди патології вегетативної нервової системи та особливості їх лікування, фармакодинаміку нових медикаментозних засобів та методи їхнього застосування.

20 70 років від дня народження **Василя Хомича Далеки** (20.01.1950, с. Станіславка Тульчин. р-ну), фахівця в галузі електричного транспорту, доктора технічних наук (2005), професора (2006). Вивчає основи ресурсозбереження при експлуатації міського електротранспорту.

- 50 років від дня народження **Олександра Миколайовича Денисюка** (20.01.1970, смт. Баранівка Житомир. обл.), доктора економічних наук (2006), професора, професора кафедри обліку та оподаткування ВТЕІ КНТЕУ (2016). Постійно бере участь у розробках перспективних планів розвитку м. Вінниці та Вінницької області (до 2020 р.), є засновником та керівником ГО «Подільський центр регіональних досліджень». Досліджує макроекономічні проблеми розвитку національної економіки, раціоналізації структури власності в Україні, демонополізації економіки, проблеми розвитку підприємництва та управління державним сектором економіки. Має понад 100 наукових і науково-методичних праць.

24 120 років від дня народження **Григорія Яковича Будкевича** (24.01.1900, с. Кальник, нині Іллінець. р-ну – 27.04.1964, м. Бершадь), лікаря-хірурга, заслуженого лікаря УРСР (1959). По закінченні Київського державного медичного інституту працював у медичних установах охорони здоров'я Чечельницького, Томашпільського, Ямпільського районів. 1934–1962 рр. – головний лікар Бершадської районної лікарні. У роки Другої світової війни – начальник медичної частини, провідний хірург. Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями «За бойові заслуги» та іншими бойовими нагородами. Іменем Г. Я. Будкевича названо вулицю, де розміщена Бершадська ЦРЛ. На корпусі колишнього хірургічного відділення йому встановлена меморіальна дошка.

- 80 років від дня народження **Галини Іванівни Данилюк** (24.01.1940, с. Лопатин Самгород., нині Козятин. р-ну), майстрині художньої вишивки, педагога, заслуженого майстра народної творчості України (2007). Член Національної спілки майстрів народного мистецтва України. У 1955 р., після закінчення семирічки, Галина Іванівна розпочала трудову діяльність в артілі «Художекспорт» (згодом «Вінничанка»), де пропрацювала творчим майстром 44 роки. Створила понад 200 малюнків, які були рекомендовані до серійного випуску. Заочно закінчила Київський технікум легкої промисловості. Очоловувала курси з ручної традиційної вишивки при обласному відділенні НСМНМУ. Майстриня ручної вишивки володіє 50 техніками, але перевагу надає качалковій гладі. Її роботи – «Пам'ять», «Урожай», «Подільське весілля» – виставлялися в Державному музеї Т. Г. Шевченка в Каневі, а рушник «Катерина» та вишитий портрет Т. Г. Шевченка були подаровані музею. Галина Іванівна брала участь у вишиванні «Рушника національної єдності» (2006). Вона – автор ескізу та керівник творчого процесу вишивання рушника «Вишивана доля Вінниччини» ОЦНТ (2009). Учасниця багатьох обласних і всеукраїнських виставок, постійна учасниця виставок в ОЦНТ.

- 60 років тому народилася **Тетяна Степанівна Сокотнюк** (24.01.1960, смт. Теплик), інженер-технолог, магістр

управління, голова Теплицької районної ради (від 28.04.2017). Закінчила Київський інститут харчових технологій (1983). У 1995 р. – Національний університет харчових технологій з отриманням кваліфікаційного ступеня магістра технічних наук та магістра управління адміністративним персоналом. Після закінчення вишів працювала на ДП «Бджільнянський спиртовий завод», з 1997 р. – директором заводу. До обрання головою райради очолювала МПП «Ніка». Обиралася депутатом Вінницької обласної Ради.

25 120 років від дня народження **Теодосія (Феодосія) Григоровича Добжанського (Добржанського)** (25.01.1900, м. Немирів – 18.12.1975, м. Дейвіс, Каліфорнія, США), американського генетика, біолога, зоолога, педагога, члена Національної АН США (1941), Американської академії мистецтв і наук. Один із творців експериментальної генетики популяцій і синтетичної теорії еволюції. Зробив істотний внесок у вивчення ізолюючих механізмів еволюції. Перелік його друкованих праць вміщує 568 назв. Був членом Лондонського королівського суспільства. Наукові звання уродженця нашого краю – професор (1936), академік АН США, Швейцарії, Данії, Бразилії.

26 70 років від дня народження **Леонтія Назаровича Гринюка** (26.01.1950, с. Матейків Бар. р-ну), українського живописця, графіка, майстра декоративно-ужиткового мистецтва, голови Вінницької обласної організації НСХУ (1997–2014), заслуженого діяча мистецтв України (1999) (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

28 100 років тому (28.01.1920) у Вінниці відбулося об'єднання театральних труп А. Бучми та Г. Юри в Новий український драматичний театр ім. І. Франка, який протягом 1920–1923 рр. тут і працював. 1923 р. він переїхав до Києва. Нині це Національний академічний драматичний театр ім. І. Франка.

• 75 років від дня народження **Дмитра Володимировича Дворкіса** (28.01.1945, м. Каттакурган, Самарканд-

ська обл., Узбекистан), колишнього вінницького міського голови (1992–2000), почесного громадянина м. Вінниця (1998). Закінчив Київський інженерно-будівельний інститут (1976). З 1969 р. працював на різних посадах у будівельних організаціях м. Вінниця та області. Двічі вінничани обирали Д. В. Дворкіса міським головою. Під час роботи на цій посаді він багато зробив для розбудови м. Вінниця: введено в дію нові трамвайні та тролейбусні лінії в мікрорайоні Тяжилів, по вул. Свердлова, нові гілки водопроводу на Старому місті, Хуторі Шевченка та в мікрорайоні П'ятничани. У місті створено Центр матері та дитини, камерний хор «Вінниця», Палац мистецтв «Зоря». Побудовано нову школу та житлові будинки, створено мальовничі зони відпочинку. За ініціативи Дмитра Дворкіса відреставровано меморіал Слави, споруджено пам'ятники жертвам репресій, чорнобильцям, афганцям. Засновані перші в місті комунальні засоби масової інформації – ІТА «ВІТА», радіостудія «Місто над Бугом», «Вінницька газета». Нагороджений відзнакою Президента України «За заслуги», нагородами релігійних та громадських організацій України.

Леонтій Назарович Гринюк – постать у мистецтві України

*До 70-річчя від дня народження
(26.01.1950)*

Леонтій Гринюк народився в самому серці України, у самому серці Поділля – у селі Матейків Барського району, 26 січня 1950 р., саме тої благословенної пори, коли українське село рясніє святами, звеселяє душу різнобарв'ям обрядових дійств, коли морозне повітря бринить піснею. Чи не звідти походить провідна тема творчості художника – тема сакрального буття народу, виплеканого багатовіковою традицією. У різних своїх аспектах та версіях вона змодельована в тих численних техніках і жанрах, які причетні до його творчого доробку.

Митець розпочав своє фахове сходження з теренів живопису, якому навчався у твердині реалістичного мистецтва – Одеському художньому училищі ім. М. Грекова. Далі була авторитетна

школа національної форми, якою на той час був інститут декоративного та прикладного мистецтва у Львові, де сповідували збереження і розвиток української автентичної культури. Саме з ужиткової речі в хаті чи на обійсті починає українець пізнавати красу й доречність форми, композиції, кольору, тобто здобуває відчуття національного естетичного смаку. Мабуть, в історії мистецтва немає теренів, де б українські митці не лишили по собі яскравого сліду – до них належить і художнє скло. Саме цей фах обрав Леонтій Гринюк.

Відчуваючи естетичну вагу речі, вихований побутом подільського села і високою професійною школою, Леонтій Гринюк прагнув надати кожному предмету, що виходив з його рук, майстерної довершеності й змістовної наповненості. Не дивно, що відразу по закінченні студій у Львові він активно ввійшов у творче та виставкове життя країни. Його розписи гутного скла дістали визнання колег та шанувальників мистецтва. Вінницький художник на початку 80-х років чи не єдиний майстер, що брався на той період за відродження техніки розпису по формі, маючи на меті не стільки відтворити взірці минулого, скільки надати традиції нового, сучасного дихання. Розписи, зроблені з використанням унікальної техніки емалей з подальшим відпалом, занурюють у вир фантастичної гоголівської поетики та гумору. Вже дипломна робота на сюжеті «Сорочинського ярмарку», що включала дев'ять предметів, дає приклад влучного синтезу стилістики й тематики. Майстер продовжує розробляти благодатну копалину української традиції майже десять років, створивши композиції за сюжетом «Ніч перед Різдвом», «Українські обряди» тощо. Твори були закуплені Міністерством культури України й посіли почесне місце в зібраннях кращих музеїв країни. Саме тоді майстер визначив не тільки сюжетні вподобання, але й ту неповторну манеру художнього образного мовлення, за якою можна безпомилково визначити його авторство і в декоративному, і в образотворчому вияві.

Характерна типізація персонажів, особлива прозорість колориту, гострота графічного рішення, м'який гумор та глибокий ліризм погляду на українську людність перейшли з гутних ан-

самблів у станковий живопис, оселившись у двовимірному просторі картини. Цією мовою художник може висловитись про важливі речі без надмірного пафосу, але переконливо.

Ще одне коло проблематики у творчості Леонтія Гринюка – релігійне мистецтво, де він спирається на приклади українського бароко. У його доробку монументальні вітражі «Матір Божа Ченстоховська», «Матір Божа Фатімська», «Матір Божа Летичівська», «Явління Матері Божої у Лурді» костьолу Пресвятої Діви Марії м. Летичева (1995–1999 рр.), «Архангел Михаїл» та «Архангел Гавриїл» у храмі Воздвиження Чесного Хреста (2003 р.), серія релігійного живопису на склі, у тому числі драматичний Голгофський цикл. У цих творах також присутня умовність зображення, але іншого порядку. Символічний сенс дії, семантика активної кольорової плями, використання орнаментальної декоративності в побудові простору поєднують різні за масштабом твори в єдиний змістовий комплекс. Певною мірою до нього тяжіють варіації на тему народної картини, такі як «Козак Мамай» (1993 р.), чи українського портрета, як «Покрова» з гетьманом (2001 р.). Яскравим громадянським вчинком художника став дар Вінницькому обласному краєзнавчому музею до 100-ліття з дня заснування трьох тематичних серій живопису на склі, а саме: «Голгофа» за темою страчних мук і жертвності Ісуса Хреста, «Веснянки» за темою народних традиційних українських свят, а також «Деструкція свідомості», у якій розкрито тему руйнації свідомості й сприйняття світу, зламу порядку, деградації особистості.

Зацікавленість Леонтія Назаровича історичною тематикою сприяла тому, що як голова Вінницької організації він радо відгукнувся на пропозицію Вінницького обласного краєзнавчого музею про співпрацю музейних науковців і вінницьких художників. Історико-мистецький проєкт «Вінницькі Мури – погляд крізь віки», проведений Вінницьким обласним краєзнавчим музеєм спільно з Вінницькою обласною організацією Національної спілки художників України, був присвячений найдавнішій архітектурній перлині нашого міста, пам'ятці національного значення,

яка вже чотири століття є гордістю столиці Східного Поділля – Вінницьким Мурам. За задумом організаторів, мистецькі твори мали стати образно-емоційним камертоном наукової конференції «Єзуїтський комплекс у Вінниці крізь призму століть», яка відбулася в музеї 9–10 вересня 2010 р.

Відобразити епоху крізь призму особистості взявся Леонтій Гринюк, створивши портрети Івана Богуна та Петра Могили. Митрополит Київський Петро Могила (1596–1647) широко відомий своєю просвітницькою діяльністю. Засновник знаної київської Могилянської колегії (1632 р.) посприяв тому, щоби і у Вінниці було відкрито колегію при Братському Вознесенському монастирі, яка діяла у 1632–1639 рр., ставши вогнищем освіти для православної молоді краю. Існують портрети видатного діяча, де змальовано образ вольової, розумної людини з яскраво вираженими етнічними рисами молдовського походження його роду. Вінницький майстер відмовився від копіювання давніх аналогів на користь більш узагальненої характеристики цього взірця шляхетності та вченості. Художник обрав портретну форму парсуни – погрудного зображення з виразно написаним обличчям, підкресленою площинністю і декоративністю картинного поля. Навіть борода митрополита написана з певною орнаментальністю, не кажучи про золоті святкові ризи, вкриті мережаним рослинним орнаментом червоного кольору – наразі, образ Петра Могили у цій роботі викликає асоціації з зображеннями святого Миколая на народних подільських іконах.

Органічний синтез українських мистецьких традицій складає портрет Івана Богуна (?–1664) – полковника вінницького, який здобув собі славу в багатьох битвах за національну ідею. Одна з найяскравіших сторінок його героїчної біографії – оборона Вінниці у березні 1651 р. Узагальнене зображення стін з вежами комплексу Вінницьких Мурів входять у ландшафтне тло роботи, хоча не є натяком на історичні факти (не відомо достеменно, біля якого з вінницьких монастирів був епіцентр військових подій, та й пора року інша). Образ Богуна перебуває в позачасовому вимірі – на позолоченому тлі велично постає вершник

у шляхетському вбранні з шаблею в одній руці і з пірначем (ознакою влади полковника) – у другій. Символічно, що обличчя Івана Богуна подібне до іконографії Козака Мамаю, героя знакової для українців народної картини. Вважається, що Козак Мамай був характерником, а легенди про Івана Богуна розповідають про приналежність звияжного вінницького полковника до цієї особливої козацької касті. Організація простору у творі має паралелі з українським іконописом, але «позем» – бузькі пагорби – ніби вкритий подільськими тканими ряднами з смугастим орнаментом яскравих і гармонійних кольорів.

Тривала і успішна співпраця музею з вінницькими художниками мала подальшу реалізацію. Можна сказати, що розвиток історичного жанру в мистецькому житті регіону не в останню чергу обумовлений спільними проектами ВООНСХУ і музею, що були присвячені резонансним подіям історії краю. Наразі, коли постало питання про ідею наступного кроку на цьому шляху, органічно виникла тема перебування Т. Г. Шевченка на Поділлі.

Роботи Леонтія Гринюка, представлені в рамках проєкту, мають різні стилістичні вектори: класичний портрет, настроєвий пейзаж («Осінь. Вітер»), «цитатна» композиція з автопортрета митця та образу Катерини («Шевченкова муза»), сюжет у фольклорній естетиці («Чумацький Шлях. Зустріч в степу біля могили»). З дотепністю, притаманною цьому напрямку творчої манери автора, в одній картинній площині поєднані реальні люди, фантастичні персонажі. Астрономічний Чумацький Шлях стає відбитком земного буття – виникає атмосфера магічного реалізму, що притаманна українській ментальності.

Цю тему продовжено у творах історико-мистецького проєкту «Міста і містечка Вінниччини: героїчні віхи у плині буття», проведеному у 2015 р. У триптиху «Купальська ніч у Браїлові» певна архітектурна прив'язка центральної частини, а саме старий млин, визначили місце події, що відбувається. У цих декораціях опиняються фольклорно-казкові особи – дівчата в напівпрозорих сорочках з вінками, ангели, одноріг, літаючі закохані. Ще більше фантастичного колориту й персонажів у бічних частинах трипти-

ху. Характерною родзинкою творів є домішок еротики, стилізованої в цнотливій народній манері. Натомість, колорит типового подільського містечка відбиває робота «Ярмарок у Шаргороді» – саме тут зустрічалися сусіди, люди різних національностей і традицій знаходили спільну мову й цікавість. Барвиста ярмаркова юрма зображена на тлі панорами історичних пам'яток одного з найстаріших, славного своєю історією міста.

Художник працює і в таких традиційних жанрах станкового живопису, як портрет, пейзаж, тематична картина. Висловлюючи власну версію бачення реального світу, митець використовує тонове багатство палітри, дотримуючись визначеної колористичної доміанти, яка диктує настроєву характеристику твору. У жанрових картинах авторська поетика, внутрішня напруга почуттів виходить на перший план і отримує образотворчий вияв у сполохах гарячої фарби серед загального серпанкового колориту, у камерній організації простору, який сповнений стриманою емоційністю героїв (диптих «Танець» 2004 р., «Двоє» 2004 р., «Птахолови» 2004 р.). Настроєвий портрет батьків «Знову прийшла весна» (2004 р.) разом з тим є ностальгічним прощанням з минулим.

З 1990 року Гринюк є активним учасником живописних пленерів, крім того, він є автором ідеї проведення вже добре знаного в Україні пленеру в м. Немирові, що регулярно відбувається на базі санаторію «Авангард» з 1995 р. Мальовничий подільський ландшафт набуває епічного забарвлення у панорамах, ліричного – у погляді віч-на-віч, навіть символічного в метафізичному погляді на явища природи. Митець здобуває протягом проведення заходу не тільки невтомно створювані етюди, але й багатющий запас творчих ідей. Працюючи з натурою, художник не стримує себе певним напрямком чи стилем, обираючи його відповідно враженню чи настрою. Саме Леонтій Назарович одним з перших висловив ідею започаткування на Вінниччині традиції творчих симпозіумів. Думка, сформульована Л. Гринюком та М. Чулком, була матеріалізована завдяки підтримці тодішнього головного лікаря санаторію «Авангард» Ю. М. Ладуби, який врахував емоційний вплив мистецтва на фізичний стан пацієнтів

СІЧЕНЬ

лікарняного закладу. Говорячи про розвиток пленерного руху на Вінниччині, неможливо не згадати, що без енергійного сприяння уродженця Гайсина Андрія Володимировича Чебикіна, народного художника України, президента Академії мистецтв України, Немирівський творчий з'їзд, мабуть, не досяг би такого високого мистецького рівня і не здобув настільки широкого розголосу.

Організаційний хист Леонтій Гринюк мав змогу проявити й на відповідальній посаді голови Вінницької обласної організації Національної спілки художників України, яку він обіймав з 1997 по 2014 рр. За цей час сталого ритму набула виставкова діяльність організації, відбулася виставка в Києві, міжрегіональні виставкові проекти. Значною подією стали видавничі проекти організації, які освітлюють різні сфери творчої діяльності вінницьких художників. За час головування Леонтія Назаровича організація здобула значного авторитету в культурному житті міста.

Леонтій Гринюк, маючи ім'я в мистецтві України як майстра, що плекає ниву національної формотворчості, продовжує пошуки в різних галузях, техніках і жанрах, не дозволяючи собі зупинитися на досягнутому, тому знайомство із його творчим доробком завжди є цікавим та інтригуючим.

Т. Г. Журунова

ЛЮТИЙ

3 80 років від дня народження **Йосипа Романовича Салдана** (03.02.1940, с. Лівчиці Жидачів. р-ну Львів. обл.), офтальмолога, доктора медичних наук (1991), професора (1992). З 1988 р. життя і діяльність ученого пов'язані з Вінницьким національним медичним університетом ім. М. І. Пирогова, де він очолив кафедру очних хвороб. Йосип Романович є новатором із застосування нових методик в офтальмохірургії. Вперше у Вінницькій області в 1989 р. він упровадив у клінічну практику імплантацію штучних кришталіків, нові оперативні втручання при глаукомі та лазерні технології для лікування офтальмопатології. Професор Й. Р. Салдан – член редколегії чотирьох всеукраїнських медичних журналів, Київської спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій, Міжнародного офтальмохірургічного товариства, Асоціації офтальмологів України. Неодноразово виступав за кордоном на конференціях та симпозіумах з різних питань офтальмології (Італія, Швейцарія, Болгарія, Швеція, США). Автор понад 200 наукових праць, близько 30 раціоналізаторських пропозицій та 30 авторських свідоцтв на патенти. За винахідницьку діяльність нагороджений дипломом Виставки досягнень народного господарства УРСР. Відмінник охорони здоров'я України.

4 140 років тому народився **Климент Васильович Квітка** (04.02.1880, с. Хмелів, нині Сум. обл. – 19.09.1953, м. Москва, РФ), український і російський музикознавець-фольклорист, один із основоположників радянської музичної етнографії. Автор численних теоретичних праць, присвячених українському музичному фольклору. Закінчив Київський університет Св. Володимира (нині Національний університет ім. Т. Шевченка) (1902) та Київське музичне училище. Здійснив ряд подорожей по Вінниччині для запису народних мелодій. Деякий час жив і працював у м. Могилів-Подільський та навколишніх селах. Найвидатніші хорові композиції Миколи Леонтовича створено на мелодії, які записав К. Квітка.

ЛЮТИЙ

5 10 років тому (05.02.2010) у м. Вінниця розпочало свою діяльність **Генеральне Консульство Республіки Польща**. Ця подія стала завершальним етапом наполегливої кількарічної роботи міської та обласної влади з польською стороною. Генеральне Консульство Республіки Польща відкрило свої двері для мешканців трьох областей: Вінницької, Хмельницької та Житомирської. На той час в.о. Генерального Консула став пан Анджей Сломський. Оскільки Польща входить до країн Шенгенського простору, вінничани та мешканці сусідніх регіонів отримали власне вікно в Європу.

6 90 років тому народився **Степан Володимирович Магдич** (06.02.1930, с. Вахнівка Липовец. р-ну), Герой Соціалістичної Праці (1974). У 1947 р. пішов на ферму Вахнівського колгоспу ім. Ворошилова, а з 1949-го і до свого 80-річчя (2010 р.) працював механізатором у рідному селі. Майстер вирощування рекордних урожаїв цукрових буряків, він у 1966 р. став учасником Виставки досягнень народного господарства СРСР. Нагороджений орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора. Має відзнаки «Знак Пошани», «За заслуги перед Липовеччиною».

9 80 років з часу (9.02.1940) відкриття обласного інституту удосконалення вчителів. Нині КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти» (від 30.04.2015).

10 60 років тому народився **Петро Володимирович Слотюк** (10.02.1960, с. Кам'яногірка Жмерин. р-ну), історик, кандидат історичних наук (1992), журналіст, краєзнавець, громадський діяч. Закінчив історичний факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка (1987), економічний факультет Вінницького державного аграрного університету (2009). З 1987 року працював у Вінницькому політехнічному інституті (тепер ВНТУ), а з 2000 року – доцент кафедри історії України та філософії Вінницького національного аграрного університету. Обирався депутатом Вінницької обласної Ради (5 скликання). Коло наукових інтересів – історія філософії, політологія, соціологія. Автор

низки краєзнавчих публікацій та книги «Дзялів: з історії Подільського порубіжжя (від найдавніших часів до 1946 року)» (2012). Нагороджений знаком «Відмінник аграрної освіти та науки» (2010).

• 60 років від дня народження **Василя Григоровича Романчишина** (10.02.1960, с. Березівка Могилів-Поділ. р-ну, нині входить до Чернівець. р-ну), хормейстера, режисера, соліста-вокаліста, заслуженого діяча мистецтв України (1999), кандидата культурології (2013), голови Київської обласної організації Національної всеукраїнської музичної спілки, секретаря Асоціації діячів естрадного мистецтва України, доктора філософії (2013), професора, ректора комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського» (з 2010 р.). Закінчив Тульчинське культурно-освітнє училище (1977) (нині Тульчинський коледж культури), диригентсько-хорове відділення Київського державного інституту культури (1981), режисерський факультет Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (2012), з 2012 р. – доцент кафедри естрадного виконавства, з 2019 р. – професор кафедри режисури та аудіовізуального мистецтва цього закладу вищої освіти. Автор понад 30 наукових праць. Нагороджений орденами «За заслуги» III ступеня (2009) і II ступеня (2014). Відзначений багатьма почесними грамотами, подяками, медалями, серед них – Почесна відзнака Міністерства культури і мистецтв України «За багаторічну плідну працю в галузі культури» (2005, 2009 рр.), медаллю міжнародного рейтингу «Золота фортуна» «За великий вклад у підготовку кадрів культури та мистецтва» (2004 р.) та ін.

13 60 років від дня народження **Миколи Сергійовича Гедза** (13.02.1960, с. Нова Гребля Калинів. р-ну), педагога, письменника, краєзнавця, відмінника освіти України, члена НСПУ (2005), НСЖУ (2008), НСКУ (2010). Від 1987 працював директором ЗОШ с. Мирне Калинівського р-ну. Був засновником, видавцем і головним редактором обласної літературно-краєзнавчої газети «Пульсуючі джерела» (2008–2009). Автор багатьох

ЛЮТИЙ

краєзнавчих розвідок, упорядник та редактор кількох краєзнавчих, літературно-художніх видань, зокрема збірок поетів Калинівщини, а також видання «Калинівщина літературна: антологія ХІХ–ХХ ст.» (2005). Був керівником районного поетичного клубу «Сузір'я» (2002–2010). Учасник багатьох міжнародних, регіональних науково-краєзнавчих конференцій. Лауреат премії «Подільська пектораль» (2005).

14 *105 років від дня народження Марії Оксентіївни Руденко (14.02.1915, с. Слобода-Яришівська, нині Могилів-Поділ. р-ну – 14.05.2003, там само), фольклористки, етнографа, краєзнавця, педагога, майстрині народного живопису та витинання. Передала в ІМФЕ АН України записи понад 1000 народних пісень, стільки ж прислів'їв і загадок, 200 казок та легенд, близько 200 повір'їв, чимало народних прикмет, голосінь, неблиць та ін. Частина її фольклорних зібрань увійшла до книг «Ігри та пісні», «Колядки та щедрівки», «Весілля», «Народні оповідання» тощо. Авторка ряду сценаріїв обрядових свят, збирала 54 зразки народної вишивки, розмальовувала хати. Самобутня майстриня паперових витинанок, які були представлені на виставках в Україні та за її межами, відзначені нагородами. Учасниця всеукраїнських та обласних фольклористичних конференцій, ініціатор І Всеукраїнського свята витинанки (1993). Будинок Марії Руденко з численними фольклорно-етнографічними колекціями перетворено на народний музей. Заслужений працівник культури УРСР (1970), лауреат премії імені П. Чубинського (1992). На її честь Міжнародний центр малих планет при астрофізичному інституті США назвав відкриту кримським астрологом М. Черних зірку – «Горлиця» (за назвою очолюваного нею самодіяльного ансамблю).*

15 *100 років від дня народження Олександра Євдокимовича Кучеренка (15.02.1920, с. Соснівка, нині Погребищ. р-ну – 02.10.1991, м. Вінниця), доктора медичних наук (1967), професора Вінницького медінституту (нині Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова). Основ-*

ні наукові роботи присвячені дослідженню питань клініки та лікування захворювання суглобів кінцівок, а також вивченню шляхів профілактики виробничого травматизму на промислових підприємствах міста й області. О. Є. Кучеренко опублікував понад 87 робіт і методичних рекомендацій. Він – автор двох винаходів. Нагороджений орденами та медалями.

• 70 років від дня народження **Марії Василівни Гоцуляк** (15.02.1950, с. Воеводчинці Могилів-Поділ. р-ну), майстрині декоративно-ужиткового мистецтва, журналістки, поетеси, директора Музею етнографії і народного мистецтва ім. М. Руденко у м. Могилів-Подільський, заслуженого майстра народної творчості України (2016), члена НСЖУ (1981), Національної спілки майстрів народного мистецтва України (2002) (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

16 125 років тому (16.02.1895) у Вінниці М. Коцюбинський написав повість «Для загального добра», яка відтворює враження письменника від роботи у філоксерній комісії в Молдавії. Вперше надрукована в журналі «Зоря» (1896, № 1–4). На конкурсі журналу їй було присуджено третю премію. Окремим виданням вийшла у Львові 1896 р. Належить до циклу про бессарабське життя.

17 100 років від дня народження **Василя Васильовича Порика** (17.02.1920, с. Соломірка, нині с. Порик Хмельницьк. р-ну – 22.07.1944, Енен-Льстар (Франція), учасника руху Опору, національного героя Франції, Героя Радянського Союзу (1964, посмертно). У Червоній армії – з 1939 р. У 1941 р. закінчив Харківське військово-піхотне училище. На початку Другої світової війни, воюючи в складі 6-ї армії Південно-Західного фронту, опинився в оточенні й потрапив у полон до так званої «Уманської ями». Звідти як військовополонений відправлений у концтабір Бомон у провінції Артуа (департамент Па-де-Кале (Франція)). Тут він установив зв'язок із учасниками французького руху Опору. Після втечі з табору Василь Порик створив парти-

ЛЮТИЙ

занський загін, який з липня 1943 р. боровся проти фашистських окупантів у Північній Франції. З 1944 р. В. Порик був членом Центрального комітету радянських військовополонених у Франції. Загинув 22 липня 1944 р. під час виконання бойового завдання. Ім'я героя висічене на стіні Арраської фортеці серед інших імен борців французького руху Опору. На його могилі встановлено пам'ятник. На батьківщині В. В. Порика створено музей. У Києві, Вінниці, Хмельницькому ім'ям Героя Радянського Союзу Василя Порика названо вулиці, відкрито меморіальні дошки.

19 60 років від дня народження **Світлани Олександрівни Творун** (19.02.1960, с. Гулі Бар. р-ну), історика, етнолога, фольклористки, кандидата історичних наук, доцента кафедри гуманітарних і фундаментальних дисциплін Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету, засновниці Вінницької міської дитячо-молодіжної громадської організації «Центр “Барви України”». Автор понад 60 наукових праць та 26 науково-популярних фільмів і телепередач. Коло наукових інтересів – українські автентичні вірування, народні свята, обрядова хлібна випічка. Є членом експертної ради з питань нематеріальної культурної спадщини при управлінні культури і мистецтв Вінницької обласної державної адміністрації.

20 *День Героїв Небесної Сотні (Указ Президента України від 11.02.2015). Пам'ятну дату встановлено з метою гідного вшанування подвигу наших співвітчизників, які віддали своє життя під час Революції гідності (листоп. 2013 р. – лют. 2014 р.), захищаючи ідеали демократії, відстоюючи права і свободи людини, європейське майбутнє України. Згідно з Указом Президента України «Про присвоєння звання Герой України» (№ 890/2014 від 21.11.2014) звання Герой України з удостоєнням ордена «Золота Зірка» (посмертно) присвоєно загиблим учасникам акції протесту на Майдані, серед яких вінничани: Валерій Олександрович Брезденюк, Леонід Петрович Полянський, Максим Миколайович Шимко.*

Вінничани – Герої Небесної Сотні

Брезденюк Валерій Олександрович (17.06.1963, м. Жмеринка – 18.02.2014, м. Київ, загинув на Майдані), український художник, відомий своїми малюнками на воді. Він єдиний у нашій області, хто писав роботи в незвичній техніці – фарбами на воді. Став переможцем міського конкурсу «Жмеринка має талант», був фіналістом шоу «Україна має талант». Убитий пострілом у спину вночі під час мітингу на Майдані в Києві.

Полянський Леонід Петрович (24.10.1975, м. Жмеринка – 20.02.2014, м. Київ, загинув на Майдані). Працював залізничником у Жмеринці, останні роки мешкав у Києві. Брав активну участь з початку акції протесту на Майдані Незалежності. Був членом Самооборони Майдану. З грудня 2013 р. належав до Барської роти. Загинув внаслідок вогнепального поранення снайпером у груди. Похований на римо-католицькому цвинтарі у м. Жмеринка.

Шимко Максим Миколайович (21.10.1979, м. Вінниця – 20.02.2014, м. Київ, загинув на Майдані), історик. Учасник Клубу історичної реконструкції «Білий вовк», козак 4-ї сотні Самооборони Майдану. Загинув від кульового поранення снайпером у голову на вулиці Інститутській під час того, як намагався врятувати пораненого. Похований на Центральному міському кладовищі м. Вінниця.

• **Шоста річниця (20.02.2014) початку російської збройної агресії проти України.** Цю дату Верховна Рада визначила як день вторгнення російських військ в Україну. Також саме від цього часу надалі вестиметься відлік тимчасової окупації Криму. Ця неоголошена війна скалічила долі мільйонів людей України: тисячі загиблих, сиріт, переселенців, які вимушено покинули свої домівки; економічні втрати. Своїм чорним крилом події на Сході України торкнулися і Вінниччини. Шестеро вінничан – учасників антитерористичної операції (АТО) стали Героями України, п'ятеро з них – померли:

Коваленко Юрій Вікторович (16.07.1977, м. Бершадь – 15.07.2014, поблизу села Провалля, Луган. обл., похов. у с. Флори-

ЛЮТИЙ

не Бершад. р-ну), український військовик, підполковник. Заступник командира загону спеціального призначення 3-го окремого полку спеціального призначення оперативного командування «Південь» Сухопутних військ Збройних Сил України.

Майборода Дмитро Олександрович (17.04.1980, м. Вінниця (за іншими даними – м. Небіт-Даг, Красновод. обл., Туркменістан) – 14.07.2014, с. Давидо-Микільське Краснодон. р-ну Луган. обл., похов. у м. Вінниця), український військовик, майор. Командир екіпажу літака АН-26 456-ї окремої бригади військово-транспортної авіації Повітряних Сил Збройних Сил України.

Мозилко Костянтин Вікторович (27.05.1978, м. Вінниця – 06.06.2014, м. Слов'янськ, Донец. обл., похов. у м. Вінниця), український військовик, підполковник. Командир літака, командир ескадрильї «Блакитна стежа» 15-ї окремої бригади транспортної авіації Повітряних Сил Збройних Сил України.

Пікус Євгеній Михайлович (14.09.1979, м. Вінниця – 25.08.2014, селище Талове, Станично-Луган. р-н, Луган. обл., похов. на Центральному кладовищі м. Вінниця, на Алеї Слави), український військовик, полковник Державної прикордонної служби України.

Семенов В'ячеслав Анатолійович (23.07.1969, м. Жмеринка – 17.02.2015, смт. Фацівка, перевал. р-н, Луган. обл., похов. у м. Жмеринка), старший лейтенант, заступник начальника першої прикордонної застави оперативно-бойової прикордонної комендатури Могилів-Подільського прикордонного загону.

Собко Сергій Станіславович (11.07.1984, смт. Літин), український військовик, полковник Збройних Сил України (2018). Командир 128-ї окремої гірсько-піхотної бригади (з серпня 2017 р.).

21 200 років від дня народження **Аполло Коженювського** (21.02.1820, с. Гоноратка, нині Оратів. р-ну – 23.05.1869, м. Краків), польського письменника, автора сатиричних і ліричних творів, батька англійського письменника Джозефа Конрада.

• 50 років тому народився **Олег Євгенович Соловей** (21.02.1970, м. Шахтарськ Донец. обл.), учений-філолог,

кандидат філологічних наук (2000), доцент (2003), поет, прозаїк, перекладач, літературознавець. Закінчив Донецький державний університет (1996), де і працював до липня 2014 р. Наразі мешкає у Вінниці – переїхав з університетом, залишивши окуповану територію Донецька наприкінці липня 2014 року. З 2001 р. і донині О. Є. Соловей – доцент кафедри української літератури і фольклористики (з лютого 2016 р. – кафедра теорії та історії української і світової літератури) Донецького національного університету ім. Василя Стуса. Широко відомий як дослідник життя і творчості Василя Стуса. Він автор дев'яти поетичних книжок, двох книжок прози, двох книжок літературної критики, частина яких побачила світ у Вінниці. Засновник та співредактор наукового альманаху «Стусознавчі зошити» (Вінниця, 2016), співзасновник проекту актуальних дискурсів «Простір Літератури» (Вінниця, 2016). Член Асоціації українських письменників (2000), НСПУ (2018), лауреат кількох літературних премій. Активно розробляє проблеми теорії та історії експресіонізму.

22 100 років (22.02.1920) відтоді, як у Літині вийшов перший номер газети «Вісник Літинського ревкому», на основі якого згодом постала районна газета «Літинський вісник».

25 150 років (25.02.1870) з початку експлуатації першого Жмеринського залізничного вокзалу.

28 100 років від дня народження **Григорія Кириловича Смагла** (28.02.1920, с. Велика Вулига, нині Тиврів. р-ну – 15.03.1995, м. Вінниця), колишнього заступника директора з наукової роботи Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва, учасника Другої світової війни, кавалера двох бойових орденів Слави (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

**До 70-річчя від дня народження
заслуженого майстра народної творчості України,
поетеси, прозаїка Марії Василівни Гоцуляк
(15.02.1950)**

Марія Василівна Гоцуляк народилася 15 лютого 1950 року в селі Воєводчинці Могилів-Подільського району. Неперевершена майстриня витинанки, писанки-дряпанки, вишивки, народного малярства.

Виросла Марія Василівна в мальовничій місцевості, змалку ввібрала в душу красу народної культури Поділля. Це вплинуло на її подальший життєвий шлях і стало суттю всього життя. Витоки багатогранного таланту Марії Гоцуляк слід шукати в її рідному селі, в родині. Батько, Василь Никифорович, відкрив доньці красу художнього слова, прищепив любов до малювання. Мама, Ірина Дем'янівна, вирізала на вікна чудернацькі фіранки й розмальовувала піч яскравими та пишними квітами. А до Великодня мама розписувала писанки для своєї сім'ї, сусідів, родичів, знайомих.

Після закінчення школи М. Гоцуляк шість років працювала в рідному селі завідуючою бібліотекою та заочно навчалася в Тульчинському культосвітньому училищі, здобуваючи фах бібліотекаря. З 1973 по 1979 роки проживала на Полтавщині, де працювала в редакціях місцевих ЗМІ і заочно навчалася на факультеті журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Після закінчення вишу переїхала до Могилева-Подільського, де проживає й нині. Працювала кореспондентом, відповідальним секретарем, заступником головного редактора районної газети «Слово Придністров'я». Цей період позначений співпрацею з творчими спілками. Невдовзі Марія Василівна вже керувала літературним об'єднанням «Веселка Дністрова». Була одним із засновників і першим директором Могилів-Подільського будинку народної творчості (1991–1999 рр.).

У 1993 році Марія Василівна стала одним із ініціаторів проведення в м. Могилів-Подільський, на батьківщині знаменитої фольклористки Марії Руденко, Всеукраїнського свята на-

родного мистецтва «Українська витинанка», яке згодом набуло статусу міжнародного. Продовжувачка справи Марії Оксентіївни Руденко, Марія Василівна стала тією ланкою, що провела через тонкий місточок часу мистецтво витинанки, зберегла традицію й вивела це мистецтво на новий рівень. З 2003 року і донині Марія Гоцуляк – директор Могилів-Подільського музею етнографії і народного мистецтва ім. М. А. Руденко. Займається витинанкою, вишивкою, графікою, аплікацією з соломки, народним малярством, коренепластикою, виготовляє народні іграшки.

Голова Всеукраїнської координаційної ради з вивчення і відродження писанкарства, заслужений майстер народної творчості Дмитро Пожоджук назвав Марію Гоцуляк «самобутньою українською мисткинею, руки якої вирізають чудові витинанки, дряпають чи не найкращі в Україні дряпанки, роблять оригінальні ляльки зі звичайної кукурудзи». Витинанки Марії Гоцуляк відзначаються яскравою особистою манерою. Майстриня добре знає й використовує символіку подільського орнаменту, його лаконічну промовистість. За серію тематичних витинанок, у яких розкрита тема українських обрядів, майстриня була удостоєна Всеукраїнської премії ім. Івана Огієнка (2004 р.). Особливої уваги заслуговують витончені дряпанки на перепелиних, курячих, гусячих та страусиних яйцях, на яких зображені жанрові сцени з українського побуту, традиційних свят та обрядів. Також неможливо оминати народне малярство Марії Василівни. У цьому напрямку вона поєднує традиції і своє власне бачення. У її роботах постає чарівний світ наддністрянського села з його неймовірною природою і розміреним плином життя. У цих творах – побут та історія нашого краю, вони наповнені лірикою та м'яким гумором, у простоті яких криється глибина української душі. Зокрема, це добре розкрито в картинах «Ой заграйте, музики», «Бабине літо», «Надвечір'я», «Після завірюхи», «Одвічна Наталка Полтавка».

Марія Гоцуляк – учасниця всеукраїнських та обласних виставок і симпозіумів. Персональні виставки майстрині з великим успіхом відбувались у Вінницькому державному педагогічному університеті імені М. Коцюбинського, Світлиці Вінницького обласного центру народної творчості, Вінницькому обласному

ЛЮТИЙ

краєзнавчому музеї, Музеї «Писанка» в м. Коломиї Івано-Франківської області, Музеї Михайла Грушевського у Львові, Могилів-Подільському краєзнавчому музеї та Могилів-Подільському будинку народної творчості. Значна частина творів майстрині – в музейних та приватних колекціях у різних країнах світу. Марія Василівна – потужна творча особистість, власний багатий досвід щедро передає своїм послідовникам.

Марія Гоцуляк – член Всеукраїнської координаційної ради з вивчення і відродження писанкарства, активна учасниця Всеукраїнського свята «Великодня писанка», що традиційно проводиться на Вінниччині. У 2007 р. за підтримки Вінницької облдержадміністрації побачив світ альбом «Марія Гоцуляк: Запрошую до світлиці» (Вінниця, ПП «Едельвейс і К»), де зібрано світлини її кращих робіт.

Марія Василівна – відома письменниця, автор поетичних збірок: «Вечірня елегія» (Вінниця, Книга-Вега, 2004), «Сповідь Чураївни» (2009 р.), книги «Пливе човен» (Вінниця, Книга-Вега, 2008); культурологічних статей, новел та есе.

Член НСЖУ (1981), Національної спілки майстрів народного мистецтва України (2002). Нагороджена почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України (2005 р.). Заслужений майстер народної творчості України (2016 р.). Нагороджена почесною відзнакою «За заслуги перед Могилів-Подільщиною» (2018 р.).

Т. О. Цвігун

Його життєве кредо – служіння людям і улюбленій справі

*До 100-річчя від дня народження кавалера двох бойових
орденів Слави, колишнього заступника директора
Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва
Григорія Кириловича Смагла
(28.02.1920–15.03.1995)*

Григорій Кирилович Смагло пов'язав своє трудове життя з Вінницькою обласною бібліотекою ім. К. А. Тімірязєва 1956 р.,

коли був призначений на посаду заступника директора з наукової роботи. Це був період, коли колектив закладу на чолі з тодішнім директором, Героєм Радянського Союзу Іваном Митрофановичем Філіповським, завершив відбудову приміщення бібліотеки, що зазнало значної руйнації під час нацистської окупації, та почав новий етап її діяльності. Зусилля колективу були спрямовані на розвиток усіх напрямків роботи відповідно до статутних зобов'язань обласної бібліотеки та здобуття статусу наукового закладу.

Директор І. М. Філіповський розумів, що важливе значення має оновлення колективу, формування високоосвіченої, творчої команди працівників з новим мисленням, бажанням забезпечити успішний розвиток книгозбірні та бібліотечної справи загалом. На досягнення поставлених завдань і була спрямована кадрова політика керівництва бібліотеки в цей період та подальші роки. Використовувалися різні форми залучення до бібліотеки професійних кадрів – замовлення кращих випускників Харківського бібліотечного інституту, сприяння працюючій молоді в отриманні вищої освіти заочно, а також запрошення досвідчених фахівців, які вже зарекомендували себе як професіонали. Одним із таких був Г. К. Смагло, який після демобілізації, з липня 1946 р. до лютого 1956 р., працював старшим інспектором по бібліотеках обласного відділу культурно-освітньої роботи (м. Вінниця) і добре розумівся на проблемах бібліотек та баченні шляхів їх вирішення, а також подальшої розбудови бібліотечної галузі.

Але зупинимось на окремих віхах біографії Г. К. Смагла. Народився він 28 лютого 1920 р. у с. Велика Вулига (нині Тиврівського району) в родині селян-хліборобів.

Трагічні події історії країни не оминули і його сім'ю, яка 1933 р. була розкуркулена. А підставою стало те, що вони мали найкращу в селі хату, яку, як і все інше нерухоме майно, тодішня влада відібрала, а батька Кирила Івановича Смагла (1894 р. н.) 1937 р. репресувала (звинувачений за ст. 54-10 КК УРСР та ув'язнений на 8 років ВТТ. Реабілітований 15.07.1960 р.). Без батька зазнав Григорій Кирилович усіх труднощів сирітського дитинства, семирічним хлопчиною змушений був виконува-

ЛЮТИЙ

ти важку селянську працю, намагаючись допомогти матері, аби сім'я вижила в цій складній ситуації.

Проте бажання вчитися, здобути відповідну освіту не полишало юнака. Г. К. Смагло успішно закінчив Великовулизьку школу, 1939 р. – Тульчинський бібліотечний технікум (нині Тульчинський коледж культури), 1954 р. – заочно Вінницький педагогічний інститут (нині ВДПУ ім. М. Коцюбинського).

З листопада 1939 до квітня 1941 рр. Григорій Смагло – солдат 279-го стрілецького полку (м. Косів Станіслав., нині Івано-Франків. обл.). Починаючи з 1941 – на фронтах II Світової війни. Пройшов шлях від рядового до гвардії сержанта. Воював на Західному, II і III Українських фронтах. За виявлені мужність і героїзм був нагороджений бойовими орденами і медалями, в т. ч. орденами Слави III ступеня (листопад 1944 р.) і II ступеня (лютий 1945 р.) за участь у наступальних боях на Закарпатті та на території Румунії й Угорщини, за порятунок під сильним ворожим вогнем майже 20 поранених бійців, медаллю «За відвагу» (квітень 1945 р.) за відбиття контратак ворога і знищення 2 ручних кулеметів з обслугою і 13 загарбників. Це лише окремі епізоди героїчної біографії сержанта-гвардійця, а було ще чимало і боїв, і подвигів, що вели до Перемоги над нацизмом. 1985 р. з нагоди 40-річчя Великої Перемоги Г. К. Смагло отримав орден Вітчизняної війни II ступеня.

Все це залишилося позаду. Не менш напруженими були й мирні будні. Адже потрібно було розбудовувати не лише обласну бібліотеку, але й бібліотечну мережу Вінниччини.

Одним із найважливіших обов'язків заступника директора з наукової роботи обласної бібліотеки Г. К. Смагла була організація науково-методичної роботи на допомогу бібліотекам Вінниччини. Він – автор численних публікацій, у тому числі в професійних виданнях союзного та республіканського значення, в місцевій пресі, а також багатьох методичних рекомендацій, матеріалів з досвіду роботи. За його активного сприяння вперше в Україні бібліотека розпочала підготовку й випуск щоквартального видання «Література про Вінницьку область» (1957), почав виходити «Календар пам'ятних дат по Вінницькій області» (1962), (тепер хронологічний довідник «Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини

... року»), започатковано університет культури для працівників бібліотек усіх відомств «Книга і суспільство» (1962), який діє й донині. Вагомий також його внесок у дослідження історії обласної бібліотеки та бібліотечної справи Вінниччини.

Упродовж багатьох років тривав творчий тандем Григорія Кириловича з керівниками бібліотеки – спочатку з Героєм Радянського Союзу Іваном Митрофановичем Філіповським, а потім із заслуженим працівником культури Андрієм Йосиповичем Лучком. У такій співпраці Г. К. Смагло чимало зробив для становлення й розвитку бібліотеки в статусі наукової. Велика заслуга науковця в розбудові мережі бібліотек області в післявоєнний період, у здійсненні централізації державних масових бібліотек, запровадженні відкритого доступу до книжкових фондів як в обласній, так і районних, міських, сільських бібліотеках.

Вінницька обласна наукова бібліотека однією з перших у тодішньому Радянському Союзі почала запроваджувати нову бібліотечно-бібліографічну класифікацію (ББК), практично стала експериментальною базою, де роль Григорія Кириловича також досить відчутна. У період підготовки та переведення бібліотеки в статус наукового закладу він провів величезну роботу з розробки нової структури закладу, низки регламентуючої документації – положень, інструкцій, перспективних планів тощо.

Те, що «Тімірязівка» стала однією з кращих обласних книгозбірень України та відомою далеко за її межами, була чимала заслуга і заступника директора з наукової роботи. За безпосередньої участі Григорія Кириловича вона та інші бібліотеки Вінниччини неодноразово ставали базами проведення різноманітних форумів республіканського та союзного значення. Найважливіші трудові здобутки заступника директора з наукової роботи, здійснені ним разом з колективом однодумців, представлені в монографії, присвяченій віковому ювілею бібліотеки «Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва в контексті історії та інноваційному поступі сьогодення» (2007).

Як заступник директора бібліотеки Григорій Кирилович відзначався вимогливістю і принциповістю, що в поєднанні з тактовністю й толерантністю у ставленні до співробітників приносило вагомі результати, сприяло творчій активності та бажанню

ЛЮТИЙ

кожного працювати натхненно й самовіддано. Він був людиною енергійною, ерудованою, інтелігентною, з широким світоглядом і глибокими теоретичними знаннями. Школу професіоналізму Григорія Кириловича пройшло не одне покоління бібліотечних працівників, у тому числі автор цієї статті, адже він віддав цій роботі понад чверть століття. А його доброзичливе ставлення до людей, особливо до молодих спеціалістів, викликало глибоку повагу, вдячність та безмежну довіру.

Г. К. Смагло був не лише серйозним науковцем, але й психологом, добре розбирався в людях, умів помітити творчі здібності та потенційні можливості кожного й раціонально використовувати їх в інтересах справи.

Григорій Кирилович ніколи не вимагав для себе особливого ставлення чи визнання заслуг, а тим більше нагород. Він просто любив свою справу і віддавався їй сповна.

Окрім нагород за бойові подвиги, Г. К. Смагло відзначений і за вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи Вінниччини. З нагоди 50-ї річниці заснування бібліотеки разом з групою інших працівників «Тімірязевки» він отримав значок Міністерства культури СРСР «За відмінну роботу», у 1970 р. – медаль «За доблесну працю. В ознаменування 100-річчя від дня народження В. І. Леніна». За заслуги в бібліотечному будівництві в 1980 р. (серед інших 5 бібліотечних працівників тодішнього СРСР) удостоєний медалі Н. К. Крупської – відомчої нагороди Міністерства освіти СРСР.

Колектив пам'ятає й шанує свого героїчного колегу, і свідченням цього є публікації про нього в книгах, бібліографічних покажчиках, хронологічному довіднику «Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини», книгознавчому альманасі «Подільський книжник», електронному виданні Національної бібліотеки України ім. Я. Мудрого «Українська бібліотечна енциклопедія» у розділі «Персоналії», спогадах його сучасників тощо.

У березні 1995 р. перестало битися серце Г. К. Смагла. Він похований у м. Вінниці на кладовищі на Старому місті (вул. Якова Шепеля). Але його справи, кращі традиції, досвід залишаються й донині надбанням бібліотечної практики, оновлюються відповідно до вимог часу та отримують подальший розвиток. У на-

роді кажуть, що незамінних людей не буває, можливо, але є особистості унікальні, без яких світ стає біднішим і які всім своїм життям і діяльністю залишаються взірцем для нащадків.

П. І. Цимбалюк

Література

Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва в контексті історії та інноваційному поступі сьогодення : монографія / Упр. культури і туризму Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2007. – 311 с. – (Віковому ювілею Бібліотеки присвячується). – Зі змісту: [Про Смагла Г. К.]. – С. 9, 90 (фото), 93, 97, 103, 112, 115, 120, 130, 154, 176, 195 (фото в колі ветеранів і колективу б-ки), 196.

«Світло землі Подільської ...» : ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва в публікаціях (1907–2007) : бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; уклад. О. С. Михайлюк ; ред. М. Г. Спиця ; відп. за вип. Н. І. Морозова. – Вінниця : Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, 2007. – 88 с. – (Віковому ювілею Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва присвячується). – Зі змісту: [Смагло Г. К.]. – С. 86.

Столітній шлях Бібліотеки у її виданнях : бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; уклад.: Г. М. Авраменко, О. М. Панчук ; ред. М. Г. Спиця ; відп. за вип. Н. І. Морозова. – Вінниця, 2007. – 112 с. – (Віковому ювілею Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва присвячується). – Зі змісту: [Смагло Г. К.]. – С. 109.

Цимбалюк, П. І. «Наукова думка» бібліотеки / П. І. Цимбалюк // Подільський книжник : альманах / уклад. Т. Р. Каросєва ; ред. С. В. Лавренюк ; відп. за вип. Л. Б. Сенік ; Упр. культури і мистецтв Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2019. – Вип. 9 (2016). – С. 28–32.

Цимбалюк, П. І. Смагло Григорій Кирилович [Електронний ресурс] / П. І. Цимбалюк // Українська бібліотечна енциклопедія (УБЕ) : офіц. сайт. – Режим доступу: <https://ube.nli.org.ua/nli.org.ua>: (дата звернення: 10.11.2019), вільний. – Назва з екрана.

БЕРЕЗЕНЬ

1 165 років від дня народження **Явдохи Зуїхи** (справж. – Явдоха Микитівна Сивак) (01.03.1855, с. Кущинці, нині Гайсин. р-ну – 19.01.1935, с. Зятківці того ж р-ну), народної співачки, етнографа, носія українського фольклору. З її уст Г. Танцюра записав 1008 народних пісень, близько 400 прислів'їв і приказок, 156 казок, велику кількість загадок і етнографічних матеріалів. 825 кращих пісень увійшли до академічного видання «Пісні Явдохи Зуїхи» (1965), виданого за сприяння М. Рильсько-го. Її ім'ям в с. Зятківці названо вулицю, встановлено пам'ятник «Народній пісні жити».

- 120 років від дня народження **Федора Михайловича Малицького** (01.03.1900, с. Долгобичів на Холмщині (нині Польща) – 21.07.1988, м. Київ), українського поета, прозаїка, члена СП УРСР (1959). Свого часу викладав українську мову та літературу в технікумі в с. Красносілка, нині Бершадського району. Був репресований (1933), реабілітований (1959). Автор багатьох поетичних збірок. На Вінниччині написав повість «Бистрий Буг», ряд нарисів.

5 70 років тому народився **Володимир Петрович Мельник** (05.03.1950). Обирався депутатом Вінницької обласної Ради.

- 50 років від дня народження **Віктора Вікторовича Мацери** (05.03.1970), підприємця, депутата Вінницької міської ради 6, 7 скликань, заступника голови постійної комісії міської ради 7 скликання з питань охорони здоров'я та соціального захисту населення (з 2015 р.). З 1993 р. по теперішній час займається підприємницькою діяльністю. За період депутатської діяльності постійно опікується широким спектром проблем міста та свого виборчого округу. За його сприяння проводиться благоустрій прибудинкових територій, встановлюються дитячі майданчики, в тому числі на умовах співфінансування, покращується

ся матеріально-технічна база об'єктів соціальної інфраструктури, підтримується діяльність громадських організацій ліквідаторів аварій на ЧАЕС тощо.

8 100 років від дня народження **Івана Фотійовича Стаднюка** (08.03.1920, с. Кордишівка, нині Вінниц. р-ну – 30.04.1994, м. Москва), радянського прозаїка, сценариста, драматурга, військового журналіста, лауреата Державної премії СРСР. Найбільш відомий своїми книгами про українське село, пройдену ним Другу світову війну. Писав російською мовою. Перекладав з української. Автор п'єс та кіносценаріїв. Окремі його п'єси йшли на сцені Вінницького обласного музично-драматичного театру ім. М. Садовського, а фільми знімалися на території Вінниччини.

- 70 років від дня народження **Олександра Миколайовича Шендрика** (08.03.1950, хутір Старобешів. р-ну Донец. обл), доктора хімічних наук (1996), професора (2001). Закінчив Донецький державний університет (1973), в якому працює від 1998 р. на різних посадах. Протягом 2002–2018 рр. – декан хімічного факультету Донецького національного університету ім. Василя Стуса. З 2018 р. переведений на посаду виконувача обов'язків директора навчально-наукового інституту хімії цього навчального закладу. Автор понад 300 наукових праць, у тому числі 2 монографій, 8 навчальних посібників, 3 патентів.

- 60 років від дня народження **Вадима Миколайовича Вітковського** (08.03.1960, с. Борівка Чернівец. р-ну), журналіста, краєзнавця, письменника, голови Вінницької обласної організації НСПУ (з квітня 2018 р.), заслуженого журналіста України (2016), головного редактора літературно-мистецького журналу «Вінницький край», засновника обласної комунальної установи «Видавничий дім «Моя Вінниччина», головного редактора книжкової серії «Моя Вінниччина» (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

БЕРЕЗЕНЬ

9 День народження **Тараса Григоровича Шевченка** (09.03.1814, с. Моринці, тепер Звенигород. р-ну Черкас. обл. – 10.03.1861, м. Санкт-Петербург, перепохов. у Каневі на Чернечій горі (Черкас. обл.)), українського поета, художника, мислителя. 1846 р. у складі Археографічної комісії подорожував Поділлям. Ця подорож через поштові станції – Морозівку, Плисків, Брацлав, Шпиків, Джурин, Серби, Могилів-Подільський, Яришів, Муровані Курилівці. На Вінниччині склалася добра традиція відзначати Шевченківські дні як народне свято. 1991 р. на теренах області відбулося Міжнародне літературно-мистецьке свято «В сім'ї вольній, новій». Ім'ям поета названо тепер чимало сіл області, школи, бібліотеки, кінотеатри, вулиці в різних населених пунктах Вінниччини, відкрито багато пам'ятників на пошану поета. Майже 20 років тому започатковано проведення традиційного обласного конкурсу читців «Кобзар і Україна».

11 100 років від дня народження **Василя Єфремовича Шубравського** (11.03.1920, с. Слобода-Яришівська Могилів-Поділ. р-ну – 01.12.1992, м. Київ), українського літературознавця, доктора філологічних наук (1979). Закінчив Одеський педагогічний інститут (1941). З 1950 р. – аспірант Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України, а після закінчення навчання – його постійний співробітник. Досліджував життя і творчість Т. Г. Шевченка.

• 70 років від дня народження **Василя Дмитровича Остапова** (11.03.1950, смт. Брошнів-Осада Рожнятів. р-ну Івано-Франків. обл. – 08.03.2009, м. Хмільник), журналіста, одного з перших дослідників Голодомору 1932–1933 рр. у Хмільницькому районі, члена НСПУ (2001). 1974–2001 рр. – на журналістській роботі в редакціях молодіжних газет в Івано-Франківську та Вінниці. Обіймав посаду заступника редактора районної газети «Життєві обрії» у Хмільнику, згодом – інженера з науково-технічної інформації ВАТ «Вінницягаз». Працював у Державному управлінні охорони навколишнього природного середовища у

Вінницькій області. Автор ряду п'єс, романів. Займався фотомистецтвом. Експонував роботи на виставках художньої фотографії в Чернівцях, Івано-Франківську, Вільнюсі. Здобув першу премію на міжнародному фотоконкурсі в Софії (1973).

12 30 років тому (12.03.1990) у Гайсині відкрито Музей фольклору Г. Т. Танцюри в меморіальному будинку відомого українського збирача та дослідника фольклору. У 1992 р. музею присвоєно звання народного. Експозиція музею створена для детального показу життєвого шляху, фольклористично-етнографічної діяльності видатного фольклориста України. Основою експозиції є записані Гнатом Трохимовичем численні зразки народної творчості – найважливіша та найцінніша частина його спадку, рукописи праць, документи, спогади про фольклориста, надруковані твори, епістолярна спадщина, особисті речі, фотоматеріали, подарунки. Для підсилення показу життєвого і творчого подвигу Г. Т. Танцюри в експозиції використовується аудіозапис його виступу по радіо у 1961 р. Колекція нараховує 5 тис. предметів. Кожного року музей приймає понад 7 тис. відвідувачів.

14 80 років від дня народження **Сергія Павловича Жученка** (14.03.1940, м. Вінниця – 05.09.2007, там само), лікаря-хірурга, доктора медичних наук (1991), професора (1992), заслуженого винахідника України (2005). Був дійсним членом Міжнародної академії інтегративних антрополітичних наук та Академії медико-технічних наук України. Закінчив Вінницький медичний інститут (1968), у якому працював з 1971 р. Активно займався роботою в галузі винахідництва та раціоналізації. Нагороджений знаками «Заслужений винахідник СРСР» (1981), «Відмінник охорони здоров'я» (1984).

• 70 років тому народилася **Євгенія Василівна Фолюшняк** (14.03.1950, с. Сугаки Могилів-Поділ. р-ну), культуролог, державний діяч, заслужений працівник культури України (2009). Закінчила Тульчинське культурно-освітнє училище (нині коледж культури), Київський державний інститут культури

БЕРЕЗЕНЬ

ри, Вищу партійну школу. Очолювала Тульчинську райдержадміністрацію, працювала заст. голови Вінницької облдержадміністрації. Викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, методист денного відділу Тульчинського коледжу культури. Відзначена багатьма почесними грамотами, подяками Міністерства культури України, Вінницької облдержадміністрації та Вінницької облради, громадських організацій та ін.

16 100 років від дня народження **Івана Прокоповича Гоменюка** (16.03.1920, с. Серби, нині с. Гонтівка Чернівецького р-ну – 21.06.1993, м. Вінниця), акушера-гінеколога, доцента (1967), доктора медичних наук (1972), професора (1974). Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденами, медалями, знаками «Відмінник охорони здоров'я» (1979), «Вища школа СРСР. За відмінні успіхи у роботі» (1981).

- 80 років від дня народження **Миколи Христофоровича Комісарчука** (16.03.1940, с. Стіна Томашпільського р-ну – 21.06.2007, м. Бар), педагога, філософа, історика, доктора філософії (1997), першого директора Барського педучилища (1985–2007), заслуженого працівника освіти України.

- 80 років від дня народження **Анатолія Гнатовича Степаненка** (16.03.1940, с. Велика Бушинка Немирівського р-ну – 30.04.2003, м. Вінниця), журналіста, історика, краєзнавця, кандидата історичних наук, заслуженого журналіста України (1990). Досліджував соціально-політичні процеси 20–40-х рр. ХХ ст. та історію Подільського краю.

- 70 років від дня народження **Павліни Іванівни Цимбалюк** (16.03.1950, с. Малинівка Літинського р-ну), бібліотекознавця, ученого секретаря Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, заслуженого працівника культури України (2004) (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

- 60 років від дня народження **Віктора Анатолійовича Гарбара** (16.03.1960, м. Малин Житомирської обл.), кандидата

економічних наук, доцента (2006), доцента кафедри економіки та міжнародних відносин ВТЕІ КНТЕУ (з вересня 2016 р.). Автор понад 70 наукових на навчально-методичних праць. Сфера наукових інтересів охоплює проблеми фінансового забезпечення діяльності підприємства, розвитку галузевих ринків, державної регуляторної політики.

17 50 років з часу (17.03.1970) відкриття Медичного реабілітаційного центру «Південний Буг» МВС України у м. Хмільник.

20 100 років тому народився **Іван Іванович Оленич** (20.03.1920, с. Носківці Жмерин. р-ну – 31.03.1987, там само), Герой Радянського Союзу (1944). Працював зв'язківцем у м. Попасна Луганської області. Закінчивши школу ФЗН при Миколаївському суднобудівному заводі, працював слюсарем. У Червоній армії – з 1940 р. Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Закінчив військове училище зв'язку. Воював на Південно-Західному, 1-му Білоруському, 2-му та 3-му Українських фронтах. Відзначився під час форсування р. Дніпро та захоплення плацдарму в районі с. Григорівка Канівського району Черкаської області. Звільнився в запас 1946 р. Повернувся в рідне село. До 1967 р. працював у місцевому радгоспі, відзначений державними нагородами.

21 195 років від дня народження **Олександра Федоровича Можайського** (21.03.1825, Фінляндія – 01.04.1890, м. Санкт-Петербург, РФ), російського винахідника, одного із засновників вітчизняної авіації. Протягом 1869–1876 рр. жив і працював у с. Вороновиця, нині смт. Вінницького району. Саме тут він проводив випробування великих повітряних зміїв та дерев'яного планера, розробив проєкт літака-моноплана. У 60-х рр. XIX ст. Можайський досліджував можливість створення літальної машини. На початку 80-х закінчив конструювання першого у світі літака. 1971 р. у Вороновиці відкрито Музей авіації ім. О. Ф. Можайського. З 1998 р. – це Музей історії авіації та кос-

БЕРЕЗЕНЬ

монавтики України. 1980 р. видатному винахіднику у Вороновиці споруджено пам'ятник, а 2010 р. до 185-ї річниці від дня народження встановлено пам'ятний знак.

• 150 років від дня народження **Олександра Гнатовича Лотоцького** (21.03.1870, с. Бронниця, тепер Могилів-Поділ. р-ну – 22.10.1939, Варшава, 1971 р. перепохов. на кладовищі Баунд-Брук, США), історика церкви і церковного права, економіста, письменника, громадського та державного діяча. Навчався в повітових школах Шаргорода, Тульчина. Був міністром сповідань під час гетьманування П. Скоропадського, послом уряду Директорії в Туреччині. Видав книгу нарисів «Враження подорожі на Поділля». Автор майже 2 тис. літературних, публіцистичних, наукових, мемуарних творів (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

22 130 років від дня народження **Федора Зотиковича Коновалюка** (22.03.1890, с. Калівка, нині с. Ягідне Мурованокуріловец. р-ну – 20.12.1984, м. Київ), українського художника, члена Асоціації художників Червоної України (1924), СХУ (1939). У 1925–1927 рр. навчався в Київському художньому інституті в класі Федора Григоровича Кричевського. Завдяки Кричевському Федір Коновалюк став продовжувачем традицій українського реалістичного живопису XIX – початку XX ст. Його вчителями були відомі художники І. Їжакевич, В. Менк, О. Мурашко, В. Маковський. Відомі картини художника «Т. Г. Шевченко на засланні» (1932), «Зустріч Чернишевського і Шевченка» (1943), «Посланці Богдана Хмельницького» (1957). Його роботи були на виставках у 50 музеях України. Його ім'ям названо Мурованокуріловецький районний краєзнавчий музей. У Центрі культури і виховання студентів Вінницького національного технічного університету 12 листопада 1991 р. було відкрито меморіальний музей Федора Зотиковича Коновалюка.

26 70 років від дня народження **Галини Пилипівни Боднар** (26.03.1950, с. Тростянець Ямпіл. р-ну), директора

КП «Кінотеатр «Родина» у м. Вінниця, заслуженого працівника культури України (2001). Після закінчення школи (1967) працювала в культосвітній галузі, була на комсомольській роботі (1972–1978). З 1978 р. пов'язала свою трудову діяльність з кіномережею області. Спочатку була редактором-методистом кінотеатру «Ювілейний» в м. Ямпіль, а з 1986 р. очолює кінотеатр «Родина» у Вінниці. Неодноразово була відзначена почесними грамотами.

29 215 років від дня народження **Болеслава Станіславовича Потоцького** (29.03.1805, м. Тульчин – 22.10.1893, м. Санкт-Петербург, РФ), немирівського поміщика, мецената, просвітителя. Отримав домашнє виховання. Служив в Українському уланському полку, Департаменті державних мастностей. 1835 р. обіймав пост помічника попечителя Київського учбового округу. Переїхав у Немирів, який одержав у спадщину від матері (Софії Потоцької). Запросив у Немирів професора механіки і архітектури Ф. Меховича, за проектами якого побудував палац, православну церкву, лютеранську кірху, чоловічу гімназію, англійські котеджі і швейцарські шале та ін. За відкриття Немирівської гімназії (1838) одержав чин камергера, а потім церемоніймейстера (1854), гофмейстера (1866), обершенка (1874), був нагороджений діамантовими знаками ордена св. Олександра Невського (1888). 1888 р. на честь 50-річчя відкриття гімназії випущена пам'ятна медаль з профілем Б. Потоцького і його родовим гербом. У 1860 р. віддав немирівські землі в посаг своїй дочці Марії Потоцькій (Строгановій). Останні роки жив у Петербурзі.

30 90 років від дня народження **Олексія Івановича Бровка** (30.03.1930, с. Попівка Зінків. р-ну Полтав. обл. – 04.03.2014, м. Вінниця), заслуженого працівника житлово-комунального господарства УРСР (1984), учасника Другої світової війни, почесного громадянина м. Вінниця (1999). Закінчив Уральський державний університет та Київський політехнічний інститут. 1958–1963 рр. – заступник голови виконкому Вінницької міської ради. 1963–1995 рр. очолював обласне управління житлово-комунального господарства. За його активної участі в

БЕРЕЗЕНЬ

1970 р. було створено дирекцію котельних та теплових мереж, на базі якої в 1972 р. створено теплокомуненерго. Неодноразово обирався депутатом обласної та міської рад. Нагороджений багатьма орденами, медалями та іншими почесними відзнаками УРСР та Незалежної України.

31 75 років від дня народження **Лідії Олексіївни Белозорової** (31.03.1945, м. Херсон), народної артистки України (1993). З 1972 р. – акторка Вінницького обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. М. К. Садовського. Зіграла понад 100 ролей. Нагороджена орденом княгині Ольги III ступеня.

Цього місяця виповнюється:

- 100 років з часу відкриття (1920) у колишньому палаці графа Ксідо (Хмільниц. р-н) агрономічно-ветеринарної школи.

Той, чия нанашка – Весна

*До 60-річчя від дня народження
Вадима Миколайовича Вітківського
(08.03.1960)*

Маю звичку характеризувати для себе людей, з котрими мене пов'язують довгі роки праці та співпереживань, якимось коротким значущим словом. Вадима Вітківського я називаю «людиною-оркестром». Звісно, не маючи на увазі при цьому образ, створений в однойменному давньому фільмі геніальним французом Луї де Фюнесом. У моєму особистому розумінні, людина-оркестр – це той, хто однаково вправно переробляє сотню справ на день, не цураючись питань чисто практичних, а щодо літератури та журналістики – то це той, хто працює багато й ненаситно в різних жанрах. І не тільки. Відкидає творчий егоцентризм, притаманний більшості з письменницької братії, і запалює вогні все нових і нових проєктів, які спонукають іти вперед інших. Інакше

кажучи – плідний творець і винахідливий, успішний менеджер культури.

У Вадимі я наче бачу повторення самого себе, в ті роки, коли я був значно молодшим і так само неспокійним та непосидючим. Мені здається, що весь час, відколи і я став певного роду менеджером (редактором, генеральним директором – ЗМІ, головним редактором, різного роду завідувачем – у видавничій справі), я весь час намагався спершу визначити ту людину, котрій можна буде передати не тільки нелегке керівне кермо, а й усі не-реалізовані чи початі задуми. Так ось, Вадим Вітковський – це найліпший і найвидатніший мій «проект» такої людини.

Познайомились ми випадково, на початку далеких 1980-х. Сталося це на автобусній станції в Могилеві-Подільському. Я повертався до Вінниці від матері, а проводжати мене вийшов Микола Марчук, хороший місцевий поет, якого я друкував в очолюваній мною редакції обласної газети «Комсомольське плем'я». З Миколою був високий, стрункий і худючий юнак. Як виявилось, столичний студент. «Тому-то й такий худий», – подумав я, знаючи, що на студентських харчах не розтовстієш.

Представився: Вітковський Вадим. «Знаєте, – тут таки сказав мені, – у нашій сім'ї люблять вашу поезію». – «Та не-вже? – іронічно всміхнувся я, вважаючи це банальним компліментом. – Звідкіля ж ця поезія дісталася до твоєї Борівки?» – «В домашній бібліотеці є перша ваша збірка – «Чотири струни». Я придбав. Мама моя дуже її любить». – «А як я це захочу перевірити?», – перейшов я в атаку. – «Милості просимо, – спокійно відказав Вадим. – Я якраз тижнів два буду вдома, готуючи дипломну роботу. Чекаю вас у Борівці».

Все скінчилося «перевіркою». Десь через тиждень з тим же Миколою Марчуком ми прошкували путівцем від великого шляху до Борівки. А там я мав велику радість знайомства з Вадимовими батьками, а головне, від того, що Вадим тоді на автобусній станції таки правду мені сказав. Гостина в Борівці вийшла поетичною. Я підписав Вітковським збірку «Чотири струни», яка справді була добряче зачитаною. Ми з Миколою читали за гостинним столом свої вірші. А дізнавшись, що диплома Вадимова

БЕРЕЗЕНЬ

робота «літературна» – він, студент журфаку Київського держуніверситету імені Тараса Шевченка, пише у своєму дослідженні про долю загиблого на війні молодого поета Леоніда Левицького, я щиро запропонував йому співпрацю з нашою молодіжною газетою.

З того все й почалося. Невдовзі я зарахував дипломованого випускника університету в штат нашої редакції – і дуже скоро читачі отримали змогу подорожувати разом з вдатним репортером-дослідником, спецкором Вітковським не лише по забутих куточках далеких сіл та хуторів Вінниччини (пригадується, відзначений на планерці дебютний дуже успішний Вадимів матеріал про долю старих водяних млинів), але й у зовсім вже далекі краї – наприклад, у старовинний гірський аул Верхній Чегем Кабардино-Балкарії, до дому великого балкарського поета, лауреата Державної премії СРСР, депутата Верховної Ради СРСР Кайсина Кулієва, який ділився там з юним українським посланцем (а, отже, і з його майбутніми читачами) своїми мудрими думками про життя та вічність.

Вітковський вписався у творчий ритм нашої редакції, однієї з кращих на той час в Україні, швидко і вдало. Взагалі він тяжів до заглиблення в кожну досліджувану тему, уникав поверховості, притаманної багатьом дебютантам професії журналіста. Особисто в мене якраз назривала чергова «охота до переміни місць», хотілося поміняти непросту для творчої людини редакторську посаду (досить престижну на ті часи) на роль вільного художника. Що я й вчинив. Але своїм наступником твердо бачив тільки Вадима Вітковського. Та він раптово обрав іншу романтичну стежку – розвідницьку. А жаль... Від того постраждало, в першу чергу, наше прекрасне дітище – «Комсомольське плем'я», бо наступні редактори не мали тієї хватки, що Вадим. Не справилися з вітрильником. І він логічно потрапив на кладовище потонулих кораблів.

Життя тим часом, як не крути-верти, а обертається по колу. І ось уже я передаю інше керівне кермо (письменницьке) в руки Вадима Вітковського. Він очолоє після мене Вінницьку обласну організацію Національної спілки письменників Украї-

ни. Вже знаним письменником, автором десятків книг, окремі з яких перекладені іншими мовами. Успішним редактором літературного журналу «Вінницький край», безперечно, кращого в Україні з подібних регіональних видань. Засновником нового обласного комунального підприємства «Видавничий дім «Моя Вінниччина». Серія книг-історій про наші вінницькі села, містечка й міста «Моя Вінниччина» (а вона передбачає понад тисячу – чуєте: тисячу! – томів), не сумніваюся, стане справжнім подвигом тих, хто її задумав і добився втілювання: Світлана Василюк, директор Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Вінницької облдержадміністрації, Вадим Вітковський, а третім був (даруйте за нескромність – я, ваш покірний слуга).

Нині Вадим Вітковський блискуче воює на різні fronti: і як гетьман письменницького загону, і як редактор журналу, і як директор Видавничого дому, і як головний редактор книжкової серії «Моя Вінниччина», і як натхненник десятків інших культурологічних проєктів. Деталі, як-то кажуть, за обложками цієї книги, наприклад, з статті про В. Вітковського у «Вікіпедії». І я вважаю, що таки з роками добився посадження мого товариша у свої наступники, добився реалізації свого проєкту під назвою «Вадим Вітковський». Як не кажіть, а втілювати задумане завжди приємно.

Розпочавши головним чином з документальної публіцистики, Вадим Вітковський поступово наполегливо освоює інші літературні жанри, про що свідчить недавнє присвоєння йому, наприклад, літературної премії імені Степана Руданського (жанр сатири та гумору).

Багатогранність таланту Вадима Вітковського – предмет майбутніх досліджень літературознавців та допитливої учнівської і студентської молоді. Я не здивуюся, коли раптом проб'ються на світ пролісками ще й його вірші. Адже ж народився Вадим 8 Березня – феноменально! Сама Весна була його нанашкою (хресною матір'ю по-нашому з ним, по-наддністрянському). Дивлюся оце на виставлені в інтернеті фотографії мого товариша в оточенні прекрасних дітей та онуків, вродливої, як сонце, дружини

БЕРЕЗЕНЬ

Валентини і гукаю: «Вадиме, ти мушиш писати натхненні вірші! Де ж це вони?».

Що ще сказати? Хіба таке: ювілеї – річ минуша, здобує у творчості – вічне. Вадим Вітковський зараз у стані найвищого злету. І хай той злет буде довгим-предовгим!

М. Ф. Каменюк

***Коротка біографічна довідка:** Вадим Миколайович Вітковський народився 8 березня 1960 р. у с. Борівка Чернівецького р-ну Вінницької обл. Прозаїк, публіцист-документаліст. Заслужений журналіст України (2016). Член Національної спілки журналістів України (1983), Національної спілки письменників України (2012). Закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1982), Вищі курси КДБ СРСР у м. Горькому (1986), навчався у Червонопрапорному інституті зовнішньої розвідки КДБ СРСР імені Ю. В. Андропова (1989). Працював редактором багатотиражної газети Вінницького політехнічного інституту «За інженерні кадри» (1982), спеціальним кореспондентом обласної газети «Комсомольське плем'я» (1982–1984), служив у органах КДБ СРСР – СБУ (1984–1995), в тому числі у 1990–1995 рр. – начальником прес-центру УСБУ у Вінницькій області. Підполковник запасу.*

Після звільнення в запас працював у комерційних структурах. Радник голови Вінницької обласної Ради. Президент Вінницького обласного благодійного фонду сприяння правоохоронним органам, ветеранам і членам їх сімей «Бюро ділової інформації». У 2012–2014 рр. – заступник голови Вінницької письменницької організації. Від 2012 р. – головний редактор літературно-мистецького журналу Поділля «Вінницький край», а з квітня 2018 – голова Вінницької обласної організації НСПУ.

Автор і співавтор десятків художньо-документальних книжок, краєзнавчих розвідок, що ґрунтуються на ексклюзивних архівних даних, а також белетризованих видань, нарисів, спогадів та збірок гумору.

Премії, звання та нагороди: почесне звання «Заслужений журналіст України» (2016); лауреат обласної премії імені М. Трублаїні (1982); орден Святого Апостола Андрія Первозва-

ного УАПЦ (2011); Всеукраїнська літературна премія імені Михайла Коцюбинського за книгу «Повій, вітре... або Тіні забутих предків»: Історія села Борівки Чернівецького району Вінницької області (2014); Всеукраїнська літературно-мистецька премія імені Євгена Гуцала (2014); орден Святителя Миколая УАПЦ – I ст. (2012); II ст. (2015); почесна відзнака НСЖУ (2015); літературна премія імені В. Вовкодава (2018); Всеукраїнська літературно-мистецька премія імені Степана Руданського (2018) за книгу «УсмішеЧКи. Невигадані історії» (2018).

Література

Гальчак, С. Вітковський Вадим Миколайович : [біогр. довідка] / С. Гальчак // Розвиток краєзнавства у Східному Поділлі : XIX – поч. XXI ст. / С. Гальчак. – 2-ге вид., допов. – Вінниця, 2013. – С. 496–497.

Митці слова Вінниччини. До 45-річчя обласної організації НСПУ: довід.-хрестом. вид. / уряд. А. М. Подолинний. – Вінниця : Консоль, 2015. – Зі змісту: [Про В. Вітковського]. – С. 39–42.

Редько, Т. Перший правдивий літопис міст та сіл Вінниччини започаткував вінницький письменник Вадим Вітковський із одностудіями. Розпочав із рідного села Борівки, що у Чернівецькому районі : [у Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва відбулася презентація першого вид. із серії «Моя Вінниччина» – кн. В. Вітковського «Повій, вітре...»] / Тетяна Редько // 33 канал. – 2013. – 16 жовт. – С. 7 : фот.

Жінка, «...яка живе у книжковій стихії»

До 70-річчя від дня народження
заслуженого працівника культури України
Павліни Іванівни Цимбалюк
(16.03.1950)

Якщо характеризувати цю жінку, то найперше, що їй притаманне, – це любов до книги, яка привела її спочатку до Київського державного інституту культури на факультет наукових і

БЕРЕЗЕНЬ

масових бібліотек, а далі й в професію, яку вона, не вагаючись, обрала. Бібліотечний фах на практиці почала освоювати в Петричанській сільській бібліотеці Літинського району. Згодом була запрошена на посаду методиста Літинської районної бібліотеки, яку очолював корифей бібліотечної справи, ветеран II Світової війни Христофор Тимофійович Замоцний. У цього керівника поєднувалися дуже важливі риси – вимогливість, порядність і доброта. Чітке дотримання працівниками трудової дисципліни, планових завдань – з одного боку, бажання прийти на допомогу, підтримати, захистити кожного, хто цього потребує, – з іншого. У нього багато чому навчилася молодий фахівець і в професійному плані, зокрема відповідальності за доручену справу, і в організації роботи та спілкуванні з колегами, читачами, керівництвом.

Здібну дівчину помітив директор головної книгозбірні Вінниччини – обласної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва – А. Й. Лучко і запросив на роботу в цей престижний заклад. І хоч шкода було залишати колектив Літинської районної бібліотеки, з яким трудитися було цікаво й комфортно, проте хотілося здійснити мрію своєї юності – працювати в «Тімірязєвці» та й задовольнити своє прагнення до пізнання нового.

Павліна Іванівна Цимбалюк – бібліотекар, бібліограф, краєзнавець, заслужений працівник культури України (2004). Народилася 16 березня 1950 р. у мальовничому селі Малинівка Літинського р-ну Вінницької обл. в родині Івана Миколайовича та Антоніни Михайлівни Камінних. У 1965 р. закінчила Малинівську 8-річну школу на відмінно. Середню освіту здобула у Вінницькій середній загальноосвітній школі № 3. У 1973 р. закінчила Київський державний інститут культури за спеціальністю «Бібліотекознавство і бібліографія». З 1974 р. і донині працює у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва (з перервою – з 1979 до 1984 – жила в Чехословаччині за місцем військової служби чоловіка): ст. методистом, головним бібліотекарем, зав. відділу науково-методичної роботи та інновацій у бібліотечній справі, заступником директора, ученим секретарем.

Про трудові здобутки П. І. Цимбалюк можна говорити багато, але якщо коротко – то це десятки виїздів у райони з метою

вивчення роботи бібліотек та надання методичної і практичної допомоги з різних напрямків діяльності – централізація бібліотечної мережі, формування бібліотечних фондів, популяризація літератури, організаційно-методична робота районних бібліотек тощо. А ще участь в організації і проведенні різноманітних форм підвищення кваліфікації бібліотечного персоналу – семінари, практикуми, стажування, школи передового досвіду, як на базі обласної бібліотеки, так і виїзні.

Найскладнішими в бібліотечній галузі Вінниччини були 90-ті роки, особливо друга половина – безгрошів'я, відсутність планового комплектування периферійних бібліотек, мізерна передплата періодики, переведення працівників на неповний робочий день, що негативно впливало на зміст роботи. Певна надія покладалася на запровадження, згідно з Указом Президента України (1998 р.), Всеукраїнського дня бібліотек. Далі – розробка Державних програм поповнення бібліотечних фондів, інформатизації бібліотек, розвитку культури і духовного відродження. Усі ці дії та оголошення 2003 року Роком культури в Україні змінили певною мірою ситуацію в бібліотечній галузі і сприяли відродженню бібліотек та поліпшенню змісту їх роботи, поступовому впровадженню нових інформаційних технологій. Це потребувало внесення відповідних коректив у діяльність обласної бібліотеки як науково-методичного центру Вінниччини.

За активної участі П. І. Цимбалюк розроблено низку обласних програм, Державний реєстр бібліотек Вінницької області (1997 р.) (принагідно зазначимо, що очолив цю роботу тодішній директор «Тімірязевки», заслужений працівник культури А. Й. Лучко). Проведено обласний конкурс професійної майстерності (1996 р.), підготовлено усні консультації та видано друком методичні поради бібліотекам області щодо організації відзначення Всеукраїнського дня бібліотек. П. І. Цимбалюк стала координатором й укладачем статей довідника «Вінниччина бібліотечна», що побачив світ 2003 року, автором проєкту якого був заслужений працівник культури В. Ф. Циганюк. Чимало вона зробила й для дослідження історії бібліотек Вінниччини, вивчення та по-

БЕРЕЗЕНЬ

пуляризації творчості письменників-земляків і раніше заборонених імен під загальною назвою «Повернуті з небуття».

Павліна Іванівна безпосередньо долучалася до проведення традиційних Стусівських читань, присвячених життю і творчості видатного поета-земляка, Героя України В. С. Стуса, які три десятиліття проходять у ВОУНБ ім. К. А. Тімірязєва та районах області. Вона незмінний учасник організації регіональних, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій. За її ініціативи та безпосередньої участі при ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва працює Вчена рада. П. І. Цимбалюк – автор низки статей бібліотечнознавчого, краєзнавчого характеру в професійних періодичних виданнях, книгознавчому альманасі «Подільський книжник», збірниках матеріалів всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій, член авторських колективів ряду краєзнавчих посібників, ініціатор започаткування та упорядник видань із серії «Діячі культури і мистецтв краю», серед них: видання до 75-річчя від дня народження заслуженого працівника культури України А. Й. Лучка, 60-річчя від дня народження заслуженої артистки України М. В. Скрипник, 70-річчя від дня народження заслуженого працівника культури України А. І. Левицького та ін.

Павліна Цимбалюк – висококваліфікований фахівець, комунікабельна, толерантна і доброзичлива людина, яка готова прийти на допомогу тим, хто її потребує. Знана та шанована не лише в колективі, серед творчої інтелігенції, бібліотечної спільноти Вінниччини, але й за її межами. Цінують її колеги і за принциповість та активну громадянську позицію.

Займалась громадською діяльністю. Була головою профкому бібліотеки, позаштатним інспектором обласного управління культури, неодноразово призначалась головою Державної комісії Тульчинського училища культури та Вінницького соціально-економічного інституту Університету «Україна».

2004 р. отримала почесне звання «Заслужений працівник культури України». Відзначена Почесною грамотою Верховної Ради України (2007), багатьма почесними грамотами і подяками Міністерства культури України, Вінницької обласної державної

адміністрації та Вінницької обласної Ради, Національної спілки краєзнавців України, управління культури і мистецтв облдержадміністрації, обласного комітету профспілки працівників культури, Української бібліотечної асоціації, ГО «Асоціація бібліотек Вінниччини» та ін.

Л. Б. Сенік

Література

Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва в контексті історії та інноваційному поступі сьогодення : монографія / Упр. культури і туризму Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2007. – 311 с. – (Віковому ювілею Бібліотеки присвячується). – Зі змісту: [Про П. І. Цимбалюк]. – С. 216, 259, 271, 282, 284, 292, 293.

«Світло землі Подільської...» : ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва в публікаціях (1907–2007) : бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Вінниц. ОДА, Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; уклад. О. С. Михайлюк ; ред. М. Г. Спиця ; відп. за вип. Н. І. Морозова. – Вінниця : Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, 2007. – 88 с. – (Віковому ювілею Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва присвячується). – Зі змісту: Іменний покажчик. – С. 87.

Столітній шлях Бібліотеки у її виданнях : бібліогр. покажч. / Упр. культури і туризму Вінниц. ОДА, Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; уклад.: Г. М. Авраменко, О. М. Панчук ; ред. М. Г. Спиця ; відп. за вип. Н. І. Морозова. – Вінниця : Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, 2007. – 112 с. – (Віковому ювілею Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва присвячується). – Зі змісту: Іменний покажчик. – С. 110.

Вінницька ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва: нові грані розвитку (2007–2016) : до 110-ї річниці з часу заснування : бібліогр. покажч. / Упр. культури і мистецтв Вінниц. облдержадмін., Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; уклад.: Г. М. Авраменко, О. Ю. Антонюк, Г. А. Біловус ; ред. С. В. Лавренюк ; відп. за вип. Н. І. Морозова. – Вінниця, 2017. – 288 с. – Зі змісту: Іменний покажчик. – С. 285.

«Понад рідним краєм»

*До 150-річчя від дня народження
Олександра Гнатовича Лотоцького
(21.03.1870–22.10.1939)*

Олександр Гнатович Лотоцький – знаний історик церкви і церковного права, економіст, прозаїк, поет і публіцист, визначний громадський і державний діяч.

Олександр народився 21 березня 1870 р. в с. Бронниця (нині село Могилів-Подільського району Вінницької області) в сім'ї православного священника Гната Лотоцького. Діставши початкову загальну освіту, 10-річний Олександр був відданий до державної повітової школи в Шаргороді. У 1881 р. батько Олександра переїхав на інший приход – у с. Білоусівку, і хлопчик був переведений до другого класу Тульчинської школи.

По закінченні повітової державної школи в Тульчині у 1884 р. за рекомендацією вчителів Олександр Лотоцький був прийнятий до Подільської духовної семінарії в Кам'янці-Подільському. Цей заклад відрізнявся деякими проявами українства: перший рік викладання велося рідною мовою, були заведені українознавчі дисципліни. Викладачі семінарії М. Симишкевич, М. Яворовський, С. Дложевський, Ю. Сіцінський підтримували в ній національний дух.

У 1889 р. у «Подольских епархиальных ведомостях» з'явився друком перший вірш Лотоцького. Того ж року, навчаючись у 5 класі семінарії, Олександр змушений був покинути Кам'янець і переїхати до Грузії, де в Тифліській семінарії викладав його старший брат, Віктор. Останній почав втрачати зір, і йому треба було допомагати в роботі. Тоді ж Олександр почав перекладати українською мовою поезії Акакія Церетелі та Іллі Чавчавадзе.

Влітку 1890 р., коли вже зовсім сліпий брат переїхав до батьків, Олександр перевівся до Київської семінарії. Київ справив на нього незабутнє враження. Олександр відразу став членом семінарської громади. Значення цієї громади для розвитку української ідеї та її поширення серед молоді було непересічним. Ве-

ликий вплив на семінарську громаду мали О. Кониський та В. Антонович, з якими Лотоцький познайомився і згодом досить близько зійшовся. Згодом провід у громаді перебрав молодий М. Грушевський, що став живим зв'язком між нею та старшими товаришами.

Як один із кращих випускників семінарії, Лотоцький був призначений до навчання за державний кошт у Київській духовній академії. Однак під час підготовки до останнього іспиту Олександр захворів і змушений був цілий 1891 рік провести з батьками у с. Білоусівці. Тут він разом з батьком продовжив збирання та запис пісень, казок, запровадив у сільській школі вечірні заняття з дорослими, де читав їм твори українських письменників, вів уроки моралі, співу, природознавства.

У 1892 р. Лотоцький став студентом Київської духовної академії. У своїх споминах він писав: «На поріг вищої школи вступив я вже національно свідомим...». У стінах Академії Лотоцький почав наукову співпрацю з В. Антоновичем, М. Грушевським, О. Кониським.

У цей час створюється гурток людей, яким на довгі роки судилася спільна праця на терені українства. До нього увійшли, крім О. Лотоцького, С. Єфремов, В. Доманицький, Ф. Матушевський, В. Дурдуківський, Д. Дорошенко, що започаткували в Києві у 1894 р. українське видавництво «Вік». Він був членом-засновником Наукового товариства імені Шевченка у 1896 р., а з першого квітня 1900 р. – дійсний член товариства.

У роки навчання в Академії він на канікули завжди відвідував батьків, бував і в інших селах Поділля. Під час своїх поїздок постійно цікавився архівами й книгосховищами, збирав етнографічні матеріали, спілкуючись із священниками та місцевими жителями. Зокрема, він обстежив монастирський архів у Браїлові, а в деяких сільських церквах виявив такі цінні речі, як записи парафіяльних братств 18 століття, які він передав до Подільського єпархіального музею. О. Лотоцькому пощастило також знайти кілька невідомих поезій С. Руданського, які він опублікував на сторінках часописів.

Особливо цінний етнографічний матеріал йому вдалося зібрати в с. Павлівці (біля Калинівки). Там він зустрівся із сучасни-

БЕРЕЗЕНЬ

ком Кармалюка, який підтвердив, що «Кармалюк – то був великий чоловік. Він людей не кривдив, а направляв кривду». Цікавими особистостями в цьому селі були, зокрема, місцевий священник Цапукевич, який відзначався особливо сердечним ставленням до селян, і дрібний поміщик Супруненко, що знав багато історичних дум. Ці матеріали О. Лотоцький використовував у своїх подальших наукових та літературних роботах.

У наступні роки він продовжував цікавитись Поділлям і підтримував тісні зв'язки з подолянами.

Після закінчення Академії та невдалих пошуків роботи за порадою О. Кониського Лотоцький влаштувався в Київську палату Державного контролю. Олександр Лотоцький з 1900 р. прийняв пропозицію про переміщення по службі в Державному контролі до Петербурга. Тут він вступив на службу до Департаменту кредитного контролю і за свої неабиякі здібності отримав підвищення – посаду заступника генерал-контролера.

Паралельно, як знаний автор статей із духовної освіти, він зайняв посаду члена учбового комітету в Синоді в час підготовки реформи духовних шкіл.

Знайомі, колеги й друзі приїздили також до Петербурга. Тут Лотоцького відвідували Русови, Ф. Вовк, М. Славінський, А. Кащенко, Є. Чикаленко, О. Колесса. Дуже часто в Лотоцьких гостював М. Грушевський.

Окрему сторінку діяльності Лотоцького в Петербурзі складає його боротьба за скасування указу 1876 р. про заборону української мови. Значну роль відіграв Лотоцький і у виданні україномовного Євангелія.

З кінця 1905 р. у Петербурзі почав діяти український клуб «Громада». Лотоцький читав тут доповіді з історії української літератури, а у 1910–1912 рр. його було обрано головою клубу. Лотоцький став членом Товариства українських поступовців від самого початку його організації (1908 р.).

У петербурзький період (1900–1917 рр.) наукова, публіцистична та літературна діяльність Лотоцького була дуже різнобічною. Він серйозно займався економікою, публіцистикою, українознавством, творчістю Т. Шевченка, дитячою літературою.

Після Лютневої революції петроградська українська громада в березні створила Українську національну раду, головою якої було обрано Лотоцького. Затим він був делегований на перший Український національний конгрес у Києві. У травні 1917 р. за призначенням Тимчасового уряду Лотоцький їде на Західну Україну як губернський комісар Буковини й Покуття. Після відступу російських військ та ліквідації комісаріатів приїхав до Києва.

У вересні – листопаді 1917 р. – генеральний писар Української Центральної Ради. Не погоджуючись із деякими положеннями III Універсалу, зокрема ідеєю примусової соціалізації землі, подав у відставку з посади генерального писаря.

Навесні 1918 р., після повернення УЦР до Києва, Лотоцький короткий час був державним контролером УНР в уряді В. Голубовича.

У середині жовтня 1918 р. був призначений міністром віросповідань Української Держави. На цій посаді він боровся за автокефалію Української православної церкви.

З приходом до влади Директорії питання про автокефалію постало знову. 1 січня 1919 р. був опублікований «Закон про вищий уряд Української Автокефальної Православної Церкви», який будувався на програмі Лотоцького. Цей закон, за словами єпископа Анатолія (Дублянського), мав для України таке значення, як і проголошення IV Універсалом УНР 22 січня 1918 р. Державної незалежності України.

З січня 1919 р. по березень 1920 р. перебував у Константинополі як надзвичайний посол УНР у Туреччині зі спеціальною місією переговорів із Вселенським патріархом про визнання автокефалії УПЦ. Ця місія не увінчалася успіхом через вакантність до 1922 р. патріаршого престолу.

Окупація Туреччини військами Антанти, наступ більшовиків на Україну змусили Лотоцького в березні 1920 р. кинути посольські обов'язки і виїхати до Відня як емігрант. Становище родини Лотоцьких на еміграції було дуже тяжким. Глава сім'ї змушений був іти нічним сторожем на фабрику. Мешкала родина у двох малесеньких кімнатках. Нарешті у 1922 р. Лотоцький був запрошений на посаду доцента історії канонічного права Українського вільного університету в Празі.

БЕРЕЗЕНЬ

Празький період у житті Лотоцького тривав недовго – лише сім років. За цей час доробок ученого поповнився вагомими здобутками. Лотоцький видав конспект лекцій із церковного права, статті про церковні устави князів Володимира та Ярослава, короткі нариси історії та сучасного стану церкви в Україні «Катехизм», історію Старого та Нового Заповіту тощо.

Нова перспектива постала, коли Лотоцького запросили на професорську посаду до Варшавського університету. Почався новий період у житті та творчості вченого. Він посів кафедру церковного права Православного богословського відділення Варшавського університету.

У 1930 р. виникла можливість створення Українського наукового інституту у Варшаві. Його основним організатором і першим директором став Лотоцький.

Великий авторитет Лотоцького сприяв тому, що у 1937 р. польські урядові кола запропонували йому місце в сенаті за умови прийняття польського громадянства. Лотоцький відмовився через останню обставину.

Працюючи у Варшаві, Лотоцький водночас виконував обов'язки міністра внутрішніх справ і заступника уряду УНР в екзилі. Саме у Варшаві він найбільш плідно займається наукою і створює свої основні фундаментальні праці з історії церкви. Це двотомник «Автокефалія» (1935, 1938). Унікальною працею Лотоцького була книга «Українські джерела церковного права» та інші. Явищем в українській мемуаристиці новітньої доби стали тритомові спогади Лотоцького «Сторінки минулого» (Варшава, 1932–1934).

Олександрю Гнатовичу Лотоцькому довелося пережити початок війни і бачити окупацію Варшави. Під час обстрілу загорівся дах будинку, де мешкав професор Лотоцький. Переносячи свій архів, рукописи та книги до льоху, застудився і захворів на запалення легенів. Невдовзі – 22 жовтня 1939 р. – він помер. Спочатку О. Г. Лотоцький був похований біля дружини на варшавському кладовищі Волі. У 1971 р. син ученого Борис Лотоцький переніс прах батьків до головного українського кладовища в США у м. Баунд-Брук, поблизу Нью-Йорка.

О. Г. Лотоцький вирізнявся надзвичайною широтою наукових, літературних, громадсько-політичних інтересів, які концентрувалися навколо історії та сьогодення українського народу.

**О. Ю. Антонюк,
І. М. Романюк**

Джерела та література

1. **Церковно-правні основи автокефалії** / О. Лотоцький. – Варшава, 1931.
2. **Церковна соборність** / О. Лотоцький. – Луцьк, 1932.
3. **На ріках вавилонських** : зб. ст. / О. Лотоцький. – Львів : Накладом Вид. Кооперативи «Хортиця» у Львові, 1938. – 195 с.
4. **Державницький світогляд Т. Шевченка** / О. Лотоцький. – Львів, 1937.
5. **Сторінки минулого** / О. Лотоцький. – Т. 1–4. – Баунд-Брук, 1966.
6. **Баженов, Л. Лотоцький О.** / Л. Баженов // *Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. Історіографія. Біобібліографія. Матеріали.* – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 273–274.
7. **Верстюк, В. Лотоцький Олександр Гнатович** // В. Верстюк, Т. Осташко // *Діячі Української Центральної Ради.* – Київ, 1998. – С. 117–118.
8. **Дудько, О. Олександр Лотоцький** / О. Дудко // *Укр. іст. журн.* – 2003. – № 6.
9. **Ігнатова, О. Лотоцький Олександр** / О. Ігнатова // *Мала енциклопедія етнодержавознавства.* – Київ, 1996. – С. 858–859.
10. **Колесник, В. Бронниці 630 років** : [про с. Бронницю Могилів-Поділ. р-ну та видатних уродженців] / Володимир Колесник // *Русалка Дністровая* : літ.-краєзнав. зб. / упоряд. М. Ф. Каменюк. – Вінниця, 2018. – Вип. 7. – С. 124–180.
11. **Корновенко, С. Лотоцький Олександр** / С. Корновенко, А. Морозов, О. Ресніт // *Українська революція. Історичні портрети.* – Вінниця, 2004. – С. 120–122.
12. **Швидкий, В. Лотоцький Олександр Гнатович** / В. Швидкий // *Енциклопедія історії України.* – Київ, 2009. – Т. 6. – С. 277–278.

КВІТЕНЬ

2 70 років від дня народження **Василя Івановича Слободянюка** (02.04.1950, с. Пагурці Хмельниц. р-ну), художника декоративно-прикладного мистецтва, скульптора, майстра народного малярства, різьби по дереву, заслуженого майстра народної творчості України (2007), члена НСХУ (1992) *(див. розширену довідку в кінці місяця)*.

3 75 років від дня народження **Віталія Івановича Газінського** (03.04.1945, с. Сербинівка Старокостянтинів. р-ну Хмельниц. обл. – 19.03.2019, м. Вінниця), хорового диригента, композитора, професора. Керівник ряду музичних колективів Вінниці, народний артист України (1994), почесний громадянин міста Вінниця (2008). З 1971 р. мешкав у Вінниці. Працював педагогом та керівником хору Вінницького музичного училища ім. М. Д. Леонтовича, очолював хорову капелу педагогічного інституту, а згодом – Державний ансамбль пісні і танцю «Поділля» обласної філармонії. Мистецьку діяльність успішно поєднував з педагогічною, працюючи завкафедри хорового мистецтва та методики музичного виховання ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Особливе місце у творчій біографії В. І. Газінського займав міський академічний камерний хор «Вінниця», створений ним у 1984 р. Нині в репертуарі хору понад 200 творів.

5 175 років від дня народження **Йосипа Едуардовича Міфле** (05.04.1845, Вінниця – ?), хірурга. Закінчив медичний факультет Київського університету (1869). З 1880 р. – на посаді приват-доцента. Пізніше працював в Одесі. Досвід лікування ран, набутий під час Російсько-турецької війни, з успіхом використовував, працюючи в університетській клініці. Значно вдосконалив методику антисептичного лікування як шляхом наукової та практичної перевірки дії різних антисептичних засобів, так і шляхом вивчення стану самої рани в процесі її загоєння.

• 75 років від дня народження **Сергія Борисовича Бураго** (05.04.1945, м. Ташкент (Узбекистан) – 18.02.2000,

м. Київ), мовознавця, літературознавця, доктора філологічних наук, професора. Закінчив Вінницький педагогічний інститут (1966), у якому до 1968 р. викладав англійську мову. В Інституті міжнародних відносин (м. Київ) доцент С. Б. Бураго завідував кафедрою української та російської мов, заснував «Международный научно-художественный журнал на сцене „COLLEGIUM“» (1994). Автор наукових праць з питань теорії літератури, віршознавства, історії російської літератури та культурології. Окремими виданнями вийшли дослідження: «Александр Блок. Очерк жизни и творчества» (1981), «Музыка поэтической речи» (1986). Під керівництвом сина – Д. С. Бураго, члена НСПУ, поета, кандидата філологічних наук, видавця, в Києві проводяться міжнародні наукові конференції «Мова і культура» ім. професора Сергія Бураго.

6 110 років від дня народження **Данила Петровича Тиквача** (06.04.1910, м. Жмеринка – 17.08.1992, м. Одеса), Героя Радянського Союзу (1943). Закінчив неповну середню школу і курси гірничих майстрів. У 1928 р. працював майстром Жмеринської дистанції колії. У Червоній армії – з 1932 р. 1936 р. закінчив об'єднану військову школу. Учасник Другої світової війни з червня 1941 р. Відзначився при форсуванні Дніпра (09.10.1943). Після війни продовжив службу в Радянській армії. 1947 р. у званні підполковника звільнився в запас. Нагороджений військовими орденами і медалями. До 65-ї річниці Дня Перемоги на адміністративній будівлі Жмеринської дистанції колії встановлено меморіальну дошку на честь Героя Радянського Союзу Д. П. Тиквача.

9 70 років від дня народження **Валентини Степанівни Живко** (09.04.1950, м. Краснодон Луган. обл. – 10.12.2018, с. Бубнівка Гайсин. р-ну), майстрині гончарного мистецтва, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Багато років прожила в с. Бубнівка Гайсинського району (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

КВІТЕНЬ

10 125 років від дня народження **Самійла Борисовича Щупака** (10.04.1895 (за іншими даними – 16.03.1894), м. Липовець, нині смт. Вінниц. обл. – 10.03.1937 (за іншими даними – 10.04.1942), українського літературного критика. Працював редактором журналів «Глобус» і «Критика», газет «Більшовик», «Пролетарська правда», «Літературна газета». Починаючи з кінця 20-х рр. видав низку критичних книжок: «Питання літератури» (1928), «Критика і проза» (1930), «Боротьба за методологію» (1933), «Соціалістичний реалізм у художній літературі» (1934), «Творчі завдання драматургії» (1934). 1934 р. переїхав до Києва. Заарештовано і ув'язнено 10 листопада 1936 р. в Києві. Під час обшуку в його квартирі виявлено книжки Л. Камєнева, Г. Зінов'єва, М. Томського, М. Скрипника, які фігурували в слідчій справі як «ідеологічно шкідлива і контрреволюційна література». Звинувачений в участі у контрреволюційній націоналістичній організації, засуджений до вищої міри покарання – розстрілу. За клопотанням дітей реабілітований посмертно у 50-х рр.

12 225 років тому (12.04.1795) утворено Брацлавську православну єпархію. Пізніше єпископська кафедра була перенесена в Кам'янець-Подільський і її єпископи стали іменуватися Подільськими і Брацлавськими.

13 50 років тому народилася **Лариса Володимирівна Шаульська** (13.04.1970, м. Донецьк), учений-економіст, декан економічного факультету Донецького національного університету ім. Василя Стуса (з 2014 р.), доктор економічних наук (2006), професор (2008), відмінник освіти України (2012). Сфера її наукових та професійних інтересів – ринок праці, людський капітал, менеджмент персоналу, економіка міст, стратегічне управління, формування компетенцій у сфері управління та економіки відповідно до перспективних вимог суспільства тощо. Під її керівництвом організовано та проведено 20 науково-практичних заходів міжнародного, національного та регіонального рівнів (конференції, круглі столи, конкурси наукових робіт, конкурс бізнес-про-

ектів, практикумів з управлінської компетентності, тренінги з місцевого економічного розвитку для голів та представників ОТГ Вінниччини). Автор понад 100 наукових публікацій, у тому числі 1 одноосібної та 12 колективних монографій. Має державні відзнаки. У 2017 р. отримала нагрудний знак «За наукові та освітні досягнення».

17 40 років від дня народження **Дмитра Олександровича Майбороди** (17.04.1980, м. Вінниця (за іншими даними – м. Небіт-Даг, Красновод. обл., Туркменістан) – 14.07.2014, с. Давидо-Микільське Красnodон. р-ну Луган. обл., похов. у м. Вінниця), українського військовика, майора, Героя України (посмертно). Командир екіпажу літака АН-26 456-ї окремої бригади військово-транспортної авіації Повітряних Сил Збройних Сил України. Одна із вулиць м. Вінниця названа його ім'ям (2015). У Вінниці відкрито меморіальну дошку на честь Дмитра Майбороди та Костянтина Могилка 14 червня 2016 р.

18 100 років тому (18.04.1920) започатковано видання молодіжної газети Вінниччини «Юный пролетарий». Пізніше часопис виходив під різними назвами: «Червона молодь» (1921), «Молодий незаможник» (1922–1923), «Молодий більшовик» (1923–1941), «Ленінське плем'я» (1958–1964). З 1964 р. видання перейменовано на «Комсомольське плем'я», згодом – «Панорама». У липні 2005 р. газета припинила своє існування.

20 70 років тому народився **Володимир Іванович Марківський** (20.04.1950, с. Зозів Липовец. р-ну), заслужений працівник зв'язку, заслужений будівельник України, меценат. Закінчив Львівський сільськогосподарський інститут. У 1995 р. організував багатопрофільний концерн «Сімекс» і став його президентом. Наприкінці 1999 р. утворив на Липовеччині агрофірму «Сімекс-Агро». За безперечні успіхи концерн «Сімекс-Агро» був нагороджений почесним дипломом Асамблеї ділових кіл України як краще підприємство нашої держави в номінації «Агропромисловий комплекс». Побудував храми в Зозові, Вербівці й

КВІТЕНЬ

Зозівці. Володимир Марківський нагороджений орденом Святої Софії, орденом Святого Архистратига Михаїла. Йому присвоєно почесне звання «Лідер України» (2005). Журналіст Ігор Гургула написав книгу «Слід лідера», в якій прослідкував високі життєві злети Володимира Івановича Марківського.

23 70 років від дня народження **Олексія Дмитровича Азарова** (23.04.1950, м. Сичівка Смолен. обл., РФ), ученого в галузі обчислювальної техніки, доктора технічних наук (1995), професора (1998), відмінника освіти України, заслуженого працівника освіти України (2007). З 1977 р. працює у Вінницькому національному технічному університеті, де пройшов шлях від асистента до директора інституту інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії. Член науково-методичної комісії МОН України з напрямку «Інформаційна безпека». Автор понад 280 наукових і науково-методичних праць.

24 90 років від дня народження **Юрія Олександровича Левади** (24.04.1930, м. Вінниця – 16.11.2006, м. Москва, РФ), соціолога, політолога, доктора філософських наук (1966), професора. Його ім'ям названо соціологічний інститут «Левада-Центр». Автор кількох книг, понад 200 статей з проблем соціології, громадської думки, теорії та методології соціології, соціології релігії, соціальної антропології.

• 75 років від дня народження **Людмили Олександрівни Соловйової** (24.04.1945, м. Вінниця), доктора біологічних наук (1998), професора (2005). Закінчила з відзнакою Вінницький медичний інститут (1969), аспірантуру (1976). Розпочала трудову діяльність, пройшовши науковий шлях від виконувача обов'язків асистента Вінницького медичного інституту ім. М. І. Пирогова до завідувача науково-експериментальної клініки (1992–2003). Професор кафедри нормальної фізіології Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова.

26 130 років від дня народження **Миколи Костянтиновича Зерова** (26.04.1890, м. Зіньків, нині Полтав. обл. –

03.11.1937, розстріляний, Соловки), поета, літературознавця, перекладача. У 1926 р. перебував у Вінниці, де виступив у міському театрі з доповіддю про життя і творчість М. Коцюбинського. У Дашеві (тепер Іллінец. р-ну) в 1936 р. мешкали його батьки.

28 25 років тому (28.04.1995) обласне УМВС України відкрило у Вінниці музей «Мій край – Поділля». Його фонд, розміщений у 10 кімнатах, налічує близько 5 тис. предметів. При музеї працює філія Донецького історико-літературного музею В. Стуса. Щорічно його відвідують понад 15 тис. осіб. У виставковому залі експонуються роботи майстрів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва Вінниччини. На території музею розміщено найбільшу у Вінниці колекцію скульптур.

29 50 років тому народився **Анатолій Олексійович Ткач** (29.04.1970), директор ТОВ «Кирнасівський цукровий завод» (с. Кирнасівка Тульчин. р-ну), депутат Вінницької обласної Ради 7 скликання. Член постійної комісії обласної Ради з питань регулювання комунальної власності та приватизації.

Живопис Василя Слободянюка

*До 70-річчя від дня народження художника
декоративно-прикладного мистецтва, скульптора,
майстра народного малярства, різьби по дереву,
заслуженого майстра народної творчості України
(02.04.1950)*

Живопис Василя Слободянюка сприймається як явище, де над інтуїцією панує інтелект, озброєний до певної міри академічним вишколом. Наївний живопис Василя Слободянюка можемо трактувати лиш умовно. Перед тим як проявити творчий інтерес до живопису, Слободянюк тривалі роки плідно працював у скульптурному жанрі й особливі здобутки мав в освоєнні подільської народної скульптури з дерева. Майстер здобув художню освіту

КВІТЕНЬ

на художньо-графічному факультеті в Одеському педінституті, що, безумовно, впливає на його творчість. Проте ці обставини в жодному разі не применшують здобутків Слободянюка в його живописних творах. Наївне малярство привабило його пізніше, коли він був уже визнаним скульптором. Очевидно, «наївне» мислення він здобув значною мірою в процесі попередніх років, це засвідчують дерев'яні скульптури майстра того часу.

Василь Слободянюк активно і продуктивно пише свою сторінку в сучасній історії художнього життя України. Майстер протягом всього періоду своєї творчості зацікавлено й дієво бере участь в усіх акціях і мистецьких заходах: незмінний учасник і ветеран легендарного скульптурного пленеру «Подільський обєрїг» з моменту його початку в серпні 1986 року в Буші; учасник численних обласних симпозіумів-практикумів «Мальована хата», що регулярно проводяться в селах Вінниччини протягом останніх семи років; учасник всеукраїнських пленерів майстрів народного мистецтва України в Чигирині, Суботові і Батурині, які організує Національна спілка майстрів народного мистецтва України спільно з Міністерством культури України в різні роки; постійний учасник обласних і всеукраїнських виставок народного мистецтва у Вінниці, Києві й інших містах України.

У 2007 році Указом Президента України Василь Іванович удостоєний почесного звання «Заслужений майстер народної творчості України». У 2018 році на конкурсній основі Василь Слободянюк здобув звання лауреата престижної премії імені Катерини Білокур Міністерства культури України.

Перші живописні спроби Василя Слободянюка були настільки успішними, свіжими й несподіваними, що його твори став охоче публікувати журнал «Народне мистецтво». Оригінальне образне мислення автора базувалося на глибокому знанні подільського народного мистецтва, вивченню якого майстер віддав багато літ, як у теорії, так і в практиці. У наївному малярстві художника приваблює «недбала» простота в колориті й у формі, але він так майстерно оперує тою «недбалістю», що досягає неповторної образної переконливості. Майстер широко використовує набутки народного малярства Поділля, школа якого особливо

яскраво проявилася в народному іконописі. Переконливим доказом цього є наявні в музейних колекціях артефакти народного іконопису Поділля.

Проте живопис Василя Слободянюка не є пересічним наслідуванням і банальною стилізацією під «наїв». Використовуючи арсенал із народного малярства, Слободянюк творить глибоко змістовні композиції, які формою і колоритом міцно базуються на народних традиціях. Ідейний зміст – ось ключове надбання Слободянюка, саме в цьому майстер досягає своєю творчістю соціальної актуальності. Твір автора «Героям Слава!» красномовно розкриває творче кредо майстра, а саме: вчасно й змістовно реагувати на сучасну реальність життя свого суспільства. Очевидно, події Революції Гідності і війни на Донбасі спонукали художника торкнутися актуальної теми жертвовного героїзму заради Волі й незламного Духу своєї Вітчизни. Створений автором образ у цій картині дуже співзвучний з українською пісенною традицією, яка щедро засіяна поетичним героїзмом і народною любов'ю до славних синів України, що нехтували смертельною небезпекою в ім'я отчого краю. Майстер створив узагальнений ідеал відваги та героїзму, використовуючи метафоричні ресурси нашої етнічної образотворчості. Герой картини зображений поза часом і простором в умовному міфологічному світі – його човен пливе в казковому квітковому полі, яке на обрії поступово переходить в зоряне небо. Ворожі стріли зусібч вп'ялися в тіло героя, проте його постать велично домінує й непохитно променить собою незбориму силу життя, несучи погибель ворогам. Благородний лик героя тактовно підсилюється полотняною білизнаю одягу, а німб навколо голови підкреслює священну місію лицаря. Використовуючи історичні метафори, адже воїн у човні викликає асоціацію з відомим фактом у битві під Берестечком, де одинокий козак продемонстрував ворогам незламність і нескореність свого героїчного Духу, художник сміливо й доречно приміряє історичні моменти на сьогоднішній день. Захисники-кіборги Донецького аеропорту продемонстрували всьому світові, що традиції українського героїзму невмирущі. Саме в наявності й умінні віднаходити історичні паралелі між історичними епохами і криється

КВІТЕНЬ

актуальність творчості Василя Слободянюка. Художник свідомо своїми творами вибудовує своєрідний міст єднання сьогодення із минулим, відшукує для нас історичні моменти нашої суспільної величі, коли українці демонстрували звитягу та жертвовність в ім'я Вітчизни. Майстер постійно звертається до теми козацтва, до епічних зразків нашої пісенної спадщини, до давньої української міфології. Показовим є його твір «Ой, у лузі червона калина» 2012 року, де автор створив узагальнений образ воїна-захисника отчого краю. Незважаючи на історичні та етнографічні ретроспекції, на основі яких автор вибудував усю композицію, картина сповнена сучасним звучанням суспільної актуальності. Це цілком програмний твір Василя Слободянюка, в якому автор розкриває в усій повноті своє творче кредо – вірність, відданість і безумовну любов до України, до її долі й майбутніх перспектив. Постаць воїна своєю статичною поставою займає в картині домінуючий простір, вона сповнена рішучою незборимістю і силою духу. Центральний образ співзвучно доповнюють своїм змістом інші персонажі, які заповнюють решту простору картини. Тут і Козак Мамай з притаманними йому атрибутами, що сидить під дубом і грає на бандурі свою одвічну думу; тут і пара закоханих молодят серед мальв на тлі білостінних хат і струнких тополь; тут по зеленому тлу недбало розкидані квіти мальв і калинові грона... – увесь цей чисто український антураж доповнює образ козака святковою урочистістю та змістовою тактовністю. Підтекст твору розкриває назва пісні «Ой, у лузі червона калина», написана білим курсивом по зеленому тлу. Саме ці слова надають картині поетичної значимості сотвореного на ній образу, наближаючи його до сучасної актуальності. Пісня не знає старіння, пісня завжди молода і спроможна схвилювати людське серце через сто і тисячу літ. Тому вибір автором теми та сюжету твору є доречним і влучним, це допомогло йому максимально використати споконвічні традиції народного образотворення, органічно наповнивши твір народною поезією.

Один із ранніх живописних творів Слободянюка «Козак-характерник» 2007 року вражає авторською винахідливістю і несподіванкою у творенні образу – тут і сміливість, і оригінальність

мислення, і лаконічна простота вирішення, і приваблива легкість письма. Козаки-характерники – це легендарна традиція козацького світу, заснована на містичних знаннях надреальних практик і властивостей окремими, здібними до такого, козаками. Наявність таких постатей у козацькому середовищі підтверджується історичними фактами. Зокрема, видатний кошовий війська запорізького Іван Сірко володів знаннями і властивостями характерника та постійно користувався цим природним даром у бою. Саме тому Сірко не програв жодної із своїх сорока битв. «Козак-характерник», намальований художником з використанням традицій «наївного» народного іконопису, – максимально спрощена статична та симетрична композиція, яка нуртує внутрішньою динамічною напругою, що проявилася в шабельних жестах героя та в нестримному ритмі ніг міфічного двоголового коня. Колорит твору побудовано на контрасті холодного смарагдово-зеленого тла і дзвінкої блакиті одягу героя з теплим золотаво-вохристим потрійним ликом. Ефектним колористичним камертоном звучить активний малиновий колір коня. Таким чином, скупими й ефективними ресурсами колориту та статичною симетрією всієї композиції, що ховає в собі динамічну напругу, майстер зумів створити вражаючий образ. Це своєрідна народна ікона на рівні класичного Козака Мамає.

Героїчні сторінки української історії, чумацькі теми, образи української міфології в творчості Василя Слободянюка посідають пріоритетне місце. Козаки-характерники, козацькі полковники й гетьмани, прояви козаками відваги та героїзму, жертвна відданість служінню отчому краю, поезія і драматизм чумацького промислу, персонажі народних вірувань і міфів – ось той неповний перелік сюжетних тем у творчості художника, що хвилюють його як громадянина з почуттям відповідальності місії. Майстер закорінений у глибинні пласти етнічної культури свого народу, де він знаходить цілощупу духовну поживу для своєї творчості, безконечні варіації образотворення. Очевидно, в цьому криється значимість і мистецька сила творчості Василя Слободянюка.

В. В. Титаренко

Сміливість бути собою

*До 70-річчя від дня народження Валентини Степанівни Живко
(09.04.1950–10.12.2018)*

*...Про неї нагадають ці тарелі,
У виноградах вази й поставці,
Казкові звірі – леви, баранці
Й такі вже милі, коники веселі...
На всьому нині – сонця промінці...
Жанна Дмитренко*

Весела, щира, добра, відкрита – такою була Валентина Живко, такими є її роботи, які лишилися для нас як спомин про світлу людину, про її рідкісний талант бути справжньою в усьому.

Народилася Валентина Живко в Краснодоні на Луганщині. Цей факт багатьох дивує, бо й справді Валентина Степанівна, здається, плоть од плоті землі бубнівської. Загалом, так воно і є. Батьки Валентини, корінні бубнівчани, поїхали на Донбас не так за бажанням, як на заклик тодішньої влади. Отримали квартиру – батько працював на шахті, але робітниче містечко ніяк не ставало рідним Валиній мамі, і, коли доньці виповнилося 5 років, родина повернулася у рідне село.

Життя в селі було нелегким, але в рідній хаті й стіни допомагають. Мама працювала в колгоспі, і Валя змалечку сапала з мамою норми буряків, допомагала в господарстві, доглядала меншу сестру. Часто з пів ночі і до самого ранку ходила рибалити з батьком, а тоді, не спавши, йшла до школи. Батько був людиною жорсткою – діставалося і мамі, і дітям.

Була в дівчинки одна віддушину, її дитячий прихисток, допомога і розрада – бабуся. Тут, у старенькій хаті, можна було забути про все – про городи і домашню роботу, про сварки і негаразди, про втому й образи. У бабусі Валя могла побути дитиною, яку люблять і бавлять. Дівчинка, яка так любила співати й танцювати, одягала бабусину вишиту сорочку, широку спідницю і влаштовувала собі концерти. А бабуся знала стільки пісень! А

ще любила розповідати онучці казки, різні історії з життя. Ласкава, добра й турботлива – вона наповнила дитяче сердечко вірою в добро.

Час ішов, Валя закінчила 8-й клас і поїхала вчитися на швачку. Одного разу під час канікул зустріла в рідному селі молодого красеня у військовій формі – солдатів відправили буряки возити. Поки врожай зібрали – вже й весілля зіграли. Чоловік був із Західної України і забрав молоду дружину до себе. На жаль, життя не стало легшим. Чоловік родинною мало переймався, а в сім'ї уже було троє малих хлопчиків. У чужому краї все було не так: тут не садили городів, не доглядали садки... Вирощували полуницю на продаж, і Валя мусила пристати на таку роботу. Садила, збирала ягоди, несла тяжкі кошики пішки до траси, автобусом на Трускавець і на базар, а тоді – назад. Допомоги ніякої, всі близькі – далеко... Терпіння скінчилося, і Валя, забравши дітей, повернулася у рідне село до батьків. Невдовзі й чоловік приїхав.

З часом купили невеличку окрему хатину, завели господарство та почали хазайнувати. Валя роботи ніколи не боялась, але тут доводилося працювати за двох і на п'ятьох... Вдень працювала в радгоспі, вночі сторожувала, а ще ж дома господарство, а ще ж троє хлопців росте – і все на її плечі. Щоб заробити на нову хату – вирощувала городину, свиней, їздила продавати аж в Одесу. Нову хату сини побудували самі – рік за роком, потроху.

Таке, ніби звичайне, тяжке сільське життя, за яким і втома, і недоспані ночі, і нездійснені сподівання...

В 90-х роках у Бубнівці була спроба відродити традиційне для цього села гончарство. Відкрили майстерні й запросили на роботу знамениту Фросину Міщенко – майстриню-гончариху із сусіднього села Новоселівка. Бабця Франя, як лагідно звали її в селі, з радістю працювала і вчила роботі з глиною тих, хто бажав.

Одного разу зайшла до гончарної майстерні Валентина Живко... і з цього моменту можна розповідати про друге життя Валентини Степанівни.

У глину вона закохалася з першого погляду, а точніше – з першої виліпленої пташечки, яку побачила в руках у бабці Фра-

КВІТЕНЬ

ні. Вчилась у Фросини Міщенко завзято та натхненно. З часом вони стали рідними одна одній. Бабця Франя відразу зрозуміла, що з цієї учениці буде толк, – і не помилилась. Валентина опанувала гончарний круг, навчилася робити і миски, і куманці, і глечики. Але найбільше любила розписувати їх. Та, на жаль, творча робота не була в пошані. З майстринь вимагали робити план – встановлену кількість простих макітер та підвазонників, які йшли в продаж і за які платили копійки, а часто розраховувались й самими макітрами... Вона їздила спродувати макітри в Київ, але разом з тим дома робила, що душа бажала, – розписані миски та тарелі, круторогих баранців та гривастих коней, веселих пташечок та півників. Гончарні майстерні з часом занепали, але Валентина Степанівна глину не лишила, а продовжувала творити як вільний майстер. Її будинок, розташований у прегарній місцині на узвишші біля левади, перетворився на справжню оселю гончаря. Горщики і гладушки не тільки на паркані, а й на землі, під ногами. Так, це вражало кожного, хто приходив до Валентини Степанівни на подвір'я. Роботи, які їй не вдавались, які тріснули, були перепаленими чи побитими, вона без жалю кидала під ноги, бо ж ні асфальту, ні плитки не було... З-під ніг часто визирали веселі очки пташки, хвостик півника, частина писаного листочка... Не раз гості діставали із землі прекрасні черепки і просили забрати собі. Валентина Степанівна щиро дивувалася, сміялася з такої забаганки і пропонувала взяти щось з робіт цілих, нових. Так, саме взяти, бо дарувати їй завжди було набагато приємніше, ніж продавати. Тому й багато робіт її розлетілись по світу подарунками-подяками.

Ця сторінка життя Валентини Живко навряд чи легша, ніж попередня, але щастя в ній набагато більше, бо можливість творити, спілкуватись з іншими митцями завжди додавала їй снаги.

Майстриня відчувала, що саме на цьому шляху вона може бути собою, знайти відряду, як колись у бабусиній хаті. І не біда, що часто по глину вона йшла далеко за село, самотужки копала її і несла повен мішок додому, виминала, цідила, сушила – тяжка праця була звичною. Але радість творчості переповнювала її. І

цим потрібно було ділитися. Валентина Степанівна почала вести гурток кераміки в школі. Учнів любила дуже, і вони їй відповідали тим же. Та й як було не любити цю вчительку – вона йшла на уроки, як на свято, приносила дітям цукерки та солодку воду (мабуть, те, чого їй у дитинстві не вистачало), а головне – готова була вислухати всі дитячі біди, підтримати, допомогти, розрадити. Роботи гуртківців несла додому, випалювала, віддавала дітлахам і раділа разом з ними кожному новому конику.

Валентину Живко почали запрошувати на виставки, де вона знайомилася з іншими майстрами, з пошанувачами мистецтва. Такі поїздки були справжнім святом для майстрині. Вона могла годинами розповідати про виставки у Вінниці, Києві, Опішні. А яким святом був для неї кожен пленер гончарів у Бубнівці! Здавалося, що це Валентина Степанівна запросила всіх до себе на гостини – так вона переймалась, щоб усім було добре, щоб кожен був задоволений. Під час пленеру встигала і миску розписати, і майстер-клас дати (завжди з радістю ділилась усіма секретами гончарної справи), і збігати додому наліпити, наварити і принести гончарям у майстерню ще теплих вареників. А ввечері першою починала співати, і за нею підхоплювали всі. Усмінена і весела – Валентина Живко завжди знаходила час на добрі справи. Близькі називали Валентину Степанівну Валюшею, вкладаючи в це звертання любов, якою вона так щиро обдаровувала всіх навколо.

Цікаво, що незважаючи на нові враження, на широке коло гончарів, з якими знайомилася майстриня, вона не змінила свій власний стиль, нічого не запозичила. Саме ця самобутність її робіт, їхня щирість приваблювала як мистецтвознавців, так і покупців. Вироби Валентини Живко були її дітьми, її думками, її мріями, нею самою.

Вона зуміла зберегти всі ознаки місцевого бубнівського гончарства, створивши одночасно свій почерк, який ґрунтується на образності та сюжетності розписів, на чітко вираженій рослинній орнаментиці, яка відрізняється від традиційної рівно настільки, щоб не стати іншою і «чужою». Валентина Живко тяжіє

КВІТЕНЬ

до натуралістичного відтворення світу, разом з тим зберігаючи всі символічні елементи розпису, створеного і «відточеного» до неї бубнівськими майстрами.

Її мальовані миски не перевантажені фляндрівкою, декоративними елементами та кольоровим наповненням. Замість цього вона ставить у центр пташку, півника, рибку, пару, які написані з використанням усього багатства бубнівського традиційного розпису. Такі роботи «живі», мають характер, настрій. Класичні форми глечиків, куманців майстриня доповнює фігурками баранців, пташок, коників. Вона «оживляє» кожну форму, створює особливий настрій кожної роботи. Чим більша площа виробу, тим багатший сюжет розташує на ньому Валентина Живко. І хоча вона додає власну фантазію в кожен виріб – ніколи не йде врозріз із традицією, ніколи не порушує гармонію кольору, форми, змісту. Можливо, тому, що її внутрішній світ створений і нероздільно пов'язаний з традицією рідної землі.

Окремою любов'ю майстрині стала м'яка, пластична біла глина, з якої Валентина Степанівна зробила серію робіт в останні роки. Коніки і баранці, зроблені з цього матеріалу, мають мінімум розпису, а деякі зовсім його позбавлені, але багато прикрашені декоративними елементами – грива, хвіст, прикраси на грудях і на ногах. Цей матеріал дав можливість майстрині втілити своє бачення у фактурних формах. І що цікаво, створюючи такі вироби з білої глини, Валентина Живко інтуїтивно позбавляє свої роботи вже звичної сюжетності (щоб не перевантажити) і робить основний акцент на фактурності.

Унікальність майстрині саме в самотності її робіт, у тих почуттях, які вкладені в кожен твір, у тому, що йде від самого серця. Опанувати технічно традиційний бубнівський розпис може кожен професійний гончар, а створити мистецький твір – тільки справжній талант.

Ще один спосіб самовираження майстриня знайшла в малюванні. Ці, на перший погляд, прості картинки, насправді є втіленням світлої, щирої, щедрої душі Валентини Живко, яку не зіпсували ніякі життєві негаразди. Всі роботи настільки заквіт-

чані, що квіти здаються загальним тлом, а не окремими елементами. Сонце, зазвичай, – стиглий сонях, повний зернят. Янгол, звичайно, у вишиванці, Ілля Громовержець везе повний віз горщиків. Її картини – це класичний приклад народного малярства, коли творчість позбавлена будь-яких правил, законів, упереджень, канонів. Тут лишається лише стан душі й фарба, максимальна відвертість без будь-яких запобіжників. Для такої роботи потрібно мати сміливість бути собою і відкритись світові... Валентина Живко мала сміливість прожити так все життя...

*Ясне проміння радості й любові,
Неміряної ласки, доброти...
Душа майстрині в творчості, у слові,
Таких би нам хоч трохи берегти...*

Жанна Дмитренко

Н. А. Сентемон

ТРАВЕНЬ

1 80 років від дня народження **Анатолія Мусійовича Подолинного** (01.05.1940, с. Шипинки Бар. р-ну), літературознавця, кандидата філологічних наук (1981), письменника, фольклориста, краєзнавця, заслуженого працівника культури України (2001), відмінника освіти України (2004). Займається громадською й просвітницькою діяльністю. Один із засновників і провідних діячів обласної організації Товариства української мови ім. Т. Шевченка, «Просвіти», учасник багатьох заходів у Вінниці та Києві, спрямованих на утвердження української державності, мови та культури. Відтак надруковані у пресі сотні рецензій, статей, у тому числі біобібліографічних та енциклопедичних, зокрема в «Українській літературній енциклопедії» (УЛЕ), «Енциклопедії сучасної України» (ЕСУ) тощо. Автор багатьох наукових, науково-популярних, методичних публікацій, історико-краєзнавчих путівників, нарисів, перекладів та збірок віршів, передмов та післямов до книг інших авторів. Упорядник низки довідкових, хрестоматійних, антологічних видань. Як краєзнавець досліджує творчість письменників Вінниччини, займається вивченням історії, фольклору Поділля. Учасник регіональних історико-краєзнавчих конференцій. Лауреат низки літературних премій, зокрема обласної літературно-мистецької премії «Кришталева вишня» (1998), ім. Д. Нитченка (2003), М. Коцюбинського (2004), Є. Гуцала (2007), «Благовіст» (2011), літературної премії ім. М. Стельмаха журналу «Вінницький край» (2017). Член НСПУ (1999), НСЖУ, НСКУ. Отримав відзнаку «За заслуги перед Вінниччиною» (2015).

- 70 років від дня народження **Леоніда Романовича Іванова** (01.05.1950), директора Вінницького територіального управління Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ВТУ ДКЦПФР). Обирався депутатом Вінницької обласної Ради.

- 70 років тому народився **Валерій Іванович Рузяк** (01.05.1950, с. Яланець Томаш. р-ну), лікар, заслужений лі-

кар України (2012), головний лікар комунального некомерційного підприємства «Крижопільська окружна лікарня інтенсивного лікування» (03.07.1986 р.). Обирався депутатом Вінницької обласної Ради.

5 100 років від дня народження **Павла Яковича Голодриги** (05.05.1920, с. Сутиски, тепер смт. Тиврів. р-ну – 18.12.1986, м. Ялта), фахівця в галузі виноградарства, доктора біологічних наук (1968), професора (1968), лауреата премії ім. Л. Симиренка АН УРСР (1987, посмертно). Працював директором Ялтинського інституту виноградарства і виноробства, згодом зайнявся суто селекційною роботою. Автор кількох сортів винограду з комплексною стійкістю до хвороб та шкідників, кліматичних умов. На знак протесту проти вирубування виноградників покінчив життя самогубством. На честь ученого-селекціонера названо сорти винограду «Мускат Голодриги», «Рубін Голодриги».

6 60 років від дня народження **Олександра Івановича Третяка** (06.05.1960, м. Вінниця). Закінчив Вінницький політехнічний інститут (1982) за фахом інженер-механік, аспірантуру. Там продовжив наукову діяльність у галузевій лабораторії «Гідроагрегат». З липня 1991 р. утворив і очолив Науково-виробниче підприємство «ГАММА». Обирався депутатом Вінницької обласної Ради, Вінницької міської ради. Як член постійної комісії міської ради з питань житлово-комунального господарства та комунальної власності займає конструктивну позицію щодо підвищення рівня забезпеченості населення житлово-комунальними послугами, поліпшення їх якості та забезпечення їх реалізації. За період депутатської діяльності постійно опікується широким спектром проблем міста та свого виборчого округу. Так, за його сприяння проводиться благоустрій прибудинкових територій, встановлюються дитячі майданчики, в тому числі на умовах співфінансування, покращується матеріально-технічна база об'єктів соціальної інфраструктури, підтримується діяльність установ культури тощо.

ТРАВЕНЬ

• 30 років з часу створення Музею історії села Пеньківка (06.05.1990 р., Шаргородський р-н). За рішенням бюро місцевої парторганізації і профкому держгоспу «Сад Поділля» було відкрито музей села. Звання народного присвоєно у 2006 р. Музей розташований у трьох залах сільського Будинку культури. Експозиція розповідає про історію села, життя та побут населення на різних етапах розвитку держави. Представлені старовинні гончарні вироби, дерев'яні та декоративно-ужиткові речі, журнали, гроші та книги дореволюційного періоду; матеріали про створення перших колгоспів, репресії, спогади про Голодомор 1932–1933 рр., документи, які свідчать про створення організацій і закладів села та їхню роботу до початку війни. Експонуються світлини земляків, зниклих безвісти, ветеранів; нагороди, подяки, похоронки, документи та особисті речі учасників Другої світової війни, комплекс фронтових листів 1944–1945 рр. Також демонструються матеріали про життя сільської громади за роки незалежності України. Фонди нараховують близько 1,5 тис. предметів. Щороку музей приймає понад 1,5 тис. відвідувачів.

7 180 років від дня народження **Петра Ілліча Чайковського** (07.05.1840, селище при Камсько-Воткінському з-ді Вятської губернії, тепер м. Воткінськ, Удмуртія (РФ) – 06.11.1893, м. Петербург), російського композитора-класика. Його ім'я тісно пов'язане з смт. Браїлів – легендарним містом в історії класичної музики. Саме тут під покровительством великої меценатки баронеси Надії фон Мекк розпочався шлях Чайковського до всесвітньої слави. Підтримуючи композитора, вона щорічно виплачувала йому субсидію в розмірі шести тисяч карбованців. Упродовж 1878–1888 рр. П. І. Чайковський періодично жив і працював у її маєтку в м. Браїлів (нині смт.) та с. Сьомаки (нині Жмеринського р-ну). Тут він створив низку своїх безсмертних творів, зокрема оперу «Орлеанська діва», Симфонію № 4, ряд романсів, серед яких – шедевр «Серед шумного бала» та ін. На вшанування пам'яті композитора та його меценатки в Браїлові 1979 р. створено музей. У 1993 р. у Браїлові розпочалися музичні асамблеї, присвячені творчості геніального

композитора. В обласному центрі щорічно в травні проходить Міжнародний музичний фестиваль ім. П. І. Чайковського та Н. Ф. фон Мекк.

9 75 років Перемоги у Другій світовій війні над фашистською Німеччиною (22.06.1941–09.05.1945). 1225 днів і ночей тривала війна на українській землі. Пекельними її дорогами пройшли сотні тисяч наших земляків. Вінниччина зазнала в цій війні надзвичайно великих втрат. Всього під час окупації загарбники знищили 169260 мирних жителів, а разом із замученими у вінницьких концтаборах військовополоненими мартиролог жертв становить понад 205 тис. чол. Насильно вивезли на німецьку каторгу 78650 мешканців області. Не повернулися з фронтів майже 176 тисяч наших земляків. У роки воєнного лихоліття гітлерівці спалювали цілі села, 16 із яких зазнали трагічної долі білоруської Хатині. За роки війни промисловість, транспорт, сільське господарство були майже повністю знищені. Із 579 підприємств Вінниччини були зруйновані 376. Було також знищено 433 школи, 22 технікуми, 29 лікарень, музеї, муздрамтеатр, бібліотеки. Прямі збитки, заподіяні народному господарству Вінниччини, становили 19,6 млрд крб. (в обрахуванні на 1945 р.).

- 75 років від дня народження **Анатолія Никифоровича Нагребецького** (09.05.1945, с. Плебанівка Шаргород. р-ну), педагога, краєзнавця. Автор ряду історико-етнографічних досліджень, присвячених історії населених пунктів, навчальних закладів, Голокосту на території Шаргородського району (див. розширену довідку в кінці місяця).

- 40 років (09.05.1980) з часу встановлення у м. Вінниця пам'ятника Герою Радянського Союзу І. Бевзу. Скульптори – П. О. Левицький, Д. Ю. Ільяшук, архітектор – Є. О. Устинов. Бронза, граніт.

15 100 років від дня народження **Михайла Федоровича Присяжнюка** (15.05.1920, с. Уладівка Літин. р-ну –

ТРАВЕНЬ

26.05.2009, м. Вінниця), педагога, літературознавця, кандидата філологічних наук (1954), професора (1979), краєзнавця. Учасник Другої світової війни. Досліджував проблеми теорії та історії української літератури, а також методики викладання української літератури, літературного краєзнавства. Автор близько 70 літературознавчих праць, співавтор видань «Історія міст і сіл УРСР. Вінницька область» (1972), «Вінницький державний педагогічний інститут: історичний нарис» (1992).

17 (30?) 110 років від дня народження Федора Григоровича Верещазіна (17(30?).05.1910, м. Миколаїв – 21.05.1996, м. Вінниця), режисера, заслуженого діяча мистецтв УРСР (1957), народного артиста СРСР (1977), фундатора, головного режисера Вінницького обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. М. Садовського (1948–1986 рр.), почесного громадянина м. Вінниця. Створив понад 120 вистав за п'єсами сучасної та класичної вітчизняної, зарубіжної драматургії. Відкрив у драматургії імена М. Зарудного, І. Стаднюка, В. Колодного. На фасаді театру на вшанування пам'яті митця встановлено меморіальну дошку. Поруч пролягає вулиця його імені.

- 90 років (17.05.1930) з часу, як вийшов перший номер районної газети «Тростянецькі вісті», кілька номерів якої називалися «Коллективне життя». Потім газета виходила під назвами «Сталінська правда» (1944–1956), «Прапор ленінізму» (1957–1960), «Ленінським шляхом» (1960–1991), з 1991 і до сьогодні – «Тростянецькі вісті».

19 130 років від дня народження **Миколи Євшана** (справж. – Федюшка Микола Йосипович) (19.05.1890 (за іншими даними – 19.05.1889), смт. Войнилів Калуського р-ну Івано-Франків. обл. – 23.11.1919, м. Вінниця), українського літературного критика, публіциста, перекладача. За короткий період діяльності (10 років) написав і опублікував понад 170 літературно-критичних та публіцистичних творів, переклав українською мовою

цілий ряд філософських та літературознавчих праць німецьких, польських, чеських, італійських авторів. Він започаткував власний напрям у критиці, заснований на філософії Ф. Ніцше та Й. Фіхте. Досліджував творчість українських письменників, зокрема Михайла Коцюбинського. Учасник Української національної революції 1917–1921 рр. Певний час служив в УГА. У роковини проголошення ЗУНР (31 жовт. 1919 р.) він виголосив на святі Галицької армії у Вінниці свою відому промову «Великі роковини України». Це була вершина його творчості, популярності й останнє слово. 23 листопада 1919 р. Микола Євшан помер від епідемічного висипного тифу у Вінниці (у цей час тут померли від цієї хвороби майже 10 тисяч вояків УГА). Був похований на горі за казармами у Вінниці.

20 110 років від дня народження **Івана Григоровича Данилюка** (20.05.1910, с. Білопілля Козятин. р-ну – 10.02.1987, похов. в с. Комсомольське, нині с. Махнівка Козятин. р-ну), лікаря-хірурга, заслуженого лікаря України (1957). Нагороджений орденами та медалями.

22 70 років від дня народження **Світлани Травневої** (Світлани Миколаївни Єлисеєвої) (22.05.1950, с. Неменка Іллінець. р-ну), вчителя-методиста, поетеси-піснярки, журналістки, члена НСЖУ (1996). Випускниця Вінницького педагогічного інституту ім. М. Островського (1978). Друкуватися почала в іллінецькій районній газеті ще в шкільні роки. С. Травнева – одна із співзасновників літературно-мистецького альманаху «Стожари», що виходить при Вінницькій обласній організації НСЖУ, а з 2003 р. – відповідальний редактор цього видання. Вона – член правління Вінницького обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, творчої спілки «Асоціація естрадних митців». Видала низку поетичних збірок, аудіоальбом «Каштановий дощ» (2005). Окремі вірші надруковано в колективних збірках, на шпальтах ЗМІ. На вірші С. Травневої композитори-подоляни написали понад 100 пісень. Нагороджена почесним знаком НСЖУ (2005), кавалер ордена «Зірка

ТРАВЕНЬ

української журналістики», лауреат Подільської літературно-мистецької премії «Кришталева вишня», одеської літературної премії «Аркадійська осінь».

24 *День народження Михайла Панасовича Стельмаха* (24.05.1912, с. Дяківці, нині Літин. р-ну – 27.09.1983, м. Київ), українського поета, прозаїка, драматурга, громадсько-го діяча, академіка АН УРСР, Героя Соціалістичної Праці, лауреата Державної премії ім. Тараса Шевченка (1981), члена СПУ (1940). На батьківщині письменника 1989 р. відкрито бібліотеку-музей його імені. Щорічно проводяться літературно-мистецькі свята й дні пам'яті Михайла та Ярослава (сина) Стельмахів. Засновано літературну премію імені Михайла Стельмаха (2006).

25 160 років від дня народження **Михайла Єгоровича Тарнорудова** (25.05.1860, м. Тростянець, нині смт. – 1932), вченого-бактеріолога, ветеринарного лікаря, Героя Соціалістичної Праці (1932). По закінченні Харківського ветеринарного інституту (1886) доля закинула його на роботу в Симбірську губернію (РФ), де він працював і помер. Першим у Росії став робити тваринам щеплення проти чуми, сибірської язви і при запаленні легенів. Нагороджений Великою срібною медаллю та Дипломом першого ступеня за виведення нового препарату «крисомор» для боротьби з гризунами – мишами, щурами, ховраками.

26 150 років тому було створено Жмеринські вагоноремонтні майстерні (26.05.1870), згодом це був Жмеринський вагоноремонтний завод. Нині Жмеринське підприємство ТОВ «Експрес».

28 70 років від дня народження **Валерія Васильовича Войтовича** (28.05.1950, с. Віньківці Віньковец. р-ну Хмельниц. обл.), педагога, викладача суспільних дисциплін ДВНЗ «Могилів-Подільський монтажно-економічний коледж», члена правління Вінницької обласної організації НСКУ, почес-

ного краєзнавця України. Організатор та учасник Могилів-Подільських регіональних краєзнавчих конференцій.

31 75 років тому народився **Володимир Григорович Турець** (31.05.1945, с. Курилівці Жмерин. р-ну – 09.06.2012, похов. у с. Козин Обухів. р-ну Київ. обл.), український співак (бас), народний артист України (1988), лауреат літературно-мистецької премії ім. Д. Луценка «Осіннє золото». У репертуар співака входили класична музика, українські народні пісні, романси, твори О. Білаша, П. Майбороди, І. Шамо та інших, які стали улюбленими для багатьох слухачів не лише в Україні, а й за її межами. Про творчий шлях артиста знято телефільм «Таємниця любові» та музичний телефільм «Барви України». Записано декілька компакт-дисків: «Пісня для тебе...», «Рідна земле моя».

Нагребецький Анатолій Никифорович

*До 75-річчя від дня народження педагога, краєзнавця
(09.05.1945)*

Все, що в нас є власного і що, відповідно, є нашою заслугою або нашою провиною, може поміститися на кінчику голки – решту нам передали пращури. Коріння предків Анатолія Никифоровича Нагребецького повік зостанеться в селі Плебанівка Шаргородського району Вінницької області. У цьому селі, де вечір сяє іскристими зорями, де місяць стелить у полі сріблясту стежку, а ранок виспіває щедрими росами. Там, під тінистими вербами, залишилося його дитинство. Звичайне дитинство простого сільського хлопчини, який народився 9 травня 1945 року.

Любов до історії рідного села в Анатолія Никифоровича Нагребецького, можна сказати, спадкова від діда та батька. І це справді так. Образ діда, Петра Петровича Нагребецького, зостається в пам'яті онука велетнем духу та наполегливості. Усього в житті він досягав власною працею і власним розумом.

ТРАВЕНЬ

Дід Анатолія Никифоровича був на все село один чоловік, який знав грамоту. У 1914–1916 роках брав участь в Імперіалістичній війні. Петро Петрович багато років працював секретарем сільради, був свідком і учасником подій тих років, врятував і зберіг від загибелі унікальні документи. Дуже захоплювався історією рідного села.

Це захоплення в спадок залишив і своєму синові Никифору Петровичу, який працював учителем Плебанівської школи, свого часу шукав матеріали з історії села в архівах Кам'янець-Подільського, Вінниці та інших міст.

Анатолій Никифорович, як він сам каже, багато за що мусять бути вдячним своїй батьківській землі – Шаргородщині. І насамперед за те, що йому пощастило працювати з по-справжньому талановитими людьми. І тоді, коли працював у колгоспі, і коли викладав у школі математику та музичне мистецтво, і коли очолював сільраду. А весь вільний час віддавав улюбленій справі – збирав і систематизував матеріали з історії рідного села. Його любов до минулого рідного краю, до свого родоводу завжди залишається незрадженою. Спілкування з селянським довіллям, раннє знайомство з народними звичаями, побутом, моральними поняттями, з пісенною творчістю, з окремими творами українських письменників збудили в Анатолія Никифоровича Нагребцького бажання прислужитися народові, серед якого живе.

Він – літописець свого часу, майстер малярства не фарбою, а плоттю української землі. Анатолій Никифорович іде до своєї мети, спотикається, наражається на перепони, заходить у глухі кути. Але при таких крутих віражах ніколи не падає, не стає на коліна. Коли бачить перед собою нездоланну перешкоду, сили потроюються, енергія сконцентровується в одному напрямку і долає проблему. І так постійно.

Анатолій Никифорович завжди у творчих пошуках, про що стверджують його публікації в газеті «Шаргородщина» на теми колективізації, Голодомору, репресій та чотирнадцять його книг: перше та друге видання історико-етнографічного нариса «Моя Плебанівка» (2001, 2004), «Ветерани Шаргородщини у роки Вітчизняної війни 1941–1945 рр.» (2005), «Шлях крізь віки. Нариси

історії навчальних закладів Шаргородщини» (2006), «Калинівка Шаргородська» (2007), «Трагедія мого краю: Етапи великого шляху на Шаргородщині: розкуркулення, колективізація, голодомор» (2008), «Мій рід, моє село» (2009), «Насіківка, моя Насіківка» (2010), «Наш Деревчин» (2011), «Шаргород – містечко єврейське» (2011), «Мальовничі мої Перепільчинці» (2012), «Ярове – село на Кучманському шляху» (2013), «Іменами багата земля Шаргородська» (2014), «Рахни-Лісові – яблунова перлина Поділля» (2014), «Політанки – життєві обрії» (2015), «Конатківці – єдине село на планеті» (2016), «Сторінки історії Пеньківки Мурафської (1717–2017 рр.)» (2017), «Зведенівка – село на пагорбах Поділля» (2018), «Храм Святого Брата Альберта на землях Княжої Луки» (2018), «Моя мальовнича Козлівка» (2019).

Анатолій Никифорович Нагребецький може годинами розповідати про своє село, про свій родовід. Слухаю його і думаю, що допоки в душі кожного не загориться вогник віри в Бога, допоки не усвідомимо важливості шляху, яким йдемо, нічого доброго не вийде. Але для цього треба, щоб хтось викресав той вогник і засвітився сам, запалив свічку свідомості для інших.

Анатолій Никифорович – член Національної спілки журналістів України, член Національної спілки краєзнавців України.

За досягнуті успіхи в історично-краєзнавчих дослідженнях удостоєний обласної журналістської премії імені Олександра Гетьмана, а також грамотою Президії правління Національної спілки краєзнавців України.

А що стосується спочивання на лаврах, то це для Анатолія Нагребецького взагалі не характерно. Все, чого він досяг, – результат повсякденної напруженої роботи, спрямованої на досягнення мети. А як тільки мета досягається, одразу ж ставиться нова, і так буде тривати доти, допоки битиметься серце, працюватиме мозок і накопичуватиметься мудрість. І як добре, що такі люди живуть зовсім поруч, викресають вогник віри й запалюють вогонь надії.

Т. М. Коваль

ЧЕРВЕНЬ

2 150 років від дня народження **Йоахима Волошинівського** (02.06.1870, с. Серби, нині Гонтівка Чернівецького району – 11.01.1945, м. Краків, перепохов. у Варшаві, Польща), громадського, політичного діяча, журналіста, одного із засновників кооперативного руху в Україні, Подільського товариства «Просвіта» (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

- 60 років від дня народження **Лариси Іванівни Семенко** (02.06.1960, с. Жабокричка Чечельницького району), історики, музеєзнавця, краєзнавця, завідувача науково-дослідницького відділу новітньої історії Вінницького обласного краєзнавчого музею. Активно досліджує тематику Української революції, Голодомору та репресій, історію української культури 1920–1930-х рр., діяльність Подільських філій Музичного товариства ім. М. Д. Леонтовича, створення капели «Думка» (20–30-ті рр. ХХ ст.), життєвий і творчий шлях Гната Васильовича Яструбецького, адміністратора капели «Думка», товариша композитора М. Д. Леонтовича, подій Революції Гідності та АТО тощо. Автор понад 50 наукових статей та 2 книг: «Їх поєднала пісня Леонтовича...» (2007), «Вінниця у 1917 році. Революція в провінційному місті» (2009). Виступає з тематичними лекціями, бере участь у роботі наукових конференцій. Нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України (2018).

- 15 років з часу створення (02.06.2005) вінницького гурту «ТІК» (Тверезість і Культура). Офіційна історія гурту розпочалася навесні 2005 р. На той момент у групі грали: Вітя Бронюк – вокал і баян, засновник гурту; Денис Репей – бас; Костя Терепя – гітара; Сашко Філінков – барабани. 2 червня в м. Вінниця на розігрів групи «ТАЛІТА КУМ» вийшла група «ТІК» і представила перед тисячною аудиторією свої творіння. Дебют виявився вдалим, і саме цей день вважається днем народження групи «ТІК». На початку своєї діяльності склад гурту зазнавав серйозних змін, але робота продовжувалася: створення нових пі-

сень, зйомки відеокліпів, фестивалі, концертні тури... Шалений успіх мала пісня «Олені», її можна було почути всюди, на неї було знято і перший відеокліп, який побачив світ 12 листопада 2006 р. За роки своєї творчої діяльності гурт «ТІК» зняв цілу низку відеокліпів на свої широковідомі пісні, зокрема: «Робот» (2016), «РобоТіК» (2016), «Альо-на» (2017), «Еммочка» (2017), «Волошки» (2017) та інші, записав музичні альбоми: «ЛітераДУРА» (2007), «тиХИЙ» (2008), «Весільний» (2011), «Люби Ти Україну!» (2015).

3 75 років від дня народження **Володимира Євтихійовича Савельєва** (03.06.1945, с. Макарово Кіров. обл., РФ), економіста за фахом. У Вінниці – з 1952 р. Трудову діяльність розпочав на Вінницькому олійножировому комбінаті (1962–1965). Після служби в армії з 1972 р. трудився на різних підприємствах та в установах обласного центру. Протягом 1991–2002 рр. працював у Вінницькому міськвиконкомі. 2005 р. – в Апараті Верховної Ради – помічник-консультант народного депутата України П. О. Порошенка. Обирався депутатом Вінницької міської ради.

4 50 років від дня народження **Олександра Миколайовича Ревунова** (04.06.1970), депутата міської ради 7 скликання, віцепрезидента федерації боксу Вінницької області. Як член постійної комісії міської ради з питань містобудування, будівництва, земельних відносин та охорони природи займає конструктивну позицію щодо дотримання земельного законодавства, бере участь у підготовці та прийнятті міською радою рішень про стан і розвиток містобудування та архітектури. За період депутатської діяльності постійно опікується широким спектром проблем міста та свого виборчого округу.

6 70 років від дня народження **Юрія Прокоповича Спіженка** (06.06.1950, с. Побірка Теплиц. р-ну – 07.12.2010, с. Капітанівка Києво-Святошин. р-ну Київ. обл.), фахівця в галузі хірургічної лімфології, доктора медичних наук, академіка Академії медичних наук України (1993), громадського і політичного

ЧЕРВЕНЬ

діяча, народного депутата України кількох скликань. Був членом Комісії Верховної Ради з питань охорони здоров'я, членом наглядової ради Національного фармацевтичного університету, почесним президентом журналів: «Ліки України», «СНІД», членом редколегій науково-практичних журналів: «Клінічна антибіотикотерапія», «Вісник фармації», «Клінічна фармація». Автор понад 210 наукових робіт, зокрема 3 монографій, посібника «Клиническая хирургия», 16 авторських свідоцтв.

7 150 років тому (07.06.1870) було відкрито залізничний рух станцією Жмеринка. Сьогодні це велика вузлова станція Південно-Західної залізниці на лініях Київ – Одеса, Київ – Могилів-Подільський і Київ – Львів з великим транзитом пасажирів та вантажних перевезень (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

• 75 років від дня народження **Іллі Васильовича Безбаха** (07.06.1945, с. Мазурівка Тульчин. р-ну – 05.06.2017, м. Вінниця), художника, директора Вінницького обласного художнього музею (1987–2017), заслуженого діяча мистецтв України (2000) (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

9 70 років тому народився **Антон Сергійович Здор** (09.06.1950, с. Горлівський Шахтар Горлів. р-ну Донец. обл.), учений-агроном, кандидат економічних наук, заслужений працівник сільського господарства України (2002). Закінчив Українську сільськогосподарську академію. Трудовий шлях розпочав у 1978 р. головним агрономом племзаводу «Літинський». З 1996 р. обіймав посаду генерального директора Науково-виробничого об'єднання «Еліта» (сільськогосподарська дослідна станція УААН). У 1999 р. учений визнаний лауреатом Всеукраїнської акції «Золота Фортуна» та «Людиною року» в номінації «За вагомий внесок у розвиток агропромислового комплексу Вінниччини». Був головою Липовецької районної державної адміністрації Вінницької області (2002–2004). Упродовж 2004–2011 рр. працював головним державним інспектором з насінництва Вінницької

області. З 2011 р. очолює Громадську спілку «Асоціація «Вінницянасінпром». Обирався депутатом Вінницької обласної Ради.

10 *День народження Гната Трохимовича Танцюри (10.06.1901, с. Зятківці, нині Гайсин. р-ну – 12.11.1962, м. Гайсин), українського фольклориста, етнографа, педагога, краєзнавця Поділля. Спадщина його багата й різноманітна в жанровому плані. У 1950 р. упорядкував і передав ІМФЕ АН України 2650 народних пісень, понад 1000 з яких він записав у односельчанки Явдохи Зуїхи, 928 казок, 1536 прислів'їв, 615 загадок, 800 весільних пісень, 200 записів дитячого фольклору. Автор вагомої фольклористично-етнографічної праці «Весілля в селі Зятківцях» (1997. З його спадщини видано «Українські народні пісні в записах Гната Танцюри» (2001). У Гайсині функціонує музей-садиба його імені, традиційним стало обласне свято фольклору на приз Гната Танцюри.*

14 120 років тому народилася **Клавдія Гнатівна Бельтюкова** (14.06.1900, м. Теплик, нині смт. – 21.06.1971, м. Київ), біолог, доктор біологічних наук (1959), професор (1961). Досліджувала хвороби махорки й тютюну, бактеріози картоплі, зернових, бобових, каучуконосів і овочевих культур. Лауреат премії ім. Д. Заболотного Академії наук УРСР (1976).

15 60 років від дня народження **Ольги Миколаївни Куцевол** (15.06.1960, м. Кривий Ріг Дніпропетров. обл.), педагога, доктора педагогічних наук (2007), професора кафедри методики філологічних дисциплін і стилістики української мови ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, відмінника освіти України (2008). Досліджує проблеми викладання української та світової літератури, у тому числі творчість письменників рідного краю. Лауреат конкурсу «Жінка Вінниччини» в номінації «Освіта» (2017). Лауреат Всеукраїнської літературної премії імені Михайла Коцюбинського (2016) за книгу «Вивчення життя і творчості Михайла Коцюбинського через рецепцію літературних і літературно-документальних джерел».

ЧЕРВЕНЬ

- 30 років тому (15.06.1990) було відкрито краєзнавчий музей с. Четвертинівка (Тростянець. р-н), у 2003 р. присвоєно звання «народний». Музейна колекція нараховує понад 300 предметів. Щороку з музейними експонатами знайомиться майже дві тисячі відвідувачів.

16 90 років від дня народження **Арнольда Миколайовича Шлепакова** (16.06.1930, м. Вінниця – 02.06.1996, м. Київ), українського вченого-історика, доктора історичних наук (1966), професора (1970), академіка НАН України (1982), Європейської академії наук, мистецтв і гуманістики (Париж), лауреата премії ім. Д. Мануїльського (1982), заслуженого діяча науки і техніки України (1995), дослідника міжнародної міграції, політолога, журналіста. За його ініціативи у 1978 р. було створено Інститут соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Був членом редколегії «Українського історичного журналу», головою редколегії 10-томної «Історії УРСР», головним редактором і автором розділів фундаментальних колективних праць зі світової історії. Нагороджений орденом «Знак Пошани» і медалями.

- 60 років від дня народження **Віталія Володимировича Давиденка** (16.06.1960, смт. Поліське Поліс. р-ну Київ. обл.), педагога, економіста, доктора політичних наук, кандидата філософських наук, академіка Української академії політичних наук, заслуженого працівника соціальної сфери України (2006). Автор понад 100 опублікованих наукових праць. Досліджує історію Свято-Усікновенського Лядівського скельного чоловічого монастиря.

18 60 років від дня народження **Віктора Євграфовича Стукана** (18.06.1960, с. Малий Митник Хмільниц. р-ну), художника, скульптора, мецената, заслуженого художника України. У творчому доробку скульптора – 57 пам'ятників, у тому числі роботи монументального мистецтва, 6 пам'ятників Т. Г. Шевченку. Серед останніх напрацювань майстра є не лише

пам'ятники, але й цілісні композиції. Став переможцем конкурсу на виготовлення пам'ятника «Т. Г. Шевченко» в смт. Літин (2013), переможець конкурсу на виготовлення пам'ятника «Ніколі та Пелагеї Терещенкам» у м. Глухів Сумської обл. (2014). До 23-ї річниці незалежності України 24 серпня 2014 р. на Першому національному каналі було названо три найкращі пам'ятники Т. Г. Шевченку, відтак пам'ятник у м. Хмільнику посів 3-тє місце із 1250 пам'ятників, які встановлені по всій Україні та за її межами. Став переможцем конкурсу на виготовлення пам'ятника «Героям АТО» у м. Білопiлля Сумської обл. (2016).

- 60 років від дня народження **Ірини Іванівни Незгоди** (18.06.1960, смт. Літин), доцента (2001), доктора медичних наук (2003), професора (2006), завідувача кафедри дитячих інфекційних хвороб ВНМУ ім. М. І. Пирогова. Автор численних наукових праць і винаходів. Напрямки наукової роботи – діагностика гострого стенозуючого ларинготрахеїту, проблема сальмонельозної інфекції у дітей, особливості перебігу гострих кишкових інфекцій. Нагороджена пам'ятною медаллю Агапіта Печерського «За внесок у боротьбу з інфекційними хворобами» (2015).

19 60 років від дня народження **Віктора Онуфрійовича Берещука** (19.06.1960, с. Конатківці Шаргород. р-ну), гірничого інженера, генерального директора ВАТ «Гніванський кар'єр» (з 1996. по сьогодні), мецената. Обирався депутатом Вінницької обласної Ради.

20 50 років від дня народження **Олександра Івановича Крижанівського** (20.06.1970), голови Піщанської районної державної адміністрації. Обирався депутатом Вінницької обласної Ради. Заступник голови постійної комісії обласної Ради з питань свободи слова, інформаційного простору та реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації.

22 80 років тому народився **Олександр Микитович Бут** (22.06.1940, м. Дебальцеве, нині Донец. обл.), український

ЧЕРВЕНЬ

учений-історик, доктор історичних наук (1991), професор (1992), краєзнавець. Понад 40 років життєвого шляху й наукової діяльності вченого в основному пов'язані з Донецьким державним університетом. Із серпня 2014 р. мешкає у м. Вінниця. Він – професор кафедри історії України історичного факультету Донецького національного університету ім. Василя Стуса. До наукового інтересу вченого належать актуальні проблеми модерної і пост-модерної історії України, прояви радянського тоталітаризму: політичні репресії і реабілітація жертв тоталітарного режиму, а також краєзнавство та особливості національних відносин на Донбасі. Автор 20 монографій, серед яких 3 авторські. Відзначений багатьма державними нагородами, зокрема у 2017 р. отримав нагрудний знак «За наукові та освітні досягнення».

- 75 років від дня народження **Володимира Григоровича Заркова** (22.06.1945, м. Гайсин – 21.06.1999, м. Київ), співака, педагога, народного артиста УРСР. Закінчив Київську консерваторію. Упродовж 1965–1987 рр. – соліст ансамблів пісні і танцю Київського військового округу, Західної групи військ Радянської армії, згодом – Збройних сил Росії. Водночас 1974–1987 рр., 1994–1996 рр. – соліст оперної студії при Національній музичній академії України, 1994–1996 рр. – викладач Київського інституту культури. 1996 р. записав аудіоальбом «Криниця».

23 90 років від дня народження **Петра Тодосійовича Бойка** (23.06.1930, с. Лопатинка Оратів. р-ну), українського релігійного та культурного діяча, багатолітнього диктора Українського радіо, заслуженого артиста УРСР (1984). Закінчив Київський державний університет (1959) та Колегію Св. Андрія (Манітобський університет, Канада, 1993). Упродовж 1959–1990 рр. – викладач київських ВНЗ, лектор Товариства «Знання». 1990 р. рукопокладений на емісійного священника УАПЦ. У 1991 р. духовно очолив похід-реквієм «Останнім шляхом Кобзаря». 24 серпня 1991 р. освятив Національний Прапор, що був уперше піднятий над будинком Верховної Ради України як державний.

30 160 років від дня народження **Володимира Олександровича Міхельсона** (30.06.1860, м. Тульчин – 27.02.1927, м. Москва, РФ), фізика і геофізика, метеоролога, одного із засновників теорії фізики горіння, актинометрії, агрофізики, автора першого класичного підручника з фізики для вишів. Створив ряд актинометричних приладів (льодяний піргеліометр, біметалічний актинометр та ін.). Займався також питаннями застосування метеорології в сільському господарстві.

Йоахим Волошиновський – «батько кооперації Поділля»

*До 150-річчя від дня народження
громадського, політичного діяча, журналіста,
одного із засновників кооперативного руху в Україні
(02.06.1870–11.01.1945)*

*Свідомим кооператором може бути лише той,
хто всією душею, серцем і розумом обгорнув величність,
достойність, принадливість і красу кооперативної ідеї*

Й. Волошиновський [1]

У когорті діячів українського кооперативного руху кінця XIX – початку XX ст. чільне місце посідає Йоахим Августинівч Волошиновський. Однак українському суспільству зовсім мало відомо про його кооперативну, культурно-освітню та громадську діяльність. У період панування радянської влади на теренах України його відносили до табору «дрібнобуржуазних діячів», «учасників політичних банд» – так званих «петлюрівців» і «польських націоналістів». Тому в жодному радянському довідковому виданні чи окремому дослідженні його прізвище не згадувалось. Не дивно, що в той час він не був оцінений як людина, яка гаряче любила українську землю та найкращі роки свого життя присвятила непримиренній боротьбі за перемогу ідеалів взаємодопомоги і справедливості, за волю, національне визво-

ЧЕРВЕНЬ

лення й відновлення незалежної держави України. Недаремно академік НАН України І. Ф. Курас зазначав, що роль Йоахима Волошиновського «в кооперативних і суспільно-політичних процесах далеко виходила за межі Поділля, мала, особливо в період національного відродження 1917–1920 рр., загальноукраїнський і навіть міжнародний масштаб» [2, с. 7].

Із здобуттям незалежності України наявна й нині доступна для широкого загалу дослідників документальна база дає можливість поглибити наші знання про цю непересічну особистість.

Йоахим Августинович Волошиновський походив із древнього шляхетського роду, який мав руське (українське) коріння, а пізніше полонізувався. Першим з роду отримав шляхетський титул з гербом Баранек (Baranek) «за заслуги перед тронем і Річчю Посполитою» Махно Волошиновський (20 березня 1578 р.), який походив з поселення Волошиново на Самбірщині (нині Львівська область) [3, с. 88].

У другій половині XVIII ст. Волошиновські з'явилися на Поділлі. На початку XIX ст. вони мешкали в Ямпільському і Могилівському повітах. Дід Йоахима, Ян Волошиновський, орендував у Л. Любомирської с. Лозову Могилівського повіту, а 1834 р. набув у Г. Любомирського с. Серби того ж повіту (нині с. Гонтівка Чернівецького району Вінницької області). Після смерті Яна село було розділене між його синами: Августином, Владиславом, Еразмом, Октавіаном, Олександром та Юліаном. З різних причин до кінця XIX ст. свої частки в Сербах мали тільки Августин та Октавіан, решта маєтку перейшла в чужі роки.

Йоахим, син дрібних дворян Августина (близько 1814–10.XI.1891, Серби) і Юзефи з Яхимовичів (близько 1837–13.VII.1900, Серби), народився в с. Сербах 20 травня 1870 р. [4, с. 196].

Село на початку XX ст. належало спадкоємцям П. Лакузи, Й. Волошиновського, О. Градовій і двом товариствам селян та міщан. У селі було 372 двори, проживало 2034 жителі, були православна церква, міністерська однокласна школа, школа грамоти, вальців млин, чайна товариства народної тверезості [5].

Після смерті батька Йоахим отримав спадщину, яка складалася всього з 18 десятин землі (близько 20 га), що по тогочасній становій класифікації відповідало рівню дрібних землевласників [4, с. 196].

Дитячі роки Й. Волошиновського пройшли в Сербах. Це мальовниче придністровське поселення було відоме в історії як місце страти гайдамацького ватажка Івана Гонти (1768 р.) під час Коліївщини [6, с. 154]. Окрасою села була збудована в 1874 р. православна п'ятибанева церква, що славилася наявністю ікони Христа-спасителя, котру доставили з самого Афону. Поблизу села була криниця з лікувальними властивостями, до якої щорічно на Трійцю здійснювався хресний хід [5, с. 605].

Й. Волошиновський навчався в сільській школі, а згодом отримав освіту в Галичині в єзуїтських монастирях: спочатку в Тернополі, а згодом у Хирові (Львівська обл.), де закінчив класичну гімназію [7, арк. 1].

Становлення особистості Й. Волошиновського і формування його світоглядних позицій припали на кінець XIX ст. – час поширення народництва серед частини прогресивних українців та зародження кооперативного руху на території етнічної України. Сенсом його життя стало впровадження кооперативної ідеології, яка на той час вже знайшла застосування за межами України. Зокрема Й. Волошиновський обрав за основу принципи першого в світі англійського споживчого товариства в м. Рочдель поблизу Манчестера. Згодом ці ідейні засади стали основоположними в розробці «рочдельської кооперативної доктрини». З часом Йоахим Августинович став свідомим поборником економічної моделі «кооперативного соціалізму», запроваджував у практичне життя українського селянства кооперативні товариства типу Ф. Райфайзена та Ф. Шульце-Деліча.

Впродовж життя на теренах підросійської України (1870–1920) Й. Волошиновський стояв на позиціях українських народовців, займався подвижницькою кооперативною та літературно-видавничою діяльністю, поширював серед українства ідеї гуманізму, пропагував європейські форми соціального захисту через утворення різних кооперативних товариств та брав активну

ЧЕРВЕНЬ

участь у національно-визвольній боротьбі українського та польського народів за державну незалежність.

Й. Волошиновський спрямував свою діяльність у русло боротьби проти царського режиму без застосування крайніх заходів (поширенням політичної й економічної освіти населення та створення системи кооперативних товариств як ефективного засобу щодо поліпшення рівня життя населення імперії). З цією метою він утворив перший кооперативний україномовний часопис «Світова Зірниця», який з лютого 1906 р. до травня 1920 р. (з перервами) пропагував кооперативну ідею та дійсно «освітив» багатьом сільським і міським інтелігентам й активним людям шлях до об'єднання і співпраці, давши змогу реалізувати себе на цій непростій громадській ниві.

Варто зазначити, що на теренах Поділля створення кооперативних установ набуло помітного зрушення лише під час соціально-економічних потрясінь 1905–1907 рр. Саме в ці роки Й. Волошиновський розпочав свою активну діяльність. Він виробив стратегічний план розбудови кооперації краю, в основу якого поклав принцип утворення ієрархічної структури управління кооперацією за ініціативою «знизу» до «верху». З метою виконання цих завдань він створив та очолив Відділ поліпшення дрібних господарств при Подільському товаристві сільського господарства та сільськогосподарської промисловості, котрий у 1907–1910 рр. виступив господарсько-фінансовим органом з координації діяльності кооперативних товариств губернії. Крім того, у 1908 р. в Могилеві-Подільському під його керівництвом почало діяти закупівельне бюро, яке забезпечувало товарами частину споживчих товариств. У результаті подвижницької праці Й. Волошиновського та його однодумців у 1906–1910 рр. відбувся значний ріст числа кооперативів різного типу (станом на кінець 1910 р. в губернії діяло: споживчих товариств – 419, кредитних й ощадно-позичкових – 85, тобто ці показники перевищували дані 1905 р. майже у 20 разів) [8, с. 89].

Оцінюючи діяльність Й. Волошиновського, варто усвідомити, що саме він доклав чимало зусиль, щоб на Подільській землі зародилися унікальні за своїм явищем об'єднання, які, ви-

користовуючи сучасну термінологію, можна сміливо назвати регіональними кооперативними кластерами, де на теренах однієї громади поєднувалися можливості кредитної, сільськогосподарської та споживчої кооперації. Усі кооперативні установи були налаштовані на створення широко розгалуженої галузевої інфраструктури обслуговування аграрного ринку. Ця система була спроможна в межах однієї громади надавати різноманітні послуги у сфері сільськогосподарського виробництва та культурно-просвітницької діяльності, вирішувала нагальні проблеми подолян. Зокрема, так кооперативні центри діяли в Сербах, Кузьминцях, Сутискаях, Яланці, Бершаді, Вінниці та Пикові [2].

Ініційовані Й. Волошиновським 1-ше зібрання представників усіх видів кооперації у Вінниці (1908) та I з'їзд уповноважених від споживчих товариств у Жмеринці (1909) схвалили його стратегічний план розбудови кооперації Поділля, що реалізовувався в подальшій кооперативній діяльності.

Й. Волошиновський у 1909 р. став засновником Пеньківського «району» – першого в Наддніпрянській Україні районного об'єднання споживчих товариств. Сутність цього формування можна викласти так: «Щоб товариства споживачів змогли витримати конкуренцію з дрібними «лавочниками», потрібно об'єднати закупівельні сили в «райони», контори, спілки і т. п. та купувати товари не в дрібних «оптовиків-лавочників», а з перших рук в Одесі, Києві, Варшаві, Москві та інших торгових центрах [9, с. 28]. Якраз з того часу бере початок процес утворення регіональних товариств гуртових закупівель (ТГЗ) – другої ланки в ієрархії кооперативного будівництва, які стали основою майбутніх районних споживчих спілок. Саме він переконав подільських кооператорів у доцільності розвитку ТГЗ і лише після їхнього організаційно-фінансового зміцнення приступати до утворення губернських галузевих кооперативних центрів та інших органів управління і координації дій існуючих тут товариств. Апофеозом зазначеного вище підходу стало утворення в 1919 р. на Поділлі «Ради Трьох» – унікального за формою крайового координаційного органу управління кооперацією. Цей колегіальний орган, що був сформований із представників споживчих, кредитних та

ЧЕРВЕНЬ

сільськогосподарських спілок, став своєрідним відлунням ідеології Й. Волошиновського щодо побудови майбутнього ладу в Україні на засадах «кооперативного соціалізму» [2].

Так сталося, що у 1908 р. Й. Волошиновський змушений був продати свою маєтність у Сербях і переїхати до Києва, де зайнявся видавничою діяльністю та будівництвом власного будинку. Водночас він не втратив зв'язок з рідним Поділлям та самовіддано намагався утвердити в українському кооперативному середовищі принципи «рочдельської кооперативної доктрини», всіляко впроваджував первинну ідею товариського об'єднання громадян заради заощаджень і поліпшення життя. Так, у 1911–1914 рр. він брав активну участь у діяльності кооперації Поділля та цілеспрямовано працював над реалізацією власної ідеї – створення єдиного центру управління та координації розвитку кооперативного руху, зокрема кооперативних установ губернії. Так, Йоахим Августинович був у числі ініціаторів кредитної кооперації (1912 р.) та II (1911 р.) і III (1913 р.) губернських зібрань делегатів від споживчих кооперативів. Наслідком подвижницької праці Й. Волошиновського стало утворення в 1914 р. на Поділлі вперше на теренах України такого органу під назвою «Губернська кооперативна нарада», який координував діяльність кооперативних товариств різного напрямку діяльності.

Разом з тим Й. Волошиновський категорично виступав проти втручання органів влади в діяльність кооперації, наполягаючи на тому, що економічне життя повинно будуватися на самодіяльності населення. Земства ж повинні «допомагати влаштуватися, а не влаштовувати» [10, с. 53]. Зокрема, на з'їзді представників кредитної кооперації в 1912 р. у Вінниці в емоційному запалі він висловив свої побажання владі так: «Потрібно, накінець, надати простір самодіяльності населення і перестати водити його на милицях, адже злидні є неньою кооперації, але тільки кооперація може бути неньою добробуту» [10, с. 51].

Загалом, дотримання стратегічної лінії розбудови низової ланки, утвердження ТГЗ як регіональних об'єднань споживчих товариств дозволило створити на Поділлі (станом на кінець 1920 р.) 25 регіональних кооперативних спілок, що об'єднували близь-

ко 2000 споживчих товариств. 400 кредитних ощадно-позичкових кооперативних організацій та 100 сільськогосподарських товариств. Фактично мережа кооперативних установ повністю охоплювала всі населені пункти губернії й відігравала провідну роль у соціально-економічній сфері суспільного життя краю [2, с. 368].

Недаремно фундація Й. Волошиновського на кооперативній ниві визнана як діяльність видатного культурного та громадсько-освітнього діяча і цілком заслужено названого вдячними подоянами «батьком кооперації Поділля».

Й. Волошиновський зробив вагомий внесок у розробку теоретичних засад розвитку кооперативного руху. Свої наукові погляди щодо вдосконалення існуючих моделей державного ладу на основі теорії кооперативного соціалізму він виклав у низці публікацій, які здобули популярність серед українського селянства та інших верств населення країни. Його праця «Utro» («Завтрашній день») розширила надбання європейських теоретиків кооперативного соціалізму і, безперечно, варта перекладу з польської на інші мови та поширення серед кооперативної спільноти.

Подвижництво Й. Волошиновського на кооперативній ниві тісно перепліталось з його культурно-просвітницькою діяльністю. Зокрема, у 1906 р. він заснував Могилів-Подільське відділення Кам'янець-Подільського товариства «Просвіта», яке відкрилося в числі перших у Наддніпрянській Україні і стало піонером на теренах Східного Поділля. Крім того, для поширення творів українських літераторів Й. Волошиновський у 1907 р. в Могилеві-Подільському відкрив власну книгарню, де за досить помірну ціну можна було придбати друковані твори Т. Шевченка, Б. Грінченка, Л. Глібова, О. Кониського, І. Котляревського, Лесі Українки, І. Франка та інших. Без сумніву, Й. Волошиновського потрібно вважати фундатором просвітянського руху на теренах сучасної Вінниччини.

Його літературно-видавнича діяльність мала системний характер і сприяла поширенню серед населення підросійської України творів кращих представників української літератури. Зокрема, він стояв біля витоків кооперативного видавництва «Дніс-

тер», яке друкувало праці українських письменників та його власні твори. Якраз у цьому видавництві побачили світ його оповідання «Дріжджі», збірка «Розмови про кооперацію», деякі інші.

Варто зауважити, що опубліковані в «Світовій Зірниці» авторські статті, особисте читання лекцій та поширення власних літературно-публіцистичних творів лягли в основу подвигницької освітньої діяльності Й. Волошиновського. Зокрема, з метою підвищення рівня освіти сільської дітвори Йоахим Августинович публікував додаток до «Світової Зірниці» під назвою «Читайте, діти», де він особисто, його дружина Марія, сестра Марта та син Юліан розміщували статті, байки, оповідання та рекомендації щодо виховання сільської молоді.

Обіймаючи посаду заступника редактора журналу «Сплотчина» та згодом керівника газети «Dziennik Kijowski» («Київський щоденник»), Й. Волошиновський продовжував активно пропагувати кооперативну ідею. Однак головним завданням, яке ставив перед собою, було виховання почуття високої національної свідомості в населення України. Варто тільки нагадати про величезний резонанс статті «Не надо путать понятий», опублікованої у 1912 р. у всеросійському журналі «Сплотчина». Відповідаючи на допис відомого кооперативного діяча, який прирівнював наявність інтелігенції серед керівників кооперативних товариств до отрути (миш'яку), Й. Волошиновський зазначав, що серед кооператорів існує неправильне поняття про таких людей. «Інтелігентом потрібно вважати, – писав Й. Волошиновський, – будь-яку людину освічену, розумну, котра свідомо ставиться до всього, що її оточує, тобто, людину з розвинутим, гнучким, проникливим розумом» [11, с. 147]. На думку Йоахима Августиновича, «чистий, прасований комірць, краватка, піджачна пара, блискучі черевики, калоші, рукавички...» та «нижегородсько-французька» вимова не завжди відповідають розумовому розвитку, культурним потребам і звичкам дійсного інтелігента. На переконання Й. Волошиновського: «Інтелігенція не за одягом і походженням, а за розумом і духом як частина народу, як його розум – завжди буде стояти на чолі будь-якої народної справи, в тому числі, і на чолі народних кооперативів» [11, с. 149].

Й Волошиновський володів неабияким даром виважено й точно формувати думку та завжди з допомогою влучних висловів із українського фольклору привертав на свій бік аудиторію слухачів та переконував навіть опонентів. Тому в багатьох випадках ухвалені за його ініціативою рішення кооперативних форумів ставали поштовхом до організації запропонованої ним справи. Наслідком такої роботи стало запровадження штату інструкторського апарату в структурі губернського управління, започаткування курсів з питань кооперації та підготовки кадрового потенціалу, котрі, починаючи з квітня 1910 р., проводилися щорічно. Вищевикладена діяльність дає підстави вважати Й. Волошиновського одним із засновників кооперативної освіти в Наддніпрянській Україні.

Своєю літературно-публіцистичною творчістю та видавничою діяльністю Й. Волошиновський поширював і підтримував ідею незалежності українського та польського народів. Особиста його участь у діяльності створених Українською Центральною Радою органів самоврядування, допомога в налагодженні контактів між українською та польською громадами свідчать про його свідому підтримку національно-визвольної боротьби обох народів і налагодження добросусідських відносин між УНР та відновленою Польщею.

Саме це, а також допомога українському народу в боротьбі проти більшовицької навали були метою повернення Й. Волошиновського на Поділля у 1920 р. Перебуваючи на українських землях, він намагався переконати польських ортодоксів-прихильників ідеї великої Польщі «од Сяну до Дону» поважати українців, навчити жити поряд з ними, як рівний з рівним.

Але як і серед поляків, так і серед українців була (й, на жаль, існує донині) частина населення, яка притримувалась ортодоксальних поглядів, ворожнечі й недовіри одне до одного. Тому Й. Волошиновський надавав цій проблемі особливої уваги. Великий знавець стосунків між поляками й українцями, він на сторінках газети «Голос Поділля» намагався всіляко цю проблематику висвітлювати та подавати її з точки зору майбутнього мирного співіснування. На наш погляд, надзвичайно виваженою й муд-

ЧЕРВЕНЬ

рою позицією українського поляка стала його редакційна стаття «Підчеркнення» в кінці квітня 1920 р. Автор закликав оглянутись і зрозуміти, що існує інший великий народ, і не потрібно полякам до нього ставитись упереджено, через «сентимент візії», «гайдамацьких мордів», «збурених дворів» і т. п. Й. Волошиновський був вражений, що деякі поляки не добачають і не бажають бачити відродження його до самостійного державного життя.

«Тут приходять нові застереження, які, – на думку Й. Волошиновського, – виробилися в головах упертих людей, що терен, заселений українським людом, мусить становити завжди інтегральні частини двох держав – Польщі і Росії». Таким людям потрібно підкреслити і запам'ятати, зазначав автор, що «...воля народів не вийде ніколи з Росії, тому для побіди ідеї волі треба, щоб Росія розпалася на незалежні народні держави» [12].

Отже, дослідження життя та діяльності Йоахима Августиновича Волошиновського свідчить про його визначне місце в історії українського кооперативного руху першої половини ХХ століття. Він був талановитим громадським і кооперативним діячем, просвітянином, літератором, публіцистом, редактором, видавцем, справжнім українським патріотом. І в кожній з цих ділянок залишив помітний слід: відіграв провідну роль у зародженні та становленні української кооперації, виступив подвижником національно-культурного відродження України як незалежної держави.

На завершення варто зазначити, що громадськість Поділля за участі органів влади, кооператорів Вінниччини та красзнавців Поділля знайшла можливість гідно вшанувати пам'ять про Й. Волошиновського. У 2005 р. побачила світ монографія В. Подоляна і В. Рекрута «Йоахим Волошиновський у становленні українського кооперативного руху (1897–1939 рр.)», у якій досліджено його роль і місце в розбудові українського кооперативного руху. Того ж року до 135-ї річниці від дня народження Й. Волошиновського на його батьківщині в с. Гонтівці Чернівецького району була встановлена меморіальна дошка.

Ще одним добрим внеском у справу наукової реабілітації, вшанування і популяризації в Україні творчої спадщини Й. Воло-

шиновського, на нашу думку, стало урочисте відзначення 140-ї річниці від дня його народження (2010 р.) та видання 2 томів вибраних творів під назвою «Розмови про кооперацію». Тому потрібно визнати, що подоляни вміють гідно шанувати своїх видатних земляків, про що свідчить відроджена пам'ять про Йоахима Августиновича Волошиновського.

В. П. Рекрут

Джерела та література

1. **Хроніка** / Wspolna ргаса-Спільна праця. – 1938. – № 4.
2. **Подолян, В. В.** Йоахим Волошиновський у становленні українського кооперативного руху (1897–1939 рр.) / В. В. Подолян, В. П. Рекрут. – Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2005. – 462 с.
3. **Колесник, В.** Відомі поляки в історії Вінниччини : біогр. слов. / В. Колесник. – Вінниця : ВМГО «Розвиток», 2007. – 1008 с. : іл.
4. **Колесник, В.** Йоахим Волошиновський – визначний український і польський громадський діяч першої половини ХХ ст. / В. Колесник // Подільська старовина : наук зб. : до 85-річчя з часу заснування Вінниц. обл. краєзнав. музею / відп. ред. Т. Р. Соломонова ; редкол.: Л. Р. Кароева, К. К. Висоцька, Л. Д. Ерліх ; худож. А. М. Дикий ; Вінниц. обл. краєзнав. музей. – Вінниця, 2003. – С. 195–224.
5. **Приходы** и церкви Подольской епархии / под ред. Е. Сецинского. – Біла Церква : О. Пшонківський, 2008. – XII + 996 с. – (Бібліотека української краєзнавчої класики).
6. **Смолій, В. А.** Гонта Іван / В. А. Смолій // Енциклопедія історії України : в 5 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Київ : Наук. думка, 2003. – Т. 2. – 568 с.
7. **Держархів** Волинської обл., ф. 46, оп. 7, спр. 413.
8. **Волошиновський, Й. А.** Розмови про кооперацію : у 2 т. / упоряд.: В. В. Подолян, В. П. Рекрут. – Вінниця, 2010. – Т. 1. – 610 с.
9. **Доклад** священника с. Пасынок Ямпольского уезда Михаила Ковальчука об организации союзов Подольских потребительных обществ // Экономический листок. – 1911. – № 14.

ЧЕРВЕНЬ

10. Труды Второго Подольского Съезда представителей учреждений мелкого кредита в г. Виннице 13–15 мая 1912. – Санкт-Петербург, 1912. – 148 с.

11. Волошиновский, Й. Не надо путать понятий / Й. Волошиновский // Сплотчина. – 1912. – № 8.

12. Підчеркнення // Хвиля. – 1920. – 8 трав.

Жмеринська залізниця

*До 150-річчя відкриття залізничного руху станцією Жмеринка
(07.06.1870)*

Жмеринка належить до найбільших вузлових станцій Південно-Західної залізниці та розташована за 47 км від обласного центру – міста Вінниці й майже на половині дороги між Києвом та Одесою.

Статус міста Жмеринка здобула 18 листопада 1903 року. У 1904 році були визначені його кордони, а з 7 січня 1905 року почало діяти міське управління.

Залізнична станція Жмеринка, що розташувалася на місці вирубаного лісу між селами Велика та Мала Жмеринка, виникла у зв'язку з будівництвом в 1866 році Києво-Балтської залізниці.

24 травня 1866 року в Кадетському гаю у Києві розпочалося спорудження залізниці Київ – Балта.

Для спорудження цієї залізничної мережі з навколишніх сіл було зігнано селян, прибули також три дивізії солдат та багато штрафників. Загалом на роботах було задіяно майже 30 тис. чоловік.

Рух поїздів на цій лінії було відкрито через чотири роки.

7 червня (26 травня) 1870 р. почала своє існування Південно-Західна залізниця. Об 11.30 з Києва відправився перший поїзд, який прибув до Бирзули о 6.27 наступного дня.

З побудовою 1870 ділянок від Києва до Жмеринки й від Жмеринки до Балти почала діяти нова залізнична магістраль від Москви до Одеси.

Рух поїздів залізницею Одеса – Жмеринка – Київ розпочався 8 червня 1870 року, а залізницею Жмеринка – Волочиськ – у вересні наступного, 1871 року, нарешті Жмеринка – Могилів-Подільський – 30 вересня 1892 року.

Отже, Жмеринка стала великою вузловою станцією ще на початку 1890-х років, тому питання спорудження просторого вокзального приміщення виявилось доволі гострим.

І сьогодні серцем самого міста називають вокзал, який є вікном у Європу, тому що саме звідси поїзди беруть курс на Прагу, Софію, Будапешт, Варшаву, Белград.

Жмеринський залізничний вокзал є величною будівлею зі складним плануванням, в архітектурному стилі якої відчутні модерн (зовні) і ренесанс (інтер'єри). Споруда фактично стала однією з перших зведених у стилі, що згодом дістав назву української модерн.

Побудова залізниці Київ – Балта (1865–1870 рр.) визначила наперед розвиток Жмеринки як залізничного селища, сприяла його зростанню й розширенню.

Перша будівля вокзалу була споруджена під час будівництва залізничної лінії Київ – Балта, яким керувала французька компанія «Де-Врієр і Ко» на чолі з капіталістом Фільолем. На будівництво вокзалу були запрошені Валеріян Риков та Іван Беляєв, які закінчили Петербурзьку академію мистецтв. Відтак, була спроектована споруда, що за своїм типом нагадувала залізничний вокзал у баварському Мюнхені (так писала газета «Киевлянин»). Нагляд за будівництвом здійснював архітектор-будівничий І. Журавський, він не тільки взявся втілювати в життя проект Рикова, а значно доповнив його та фактично переробив на місці. Вокзал, зведений ним у вигляді корабля, що прямує до моря, став одним з найкращих у Російській імперії.

Для перевезення пасажирів і вантажів вокзал та станція Жмеринка відкрилися 1 вересня 1904 року (за старим стилем). З цього приводу в Санкт-Петербурзі в журналі «Зодчий» у вересні 1904 року було розміщено повідомлення: «Первого сентября текущего года на станции Жмеринка был открыт и освящен величественный вокзал в виде корабля». Ця дата і є днем на-

ЧЕРВЕНЬ

родження вокзалу, якому 1 вересня 2019 року виповнилося 115 років.

Жмеринський вокзал завжди був містом у місті, жив за своїми неписаними законами.

На першу стадію будівництва вокзалу в 1898–1899 рр. було асигновано 322,0 тис. карбованців.

Будівництво розпочали навесні 1899 року, закінчення робіт планувалося на червень 1903 року до 25-річчя існування залізниць.

Як зазначалося в газеті «Киевлянин» за 1899 р., станція Жмеринка була найбільш завантаженою, звідки щоденно відправляються 7 поїздів на Київ, 7 поїздів на Одесу, 3 поїзди на Могилів-Подільський та 3 поїзди на Волочиськ, всього 20 пасажирських поїздів.

Протягом 1901–1901 рр. були виконані основні роботи – закінчено спорудження каркасу стін будівлі і часткове його покриття цинковою покрівлею. Центральний купол був покритий цинковою лускою з буртами та орнаментами. Наприкінці 1901 року були виконані столярні роботи, всі двері та віконні переплети виконувались за особливими кресленнями з чистого соснового лісу.

Одночасно проводилися роботи зі спорудження під'їзних колій та почалося будівництво пасажирських платформ біля головного корпусу вокзалу і проміжних платформ з павільйонами I та III класів.

За час свого існування будівля вокзалу використовувалась за своїм прямим призначенням.

У період Першої світової війни та Другої світової війни залізничний вокзал Жмеринка, на щастя, суттєвих пошкоджень не зазнав.

Враховуючи велику історичну цінність будівлі вокзалу станції Жмеринка, Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики України своїм наказом № 128 від 2 червня 1999 року вніс Жмеринський залізничний вокзал до Державного реєстру національного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури) за державним охоронним номером № 224.

За більш ніж 100 років існування вокзалу не вдалося зберегти свій первісний вигляд. Багато що з пишного убранства було зруйновано. Реставрації станція дочекалася у 2011 році. Ремонтні роботи тривали 2 роки. І тепер залізничний вокзал Жмеринки входить до 15 найкрасивіших в Україні.

С. С. Богатчук

Література

- Інформаційний** вісник. Вип. 2–4. – Вінниця, 2003. – 110 с.
- Історія** міст і сіл УРСР : Вінницька область. – Київ, 1972. – 778 с.
- Єсюнін, С.** Міста Поділля у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. : монографія / С. Єсюнін. – Вінниця : Мельник А. А., 2015. – 334 с.
- Страшний, В.** Ранений птах болю не чує (публіцистика різних років) / В. Страшний. – Вінниця : Кн.-Вега, 2002. – 164 с.
- Богатчук С. С.** Концесійне будівництво залізниць в Україні в 60–70-ті роки ХІХ ст. / С. С. Богатчук // Залізничний транспорт України. – 1999. – № 2. – С. 34.

Безбах Ілля Васильович

*До 75-річчя від дня народження художника,
заслуженого діяча мистецтв України
(07.06.1945–05.06.2017)*

Засновник і директор (1987–2017 рр.) Вінницького обласного художнього музею, заслужений діяч мистецтв України, дослідник мистецької спадщини регіону, художник.

Народився 7 червня 1945 року в с. Мазурівка Тульчинського району Вінницької області. Вищу освіту здобув у Вінницькому державному педагогічному інституті, поєднуючи її музичний напрям з удосконаленням майстерності художника в студії О. Я. Остапова. Діяльність у галузі культури розпочав у 1969 році, з 1972 до 1987 року працював інспектором з мистецтва управління культури Вінницького облвиконкому.

ЧЕРВЕНЬ

У 1987 році Ілля Безбах став ініціатором створення Вінницького обласного художнього музею, який за роки свого функціонування здобув славу одного із найяскравіших культурних центрів регіону.

Фондова колекція музею за роки директорства Іллі Безбаха збільшилася втричі за рахунок значного поповнення творами живопису сучасних українських художників, декоративно-ужиткового мистецтва України й нараховувала понад 10 тис. 400 експонатів. У 2000 році в листі Міністерства культури і мистецтв України за № 11–3608/17 Вінницький обласний художній музей був визнаний одним із провідних музеїв України. Упродовж 1988 року було створено філії: Ямпільський художній музей, Шаргородський художній музей, у 1989 році Новоселівський гончарний музей ім. братів Герасименків.

У 2012 році Ілля Васильович нагороджений медаллю «Гідний шани» Академії мистецтв України – вручив нагороду президент Академії мистецтв України, ректор Національної академії живопису і архітектури Андрій Чебикін особисто.

В останні роки життя Ілля Безбах працював над створенням інших філій музею в районах області. Широкий творчий діапазон, поєднання якостей ініціативного керівника, харизматичного лідера та чуйної людини позначають яскравий, неординарний талант І. В. Безбаха в усіх сферах його діяльності, зокрема і мистецькій.

Талановитий, самобутній художник Ілля Безбах тривалий час плідно працював в жанрі станкового живопису, презентуючи свою творчість на численних персональних, обласних, всеукраїнських та міжнародних виставках. Його роботи є в музеях, приватних колекціях України та поза її межами. За високий рівень професіоналізму, вагомий внесок у розвиток української культури і мистецтва у 2000 р. Іллі Васильовичу присвоєно почесне звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Колористичний талант художника повною мірою знаходить свій вияв у кожному з його творів, сповнених яскравими рисами гуманізму та надзвичайної чуттєвості. Особливо своєрідні пейзажні полотна мистця – глибинна філософічність змісту, поетич-

ність колориту, довершений лаконізм розкриття мотиву. Вражаючим символізмом сповнений твір, що має назву «Шлях». Йому притаманна велична простота та монументальність. Нічого понад міри та водночас усього вдосталь. Вдивляючись у відтворений краєвид, усвідомлюєш, що краса і абсолютна гармонія – це не прояв зовнішніх ефектів дратівливого мерехтіння фарб, яким часто переповнена псевдотворча лабораторія сьогодення, а лаконічний злагоджений вираз. Стрімка дорога, рух під гору нелегкий, неначе доля; похилений хрестоподібний стовп – прадавній символ векторів буття. Спокійний стан погоди, чистота нюансно насичених колірних вібрацій створюють ліричний настрій неосяжного одкровення. Колір у картині звучить легко, як витончена радість, оповита печаллю. Філософія людського буття виступає в ролі самого природного мотиву, пропущеного крізь призму авторського бачення й відчуття.

Говорячи про концептуальне у творах Іллі Безбаха, варто не залишати поза увагою чітку життєву позицію мистця, величезний творчий досвід та невичерпну любов до людей і рідного краю. Саме це є визначальною змістовою основою творчих досягнень у мистецтві.

Промовистим у даному аспекті є твір під назвою «Орач», де автор вдало опоетизовує основу споконвічного тягара людини на шляху до звершень, незбагнений зміст важкої праці, без якої немислимою стає сама суть людського життя. Все це подано легко й віртуозно, засоби виразності повною мірою розкривають красу української природи, її розкішні простори, символічно зазначені летом світлого птаха – чистої душі у вимірі вічності. Втоmlений кінь в упряжі борознить святу землю, а за ним – справжня доля селянина-трудоаря, загартованого щоденною працею. Така вона, філософія тих, хто природою покликаний любити працю понад усе, дарувати благо, незважаючи на труднощі й негоди.

Як стверджує мистецтвознавець Зоя Чорна, «художник-живописець Безбах Ілля Васильович від природи лірик. У своїх пейзажах він не лише прагне через реалістичне відображення виразити своє ставлення до оточуючого довкілля; іноді здається, що в його полотнах сама природа дивиться на них і вивчає нас».

ЧЕРВЕНЬ

«Людина – частина цілого, яке називаємо природою, і ми всеціло повинні служити її Величності, – казав І. В. Безбах. – Тому пейзаж для мене – не лише мистецьке втілення відображення природи, а й своєрідна філософія, зізнання в любові, у вічному поклонінні». В одному із своїх віршів ще в юнацькі роки І. В. Безбах писав:

...Коли і люду вже не буде, коли і вічність нас забуде,
Сказавши Господу «Прости», а ліс буде собі рости,
губити листя і рости.

Свої плернерні роботи на той час Ілля Безбах опоетизував такими рядками:

...Я не пишу, а розмовляю зі своїм чарівним гаєм,
Фарби сиплю по долині, ген тополі, бачиш, сині.
Лиє сонце фіолетом, хмари ж бавляться сонетом...

Співзвучність слів і фарб створює цікаву творчу ауру, сонячність авторського світосприйняття. «Творчість, – ділився думками І. В. Безбах, – не лише стан душі, художня виучка, що є найважливішим для мистця, а ще й копітка робота розуму, досвіду...». «За пензель, фарби можна братись лише тоді, коли концептуально усвідомиш, що ти хочеш». «...Моє улюблене світло – сонце», «...основна людська якість – любов». Ці засади життєвого кредо І. В. Безбаха відображаються сопілковою піснею в його творах. Його пейзажі милі й щирі, мудрі й творчо привабливі. Заступник директора з науково-методичної роботи Вінницького обласного художнього музею І. Г. Токар зазначає, що художник І. Безбах не просто живописець, не просто майстер сюжетної композиції, не просто портретист... Він, перш за все, філософ з власним оригінальним баченням навколишньої дійсності, який поєднує цілком реалістичне ставлення до того, що відбувається навкруги, з незвичним романтизмом у всьому: творчості, спілкуванні, мисленні.

І. В. Безбах за натурою був художником-романтиком, непосидючим, сповненим життєдайної сили, закоханим у навколишній світ, красу та радість життя.

Тому головним джерелом, яке посилює творчу наснагу мистця, завжди була і є природа, яку він намагається передати

в її первозданній недоторканості. Широким енергійним мазком писав він свої етюди, в яких іноді присутня постать людини, що підкреслює її органічний зв'язок з природою. Він спонукав глядачів співпереживати за мало кому помітні зміни в природі, у кожному своєму творі втілював власну філософську концепцію і своє світосприйняття.

Його пейзажі не мисляться поза часом і національною ознакою. Кожен вибраний мотив природи – це майже «портретне» зображення конкретної місцевості, дорогих серцю художника подільських мальовничих краєвидів. Витончений за своїми живописними якостями, настроєво яскравий імпресіоністичний мотив картини «Вінниця. Собор» (2005 р.) постає знаковим еквівалентом сучасного процесу відродження культурних традицій, пов'язаних з історичним минулим Вінниці.

Картини художника розкривають притаманні йому риси: глибину і щирість, відвертість і теплоту, гармонію і красу неповторної миті життя. Постійний пошук, експерименти народжували нові образи, які І. В. Безбах втілював у своїх роботах, сповнених філософської думки, любові до рідного краю, людей сьогодення. Охопити одним поглядом і збагнути творчу натуру мистця просто неможливо. Вона весь час різна, багатогранна і, як у Г. Сковороди, – «невловима». Коло художніх інтересів мистця диктувалось багатством внутрішнього світу, голосом душі живописця-лірика.

С. В. Бартко

ЛИПЕНЬ

1 210 років від дня народження **Юліуша Струтинського** (псевдонім – Берліч Сас) (01.07.1810, нині смт. Липовець – 23.03.1878, Скерневіці Варшав. губ.), польського письменника. Належав до когорти «Липовецькі поляки». Початкову освіту здобув у єзуїтських школах у Могильові й Романові, потім удома. Служив у царській армії, зокрема на Кавказі, ад'ютантом київського генерал-губернатора Д. Бібікова. У 1869 р. поселився на Галичині, спершу у Львові, а від 1872 р. у Кракові. Галицький період був найпліднішим у його літературній творчості. Видав низку повістей.

- 70 років з часу заснування (01.07.1950) Чернівецької районної бібліотеки для дітей. При її відкритті книжковий фонд становив 500 примірників, на сьогодні – майже 18 тис. документів. Бібліотека щорічно обслуговує 1,5 тис. користувачів. Тут діють клуби за інтересами, об'єднання «Друзі бібліотеки», літературна вітальня «Мрія» та інші.

- 50 років тому народився **Валерій Олексійович Чалий** (01.07.1970, м. Вінниця), український політик, дипломат, громадський і державний діяч, відомий в Україні та поза її межами експерт у галузі зовнішньої політики, європейської інтеграції України, міжнародних відносин та міжнародної безпеки. Випускник Вінницького державного педагогічного інституту (1992 р.). Заступник Глави Адміністрації Президента України (2014–2015). Надзвичайний і Повноважний Посол України у США (2015–2019). Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Тринідад і Тобаго за сумісництвом (2016–2019).

6 70 років від дня народження **Станіслава Болеславовича Чернілевського** (06.07.1950, с. Жван Мурованокуриловец. р-ну), українського поета, кінорежисера, режисера кінодубляжів українською мовою та редактора телебачення, сценариста, педагога, члена НСПУ (1987), заслуженого діяча мистецтв України (2019) (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

7 120 років від дня народження **Юрія Корнійовича (Корнелійовича) Смолича** (07.07.1900, м. Умань Черкас. обл. – 1976, м. Київ), українського письменника, громадського діяча, Героя Соціалістичної Праці (1970). Протягом 1913–1922 рр. мешкав у Жмеринці, де й почав літературно-мистецьку діяльність. Автор романів та повістей, події в яких нерідко відбуваються на Вінниччині.

- 75 років від дня народження **Валентини Кирилівни Борисенко** (07.07.1945, с. Хижинці Вінниц. р-ну), етнографа, історика, краєзнавця, доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України (2005). Стаття «Голодомор 1932–1933 років в Україні – спланована акція геноциду українців» (2008) вийшла в перекладі на іврит, а також польською, словацькою, чеською, англійською, французькою, іспанською, німецькою, сербохорватською. Автор понад 180 публікацій, з них – 4 монографії і 10 у співавторстві, посібників, 170 наукових статей.

- 60 років від дня народження **Людмили Валентинівни Сорочинської** (07.07.1960, м. Могилів-Подільський), майстрині декоративно-ужиткового мистецтва, писанкарки, члена Національної спілки художників України (2008). Після закінчення загальноосвітньої школи (1997) розпочала трудову діяльність на приладобудівному заводі. 1988 р. закінчила Вижницьке училище прикладного мистецтва, здобувши фах художника-майстра художнього ткацтва. З 1991 р. працює викладачем Могилів-Подільської художньої школи. 1995 р. – директор закладу. Учасниця міських, обласних та всеукраїнських виставок, Всеукраїнського свята «Українська витинанка». Провела чотири персональних виставки в Могилеві-Подільському та Вінниці (2002–2008). Постійна учасниця виставок в ОЦНТ. Роботи майстрині є в приватних колекціях Ізраїлю, Німеччини, США.

8 155 років тому (08.07.1865) розпочато діяльність Подільського єпархіального історико-статистичного комітету

ЛИПЕНЬ

(з 1903 р. – Подільського церковного історико-археологічного товариства) – визначної краєзнавчої організації Поділля.

10 90 років від дня народження **Степана Хомича Печеного** (10.07.1930, с. Джулинка Бершад. р-ну), українського скульптора, заслуженого майстра народної творчості УРСР (1960). Майстерність скульптора опанував у 1948 році, хоча й не мав спеціальної художньої освіти. Твори Степана Хомича були представлені на районних та республіканських виставках. Основні твори: «Ланкова» (1952), «Богдан Хмельницький» (1954), «Колгоспниця» (1958), «Орач», «Хліб і сіль» (1960, гіпс тонований), «Тарас Шевченко» (1965), «Рідне поле» (1980). Твори з кераміки: «На межі», «Суд козака», «Закохані», «Соловейко». Роботи майстра зберігаються у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї.

• 70 років тому народився **Володимир Григорович Кур'ята** (10.07.1950, м. Львів), доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри біології ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, відмінник освіти України (2004). Є засновником наукової школи, зареєстрованої в Міністерстві освіти і науки України. Автор і співавтор понад 300 наукових праць, серед яких – 7 навчальних посібників, 10 монографій і 15 державних патентів на винаходи та корисні моделі. В. Г. Кур'ята визнаний «Людиною року» в номінації «Діяч науки» (2003), занесений на обласну Дошку пошани (2004).

11 100 років від дня народження **Івана Кузьмовича Тарапати** (11.07.1920, с. Перевіз Полтав. обл. – 1995, м. Вінниця), українського актора, народного артиста УРСР (1978), учасника Другої світової війни. Закінчив Київський державний інститут театрального мистецтва (1949). Протягом 1949–1995 рр. працював у Вінницькому обласному музично-драматичному театрі ім. М. Садовського. Ролі: Гонта («Гайдамаки» за Т. Шевченком), Микола («Сільська честь» І. Карпенка-Карого), Арсен («Вірність» М. Зарудного), Нещасливцев («Ліс» О. Островського), Боцман («Оптимістична трагедія» В. Вишневського), Гатинь

(«Вій, вітерець!» Я. Райніса). Знявся у фільмах «Кров людська – не водиця» (1960), «Женці» (1979) та ін.

14 90 років тому народився **Іон Срулевич Винокур** (14.07.1930, м. Ружин Житомир. обл. – 19.09.2006, м. Київ), історик, археолог, доктор історичних наук (1978), професор (1980). Від 1963 р. працював у Кам'янець-Подільському педуніверситеті, досліджував археологічні пам'ятки Черняхівської культури Вінниччини, зокрема Подністров'я. Автор понад 400 праць, з них близько 40 монографій, книг, інших видань, у яких досліджена давня історія і культура Подільського краю, у т. ч. Вінниччини. Заслужений працівник вищої школи України.

16 50 років від дня народження **Володимира Івановича Рубанського** (16.07.1970), голови селянсько-фермерського господарства «Рубін», депутата Вінницької обласної Ради, заступника голови постійної комісії обласної Ради з питань агропромислового комплексу і земельних відносин.

19 140 років (19.07.1880) з часу заснування Вінницького заводу тракторних агрегатів. Свою діяльність він розпочав як індустріальне підприємство «Конкуренція», створене підприємцем Конельським. 1903 р. його продали фабриканту Львовичу. У 1914 р. перейменовано на чавуноливарний завод «Молот», назва якого збереглася й після націоналізації. Після реорганізації у 1933 р. підприємство було перейменовано на Вінницький автотракторний ремонтний завод ім. М. Горького. З 1956 р. – це Вінницький завод тракторних агрегатів, з 1994 р. – ВАТ «Вінницький завод тракторних агрегатів». У 2008 р. на його базі було створено групу компаній «Вінницький агрегатний завод», до складу якої входило декілька підприємств. Після реорганізації значна частина території заводу була передана під ринок «Залізничний».

- 100 років від дня народження **Арсена Гнатовича Бабенка** (19.07.1920, с. Шкуринці, тепер Вінниц. р-ну – 12.06.1973, м. Вінниця), історика, архівіста, краєзнавця. Учите-

ЛИПЕНЬ

лював, працював в архівних установах області. Доклав чимало зусиль для активізації науково-дослідної й видавничої діяльності Державного архіву Вінницької області, сприяв розгортанню краєзнавчої роботи на Вінниччині. Він є одним із авторів-упорядників ряду ґрунтовних краєзнавчих видань. Зробив значний внесок у виявлення та опрацювання архівних документів для тому «Історія міст і сіл Української РСР. Вінницька область».

20 100 років тому (20.07.1920) у Гайсині вийшов перший номер газети «Вісті». Тепер гайсинська районна газета «Трибуна праці».

24 100 років тому (24.07.1920) була заснована районна газета «Бершадський край». Виходила під назвами: «Вісті Бершадського райревкому та парткому», «Соціалістичний шлях» (з 1931), «Вогні комунізму» (січень 1962 – вересень 1991 рр.), з 1991 р. – нинішня назва.

28 140 років від дня народження **Володимира Кириловича Винниченка** (28.07.1880, м. Єлисаветград, нині Кропивницький – 06.03.1951, м. Мужен, Франція), прозаїка, драматурга, громадського, політичного і державного діяча. Перебував на Вінниччині у складі уряду Директорії УНР (голова Генерального секретаріату, голова Директорії).

- 50 років від дня народження **Павла Миколайовича Задорожнюка** (28.07.1970), депутата міської ради 5–7 скликань. Як член постійної комісії міської ради з питань містобудування, будівництва, земельних відносин та охорони природи займає конструктивну позицію щодо дотримання земельного законодавства, бере участь у підготовці та прийнятті міською радою рішень про стан та розвиток містобудування й архітектури.

- 50 років тому народилася **Наталія Вікторівна Онищук** (28.07.1970, м. Вінниця), кандидат економічних наук (2016), доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи

ВТЕІ КНТЕУ. Має понад 80 наукових праць. Напрямом наукових інтересів є розвиток внутрішнього туризму у Вінницькій області.

30 90 років від дня народження **Тихона Васильовича Підласка** (30.07.1930, с. Куниче Крижопіл. р-ну – 27.12.1987, м. Тульчин), агронома, журналіста, поета, краєзнавця, колишнього редактора тульчинської районної газети «Зоря комунізму». Автор численних публікацій краєзнавчої тематики в пресі, дослідження про Героя Радянського Союзу, національного героя Франції В. Порику, путівників.

Цього місяця виповнюється:

- 120 років (1900) з часу відкриття у Вінниці міністерської жіночої гімназії. Тепер це КЗ «Навчально-виховний комплекс: середня загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів-гімназія № 2» Вінницької міської ради. Цей заклад посідає особливе місце серед усіх шкіл обласного центру. Розміщена гімназія на розі вулиць Соборної та Хлібної (раніше Поштова і Хлібна) біля Центрального міського парку Вінниці. Триповерхова будівля, зведена у 1900–1901 рр. за наказом царя Миколи II відомим вінницьким архітектором Г. Артиновим і добудована у 1936 р. (третьій поверх), є справжньою окрасою міста над Бугом. Шуміли революційні бурі, гриміли війни, змінювалися державні устрої, а вона й донині прикрашає центр міста та щиро відчиняє свої двері все новим і новим поколінням маленьких вінничан.

Знакове ім'я

До 70-річчя від дня народження заслуженого діяча мистецтв України, поета і кінорежисера Станіслава Болеславовича Чернілевського (06.07.1950)

Станіслав Чернілевський – знакове ім'я в українській поезії. Він утвердився серед самобутніх майстрів слова вже своєю першою збіркою віршів «Рушник землі», що побачила світ у

ЛИПЕНЬ

1984 році з передмовою Дмитра Павличка. Цей класик сучасної української поезії, благословляючи у творчу дорогу свого молодого колегу з Поділля, відзначив яскраву образність, народність, мовне багатство Станіслава Чернілевського.

Вірш з першої збірки Станіслава Чернілевського ввійшов до шкільної програми, вивчається в шостому класі. Пам'ятаєте рядки?

*Теплота родинного інтиму.
Ще на шибках досвіток не скрес.
Встала мати, мотузочком диму
Хату прив'язала до небес.*

Іван Малкович назвав ці рядки однією з найяскравіших метафор в українській поезії другої половини ХХ століття.

...Група вінницьких письменників приїхала до Крижопільського району на вручення Всеукраїнської літературної премії ім. А. Бортняка. Лауреатом її став того року С. Чернілевський за збірку поезій «Чеський зошит». Діти підходили до поета за автографами, просили дозволу доторкнутися до його руки: «Ми вперше бачимо живого письменника з підручника. Всі інші письменники, яких вивчаємо, на жаль, мертві».

А тепер кілька рядків життєпису нашого земляка, людини з легендарною біографією, яка 2019 року удостоєна звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Народився Станіслав Чернілевський 6 липня 1950 року в с. Жван Мурованокуріловецького району. Коли Станіславу йшов четвертий рік, батько його, комбайнер, поїхав освоювати цілинні землі й не повернувся до родини в село. Матері, згорьованій непосильною працею в колгоспі і зрадою чоловіка, важко було дати лад трьом малим дітям, а тому вона віддала Славка до інтернату в Тульчин. Там він пройшов нелегку школу змужніння, виховання героїчними, а водночас трагічними сторінками української історії. Усе було в Чернілевського-підлітка – портфель, зошити, підручники, шмат хліба і тарілка супу, кіно і спортивний зал, а от теплоти родинного інтиму – батьківської твердої долоні і маминого тепла – не вистачало. Правда, він приїжджав додому по

святах, але пахощі спеченого маминого хліба, смак домашнього борщу лише додавали йому болю. І все це озветься тугою, печалю у його першій збірці, за яку він удостоєний літературної премії ім. В. Симоненка.

А згодом були роки навчання в Київському університеті, звідки довелося піти, тому став випускником Вінницького педінституту. Згодом закінчив ще факультет кінорежисури Київського театрального інституту ім. І. К. Карпенка-Карого, де нині викладає. Йому також довелося чимало літ працювати на телебаченні, в кіно. Це ім'я можна побачити в титрах фільмів «Дударики», «Вир», «Два гусари» та інших стрічок.

Та чи не найяскравішою сторінкою життя стала для поета і кінорежисера епопея з перепохованням Василя Стуса, яку він здійснив разом з Василем Овсієнком, Дмитром Стусом, Володимиром Шовкошитним у 1989 році. Ті трудні, але такі значимі для вітчизняної історії роки і дні закарбовані в документальній кінотрилогії «Просвітлої дороги свічка чорна», автором якої є Станіслав Чернілевський. За цю подвижницьку працю кінорежисер удостоєний премії ім. В. Стуса.

У біографічному начеркові про нашого земляка, вміщеному в довіднику «Вінниччина журналістська» (м. Вінниця, 2010), Дмитро Павличко писав: «До найкращих творів С. Чернілевського належить вірш про Тульчин, колиску поетової душі. Кожен митець хоче знайти якісь особливі святощі на тій землі, де народився. Високий спадкоємнородовий знак у духовному, лицарському плані хоче мати також С. Чернілевський. Його інтернатські вікна дивилися в просторінь, де колись ходив із благородними друзями Пестель. Подвиг декабризму пропік дитячі й отроцькі літа майбутнього поета, запалив його совість вогнем громадянської пристрасті».

Поет совісті і честі Станіслав Чернілевський разом зі своїми студентами був на Майдані із перших днів Революції Гідності. Поранений у ніч з 18 на 19 лютого 2014 року. Лікарі збиралися ампутувати йому праву руку. Але завдяки старанням Ольги Богомолець Станіслав разом з кількома десятками поранених потра-

ЛИПЕНЬ

пив до реабілітаційного центру в чеському місті Янське Лазне, де пройшов тривале лікування. Місцевим хірургам вдалося зберегти, відновити силу його роздробленої руки, вийняти п'ять куль і осколків з його тіла. А завдяки небайдужим громадянам цієї дружньої країни було також скомпоновано і видрукувано прекрасну книгу поезій «Чеський зошит», до якої ввійшли надиктовані в лікарняній палаті вірші.

На презентації цієї книги в столичному Будинку кіно в березні 2015 року Станіслав Чернілевський так говорив про причини наших бід і втрат: «Ми маємо три гріхи: або ностальгія за минулим, або неприйняття сучасного, або ілюзорне сприйняття майбутнього, чекання його благ. Щоб чогось досягти, треба посправжньому подорослішати – гідно пройти через жорстоку реальність. І не втішати себе ілюзіями – якимось пересидимо, перебудемо, наша хата скраю. Це страшно, коли люди звикають до вибухів бомб, до куль, до насильства. Це страшно, коли в утопічному чеканні на вищі путінські пенсії і дешевий газ є охочі жертвувати не лише цілими областями нашої держави, а й тисячами життів своїх співвітчизників, а нерідко і своїм життям. Порятунком – лише в самопізнанні, самовдосконаленні, повазі до істинних духовних цінностей, вмінню гуртом протистояти навалі зла і неправди».

А завершити ці рядки доречно ще раз словами Дмитра Павличка, що є епіграфом до «Чеського зошита»: «В українській сучасній поезії Станіслав Чернілевський займе місце поруч з найвидатнішими українськими іменами. Перед тобою монолітний дух непересічної особистості, поет з глибинним і гарячим громадянським пафосом...» А від себе додам: «Не пафосом декларативної трибунності, якої так багато навколо нас, а духом саможертвності, людяності і чистоти, дієвої і рятівної віри в те, що правда і совість кожного з нас таки зможуть порятувати Україну, принести її громадянам так очікувані мир і благополуччя».

Н. Ю. Гнатюк

СЕРПЕНЬ

3 60 років від дня народження **Ярослава Леонідовича Заруцького** (03.08.1960, м. Тульчин), хірурга, полковника медичної служби, доктора медичних наук (2004), професора (2004), начальника кафедри військової хірургії Української військово-медичної академії, заслуженого лікаря України, лікаря-хірурга вищої категорії. Автор понад 180 наукових праць, у т. ч. 2 підручників, 3 навчальних посібників, 5 монографій. Має 5 авторських свідоцтв, 6 патентів на винаходи. Напрямок наукових досліджень – політравма. Відзначений державними нагородами та почесними грамотами.

6 90 років від дня народження **Володимира Ульяновича Козака (Семибрата)** (06.08.1930, с. Пагурці Хмельницького р-ну – 05.08.1995, м. Київ, похов. у рідному селі), українського поета, члена СП УРСР (1974). По війні закінчив філологічний факультет Житомирського педінституту. Протягом 1954–1967 рр. вчителював на Житомирщині. У цей період розпочинає друкуватися в газетах «Радянська Житомирщина», «Літературна Україна», журналі «Дніпро». У 1967–1969 рр. – працівник редакції обласної газети «Радянська Житомирщина». З 1969 р. – старший редактор редакційно-видавничого відділу Житомирського обласного управління у справах видавництва, поліграфії та книжкової торгівлі. Вірші перекладено російською, адигейською, білоруською мовами.

12 110 років від дня народження **Олексі Несторовича Гай-Головка** (справж. – Головка) (12.08.1910, с. Писарівка, тепер Кодим. р-ну Одес. обл. – 17.09.2006, Канада), українського поета, прозаїка, журналіста, перекладача, літературознавця, громадського діяча. Навчався і працював на Вінниччині (Гайсинський, Шаргородський райони), у Ленінграді, Харкові. Наприкінці Другої світової війни О. Гай-Головка перебував у Австрії, потім у таборах для «переміщених осіб» у Німеччині. 1948 р. виїхав до Англії, з 1949 р. проживав у Канаді. На Заході стала по-

СЕРПЕНЬ

пулярною його книга «Поєдинок з дияволом» (1950), видана й англійською мовою (1986).

13 100 років від дня народження **Максима Павловича Рудюка** (13.08.1920, с. Кривошійці Хмільниць. р-ну – 1970), акушера-гінеколога, кандидата медичних наук (1958), доцента (1960), ректора Вінницького державного медичного інституту (1967–1970). Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденами та медалями.

15 120 років від дня народження **Меїра Йосиповича Альбертона** (15.08.1900, м. Бершадь – 20.11.1947, м. Саратов, РФ), єврейського письменника. Першим увів у єврейську літературу виробничу тематику. Його романи й повісті присвячені робітникам Донбасу та Уралу, героям Другої світової війни.

- 120 років від дня народження **Яна Бжехви** (справж. – Лесман) (15.08.1900, м. Жмеринка – 02.07.1966, м. Варшава), польського письменника, сатирика. Закінчив Варшавський університет (1924). Автор кількох збірок лірики. У 1938 р. видав першу книгу для дітей «Танцювала голка з ниткою», після чого вийшло їх кілька десятків. Він – автор циклу фантастичних повістей: «Академія пана Клякси» (1946), «Подорожі пана Клякси» (1965), п'єси «Незвичайна пригода пана Клякси» (1963). Писав сатиричні твори. В автобіографічному романі «Коли плід дозріває» (1958) йдеться про дитинство та юність письменника, проведені в Жмеринці та Києві. Деякі твори, перекладені українською мовою, були опубліковані в часописах «Прапор», «Всесвіт», «Вітчизна», «Перевал».

- 75 років від дня народження **Василя Захаровича Бондарчука** (15.08.1945), художнього керівника зразкового аматорського ансамблю танцю «Ровесник» Технологічно-промислового коледжу ВНАУ, заслуженого працівника культури України.

16 90 років від дня народження **Василя Степановича Гвоздецького** (16.08.1930, с. Шура-Копіївська Тульчин. р-ну),

фахівця в галузі електрозварювання, доктора технічних наук (1976), професора (1989), лауреата Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1972), заслуженого діяча науки і техніки України (2000). Автор понад 200 наукових праць. Запатентував 53 авторські свідоцтва СРСР та 22 патенти інших країн.

18 100 років від дня народження **Олександра Олександровича Столярчука** (18.08.1920, м. Козятин – 03.10.2017, м. Вінниця), доцента (1960), доктора медичних наук (1971), професора (1972). Учасник Другої світової війни. Нагороджений орденами та медалями, нагрудним знаком «За відмінні успіхи в роботі», Почесною грамотою Фармацевтичної асоціації України (2001). Заслужений працівник вищої школи УРСР (1984). Наукова діяльність була присвячена пошуку біологічно активних речовин серед різних класів хімічних сполук.

- 20 років з часу заснування (18.08.2000) Державного історико-культурного заповідника «Буша» – культурно-просвітницького, науково-дослідницького закладу, що забезпечує вивчення, охорону історико-культурної спадщини регіону. Заповідник площею 6,6 га створено на основі комплексу об'єктів культурної спадщини. Тут є пам'ятки національного значення: скельний храм II–V–XVI ст., багаточисельне поселення трипільської, скіфської, давньоруської культури, середньовічне кладовище. На території заповідника відбувається Всеукраїнський пленер скульпторів-каменотесів «Подільський оберіг», започаткований у 1986 р.

19 70 років від дня народження **Василя Михайловича Думанського** (19.08.1950, с. Серединка Бершад. р-ну – 1996, там само), письменника, філософа, члена НСЖУ (1994). З дитинства був прикутий до ліжка важкою недугою. Багато сил віддав самоосвіті. З 1966 р. постійно друкувався в республіканській, обласній та районній пресі. З друку вийшли збірки його прози і поезії «Мій день» (1993), «Листопад» (1995), «Вибір» (2000). На батьківщині шанують пам'ять про свого земляка – людину муж-

СЕРПЕНЬ

ньої долі й непересічного таланту. 2003 р. засновано обласну премію ім. В. Думанського.

20 140 років від дня народження **Валер'яна Петровича Тарноградського** (20.08.1880, с. Уланів Хмільниць. р-ну – 19.05.1945, Тайшетлаг, РФ), українського та російського поета. Тривалий час жив і працював у Вінниці, де його застала війна. Дописував до газети «Вінницькі вісті», що виходила в місті під час німецької окупації. Свідок розкопок у Вінниці могил з останками жертв НКВС, відгукнувся на цю подію віршем, який став приводом для його арешту 16.07.1944 р. за «антирадянську діяльність». Загинув у таборах Іркутської області. Реабілітований 1992 р.

- 75 років від дня народження **Георгія Івановича Мельника** (20.08.1945, м. Вінниця), художника-проектанта, графіка, члена НСХУ (1992). Основні твори: «Відображення» (1996), «Мегаполіс» (2000), «Крила» (2000), «Маленькі пейзажі» (2001), «Червоні риби» (2001), «Ми встаєм і синьо-жовтий прапор...» (2002), «Україна наша...» (2002), серія творів, присвячених Помаранчевій революції (2005). Працює в галузі плаката, станкової графіки, геральдики. Твори зберігаються у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї, приватних вітчизняних і зарубіжних колекціях.

21 70 років тому народився **Анатолій Степанович Афонін** (21.08.1950, м. Вінниця), економіст, доктор економічних наук (1992), професор (1996), завідувач кафедри економіки Вінницького фінансово-економічного університету. Сфера наукових інтересів – управління, фінансовий менеджмент і співпраця у слабоорганізованих системах. Має понад 70 науково-методичних публікацій.

22 60 років від дня народження **Наталії Володимирівни Панчук** (22.08.1960), депутата Вінницької міської ради 7 скликання. Як член постійної комісії міської ради з питань планування, бюджету та соціально-економічного розвитку займає

конструктивну позицію щодо наповнення та раціонального використання бюджету міста.

24 60 років від дня народження **Ірини Едуардівни Шостак-Орлової** (24.08.1960, м. Вінниця), художника декоративно-ужиткового мистецтва, члена НСХУ (2002). Закінчила Львівський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва (1985). Працює в техніці батика, колажу, вишивки, експериментального текстилю, ручного ткацтва. Протягом 1997–2001 рр. працювала у Вінницькій дитячій школі мистецтв. У 2001 р. заснувала дитячо-молодіжну організацію «Центр „Барви Поділля“». Учасниця міських, обласних, всеукраїнських виставок, міжнародних пленерів, має персональні виставки. Твори художниці зберігаються у Вінницькому обласному художньому музеї, музеях України, приватних колекціях України та зарубіжжя.

• 50 років тому народився **Роман Юрійович Подкур** (24.08.1970, смт. Ємільчине Ємільчин. р-ну Житомир. обл.), старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук, відмінник освіти України, заслужений працівник культури України (2016). Випускник Вінницького державного педагогічного інституту (1992). У 1992–1995 рр. працював архівістом, старшим науковим співробітником Державного архіву Вінницької області. У 1995–1996 рр. – асистент кафедри історії української та зарубіжної культури Вінницького педінституту. Учасник численних наукових конференцій у Великобританії, Німеччині, США, Польщі, Франції тощо. Автор і співавтор понад 160 наукових праць.

26 125 років від дня народження **Петра Запорожця** (26.08.1895, Ладижин, нині місто – 31.10.1963, Детройт, штат Мічиган, США), військового, громадського діяча. Закінчив Ладижинську двокласну міністерську школу. Продовжив навчання в Одесі. 1915 р. був мобілізований до російського війська. Повернувшись 1917 р. додому, освічував земляків з метою підняття їхньої національної свідомості. 1918 р. був на перевишколі українських старшин у Києві – очевидно, навчався в Інструкторській

СЕРПЕНЬ

школі старшин. У складі 1-го Сірого полку Сірої дивізії взяв участь у антигетьманському повстанні. Один із організаторів навесні 1919 р. на Гайсинщині охоронної сотні, яка билася проти денікінців. Навесні 1920 р. брав участь в організації повстанського руху в районі Ладижина. Восени 1920 р. Запорожець емігрував до Румунії, а звідти до ЧСР. 1924–1929 рр. навчався в Українській господарській академії на агрономічно-лісовому факультеті в Подебрадах, здобув диплом інженера. Згодом перебрався до США, в Чикаго. Працював на автомобільній фабриці Форда. Посідав керівні посади в гетьманському русі.

30 110 років від дня народження **Георгія Герасимовича Бондаря** (30.08.1910, с. Громівка, нині с. Лучинець Мурованоктуриловец. р-ну – 03.04.1945), Героя Радянського Союзу (1943). Упродовж 1933–1935 рр. служив у Червоній армії. По закінченні Хабаровського військового кулеметно-мінометного училища був направлений на Воронезький фронт. Відзначився 25 вересня 1943 р. на правому березі Дніпра в боях за с. Балико-Щучинка (Київ. обл.). У 1944 р. став комуністом, в 1945-му брав участь у визвольних боях поневоленої Європи. Загинув 3 квітня 1945 р. у бою за Вроцлав (Польща). Нагороджений орденами Леніна та Олександра Невського.

• 60 років від дня народження **Анатолія Миновича Вольського** (30.08.1960), с. Тартаки Баранів. р-ну Житомир. обл.), актора Вінницького обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. М. Садовського (з 1992 р.), заслуженого артиста України (2008), народного артиста України (2018), лауреата Подільської літературно-мистецької премії «Кришталева вишня». На IV Регіональному фестивалі комедії у Чернівцях нагороджений дипломом «Найкраща чоловіча роль фестивалю» (2007) (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

Цього місяця виповнюється:

• 100 років (1920) відтоді, як у м. Гайсин почала працювати початкова єврейська школа. Тепер Гайсинська загальноосвітня школа I–III ступенів № 2.

Опромінений талантом

*До 60-річчя від дня народження Анатолія Мироновича Вольського,
заслуженого артиста України, народного артиста України
(30.08.1960)*

Виставу «Квітка. Пісня наяву й у снах» глядачі сприймають по-особливому від дня прем'єри 4 квітня 2018. Гучні аплодисменти лунають у рідних стінах і під час гастролей... Та коли 14 грудня після перегляду вистави представники влади зачитали Указ Президента України від 9 листопада щодо присвоєння звання народного артиста України Анатолію Вольському, зал просто зірвався від бурхливих оплесків (овації довго не вщухали!), адже звання отримав один з улюбленців Мельпомени. Нарешті, скажете ви, і не помилитеся. Адже він, непередбачений, загадковий, водночас іронічний та ніжний, десь імпазантний, а хтось додасть, що розумний та пристрасний, давно став по-справжньому народним. І тут ніякі грамоти та нагороди не замінять оту любов глядача. Якщо запитаєте актора, що для нього найголовніше, повірте, він однозначно відповість: ви, глядачі.

Анатолій Вольський – випускник (1989 р.) кузні акторської майстерності високого гатунку – Київського інституту театального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого (нині національний університет театру, кіно і телебачення). Спочатку – театри Ужгорода та Ніжина, Київський театр-студія «Візаві». А з 1992 – Вінницький. Обдарований, із широким діапазоном творчих можливостей, відданий своїй професії, він легко увійшов до трупи і вже 27 років (які там роки!) служить вірою й правдою. Правдою й відкритістю. Заворожує своїми відчуттями й почуттями. Характерний, переконливий у будь-якій ролі, завойовує серця глядачів (і не лише вінницьких!). Бачили б ви, як Анатолія вітали чернівчани на фестивалі комедії (найкращий актор фестивалю!), кияни, черкашани, тернопільчани, львів'яни, кропивчани під час гастролей! Йому підвладні образи як у драматичних, глибоко психологічних, так і комедійних виставах. Зігравши пів сотні добротних ролей, кожна з яких є черговою сходинкою до опанування вершин професійної майстерності, став улюбленцем публіки.

СЕРПЕНЬ

З Анатолієм люблять працювати колеги, бо він чудовий партнер, вимогливий, принциповий. Його талант, щедрий на ідеї та знахідки, тому і режисерам з ним цікаво. І тут погодяться Віталій Селезньов, Євген Головатюк, Анатолій Канцедайло, Валерій Шалига, Вадим Сікорський, Таїса Славінська (за сумісництвом дружина!). Та й у Ніжині надійний тил – матуся. Найвищою ж радістю для Анатолія – сяючі оченята донечки Іринки: «Татусю, ти у мене найкращий!» Так вона говорила маленькою, так і сьогодні, дорослою (уже й власну родину створила й онучка загадково усміхається дідусеві!), вітаючи батька з новими перемогами. Його впізнають на вулиці й у громадському транспорті (на машину ж бо не заробив! Поки що). Просять автографи, приходять за куліси, надсилають sms-ки.

Коли ж Анатолій Вольський заспівав у «Трьох кроках від Бродвею»! – жіночі серця розтали остаточно. Відтоді жодну музичну виставу без Вольського й не уявити! Сьогодні глядача зачудовує його Хіггінс у мюзиклі «Моя чарівна леді» й Генріх Айзенштайн в опереті «Летючий миші»! Та й ролі, що там говорити! Блез («Блез»), Амфітріон («Дім, у якому переночував бог»), Сергій («Провінціалки»), Петро («Смертельний трюк»), Клеон («Забути Герострата!»), Граф («Кохання в стилі бароко»), Тодорос («Потрібен брехун»), Банко («Макбет»), Астров («Дядя Ваня»), Михайло («Украдене щастя»), Ляпкін-Тяпкін («Ревізор»), Фігаро («Одруження Фігаро»), Макмерфі («Політ над гніздом зозулі»), Потьомкін («Софія»), Гнат Карий («Назар Стодоля»), Андронати («У неділю рано зілля копала...»), Ардальйон Олександрович («Ідіот»), Гутмакер («Квітка»), Кадзумо-сама («Ідзанами...»), Карл («Біла ворона»), полісмен Девенпорт («Смішні гроші»), Полоній («Гамлет»).

Образи, створені Анатолієм Мироновичем Вольським, заворожують глибиною внутрішнього перевтілення (та ще й і зовнішнього!). І опромінений глядач йде з театру, щоб згодом знову повернутись. Отож, многая літа та бажаних ролей Вам, вельмишановний Майстре сцени!

С. В. Фицайло

ВЕРЕСЕНЬ

1 80 років від дня народження **Олега Федотовича Головка** (01.09.1940, с. Рахни-Собові, нині Рахни Гайсин. р-ну – 10.06.2016, м. Кременчук Полтав. обл.), українського поета. Автор поетичних збірок: «Радио на сосне» (1963), «Стежка до рідної хати» (1968), «Поїзди надії» (1984), «Струны тайги» (1988), «Йшла коза-дереза» (1990), «Пливе шука з Кременчука» (1990), «Гаптовані рушники» (1990), «Прощання з рідною хатою» (1991), «Нерозумний песик» (1992). Член СПУ (1974).

- 75 років від дня народження **Едуарда Петровича Подільського** (01.09.1945, с. Яблуновиця, нині Оратів. р-ну), педагога, журналіста, краєзнавця, заслуженого журналіста України (2003), члена НСЖУ. З 1972 р. мешкає у м. Погребище. Працював учителем місцевої середньої школи-інтернату. З 1977 р. – на журналістській роботі: кореспондент, завідувач відділу погребищенської районної газети «Колос», власний кореспондент обласних газет «Подолія», «Вінницькі відомості», «Панорама». Автор понад 100 газетних публікацій краєзнавчої тематики. Видав художньо-публіцистичні книги «Калина солодка з морозів», «Океани затишку не люблять». Лауреат обласної журналістської премії ім. К. Гришина.

2 75 років з дня закінчення Другої світової війни (02.09.1945), яка завершилась підписанням Акту про беззастережну капітуляцію Японії.

- 75 років від дня народження **Олександра Григоровича Сухомовського** (02.09.1945, м. Вінниця), педагога, директора КЗ «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І–ІІ ступенів-ліцей № 7 Вінницької міської ради», заслуженого працівника освіти України (2006). За його керівництва в закладі створено якісну навчально-виховну базу, сучасне комп'ютерне забезпечення, запроваджено профільність навчання. Він – фіналіст програми «Партнери в освіті» (2003), переможець міського конкурсу «Директор року» в номінації «Директор-

ВЕРЕСЕНЬ

новатор», Всеукраїнського конкурсу «Директор XXI століття» (2013), лауреат обласної педагогічної премії (2008).

4 85 років від дня народження **Ярослава Андрійовича Бранька** (04.09.1935, рудник ім. Чубаря Широків. р-ну Дніпропетров. обл.), економіста, краєзнавця, пошуковця-дослідника, члена Вінницької обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Українського фонду пошуку «Пам'ять», члена НСКУ. З 1960 р. мешкає у Вінниці. Працював у Вінницькому облстатуправлінні, планово-економічному відділі Подільського раднаргоспу. Майже 40 років свого життя трудився на Вінницькому хімзаводі (1966–2005), пройшовши шлях від старшого економіста до начальника планово-економічного відділу. Із серпня 2008 р. працював науковим співробітником сектору військової історії Вінницького обласного краєзнавчого музею. Ще з юних літ активно захоплюється краєзнавчою, пошуковою роботою. Основна сфера досліджень – Вінниччина і вінничани у Другій світовій війні. Він встановив понад 1150 імен воїнів-визволителів, місця загибелі та захоронення яких були невідомі. Учасник багатьох регіональних історико-краєзнавчих конференцій, автор численних публікацій краєзнавчої тематики.

- 80 років від дня народження **Віктора Прокоповича Абрамова** (04.09.1940, м. Львів – 07.05.2016, м. Вінниця), українського художника, члена НСХУ (1993). Закінчив Одеське державне театральное-художнє училище (1961), Харківський державний художньо-промисловий інститут, відділення промислової графіки (1970). Працював в галузі станкового та монументального живопису, графіки. З 1987 р. – учасник обласних, всеукраїнських виставок, міжнародних артфестивалів у Києві. Персональна виставка 1997 р. – у Вінницькому обласному художньому музеї. Твори художника є в приватних колекціях, а також у художньому музеї. Мешкав у Вінниці.

- 35 років тому загинув у карцері табору особливого режиму (04.09.1985, с. Кучино Чусов. р-ну Перм. обл.) **Василь Семенович Стус** (1938–1985), видатний український

поет ХХ ст., Герой України (2005). У цей день щорічно (з 2010 р. за ініціативи ВОУНБ ім. К. А. Тімірязєва) проводяться заходи з вшанування пам'яті видатного земляка.

- 25 років (04.09.1995) з часу відкриття у с. Рахнів-ка Гайсинського району пам'ятника Василю Стусу.

10 100 років від дня народження **Бориса Микитовича Гур'єва** (псевдонім – Г. Борисенко) (10.09.1920, м. Бердичів Житомир. обл. – 1992, м. Київ), літературознавця, критика, перекладача. Навчався у м. Самгородок (нині село Козятинського району). Учасник Другої світової війни. Брав участь у партизанському русі на Вінниччині. Член СПУ (1957).

12 120 років від дня народження **Леся (Олександра Кириловича) Лозовського** (12.09.1900, Погребищенська волость, нині м. Погребище (за іншими даними – м. Київ) – 20.03.1922, убитий, м. Київ), українського художника-графіка. Навчався в Київському художньому (майстерня М. Козіка) та Строгановському (м. Москва) училищах. 1918 р. продовжив навчання в Українській державній академії мистецтв у Г. Нарбута, М. Бойчука, В. Меллера. Намалював кілька карикатур для рукописного журналу «Елеас» (1919). Більшість його творів – обкладинки до книжок М. Коцюбинського, Т. Шевченка, С. Васильченка, П. Тичини (збірки «Замість сонетів і октав», «Сонячні кларнети», «Плуг» – усі 1920), до серії видань нот «Українські народні пісні» (1921). Автор портрета Г. Сковороди (1921). Роботи митця зберігаються в Національному художньому музеї України (Київ), Російському державному архіві літератури й мистецтва (Москва) та в приватних колекціях.

13 90 років від дня народження **Клавдії Євдокимівни Норець** (13.09.1930, м. Київ – 12.07.2013, м. Вінниця), актриси Вінницького обласного музично-драматичного театру ім. М. Садовського (нині Вінницький обласний академічний український музично-драматичний театр ім. М. Садовського),

ВЕРЕСЕНЬ

заслуженої артистки України (1980), заслуженої артистки Кабардино-Балкарії. Випускниця Київського інституту театрального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого (1952) К. Є. Норець працювала артисткою драми у Вінницькому муздрамтеатрі ім. М. Садовського до 1995 р. За ці роки створила на його сцені понад 150 різнопланових образів, серед яких: Ярина («Сільська честь»), Марійка («Солдатська вдова»), Софія Марківна («Старик»), Гудула («Собор Паризької богоматері»), баба Настя («Сестри»), Софія Іванівна («Любов при свічках»), Текле («Ханума»). Відзначена державними нагородами.

15 75 років від дня народження **Володимира Антоновича Стояна** (15.09.1945, с. Маньківка Бершад. р-ну), українського вченого в галузі моделювання складних систем, доктора фізико-математичних наук (1999), професора (2000), академіка АН ВШ України (2010), відмінника освіти України. Автор понад 150 наукових праць. Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки за цикл наукових праць «Конструктивна теорія моделювання, аналізу та оптимізації систем з неповними даними та її застосування» (у складі колективу) (2011).

17 День народження **Михайла Михайловича Коцюбинського** (17.09.1864, м. Вінниця – 25.04.1913, м. Чернігів), українського письменника-класика, громадського діяча. Дитинство і юність письменника минули в селах і містечках Поділля – Барі, Кукавці, Шаргороді, Станіславчику, Пикові. Закінчив 1880 р. Шаргородське духовне училище, заробляв для себе та рідні репетиторством. У 1891 р. їде в село Лопатинці (тепер Шаргородського району), де протягом двох років учив дітей бухгалтерів цукроварні. Тут склалися сприятливі умови для літературної праці. Поділля посіло вагоме місце у творчості М. Коцюбинського. Письменник відобразив побут подільських селян у ранніх оповіданнях і повістях «Харитя», «Ялинка», «П'ятизлотник», «На віру» та ін. Він написав етнографічну статтю «Вироби селянок з Поділля на виставці в Чикаго» (1892). З ініціативи Вінницької організації СПУ 1981 р. засновано обласну, а з 1993 р. – Всеук-

раїнську літературну премію ім. М. Коцюбинського. Щорічно у вересні в літературно-меморіальному музеї письменника у Вінниці проводяться Дні М. М. Коцюбинського. Ім'ям письменника названо Вінницький державний педагогічний університет, загальноосвітню школу I–III ступенів № 3 Вінницької міської ради, проспект в обласному центрі, де встановлено пам'ятник видатному земляку.

18 55 років тому народився **Станіслав Андрійович Войтович** (18.09.1965, з/с П'ятигорський, Казахська РСР), засновник та президент українського виробничо-торгового холдингу «ТЕРРА ФУД», заслужений працівник сільського господарства України (2006), Герой України (2009), почесний громадянин м. Тульчин (2011).

20 70 років від дня народження **Леоніда Борисовича Кимака** (20.09.1950, с. Городище, тепер Рівнен. р-ну Рівнен. обл.), журналіста, літературознавця. Працював у редакціях кількох регіональних газет Вінниччини, на обласному радіо. З 2000 р. – завідувач відділу редакції газети «Вінниччина». Автор багатьох краєзнавчих розвідок, нарисів, рецензій.

21 День народження **Петра Івановича Ніщинського** (21.09.1832, с. Неменка, тепер Іллінець. р-ну – 10.03.1896, с. Ворошилівка, тепер Тиврів. р-ну), одного з основоположників українського музично-драматичного театру, композитора, поета-перекладача, педагога, громадського діяча, публіциста. Навчався в Київській духовній семінарії, закінчив Афінський університет (філософський і богословський факультети) (1856). Після повернення на батьківщину викладав у навчальних закладах Ананьєва (з 1855, тепер Одеська область), Петербурга (1857–1860), Одеси (1860), Бердянська (1888–1890). У 1875 р. створив на власний текст музичну картину з народного життя «Вечорниці» як вставну сцену до 2-ї дії драми «Назар Стодоля» Т. Шевченка. Широковідомий чоловічий хор з «Вечорниць» – «Закувала та сива зозуля». П. Ніщинський – автор перших перекладів

ВЕРЕСЕНЬ

українською мовою творів Софокла і Гомера. Щорічно в Тиврівському районі проводиться районне пісенне свято та раз на два роки проходить обласне мистецьке свято «Пісенні крила сивої зозулі».

- 80 років від дня народження **Ольги Федорівни Десяк** (21.09.1940, с. Тернівка Крижопіл. р-ну), Героя Соціалістичної Праці (1966), ланкової колгоспу «Україна» Крижопільського району Вінницької області.

22 75 років від дня народження **Аркадія Івановича Годлевського** (22.09.1945, м. Вінниця 22.10.2016, там само), хірурга, кандидата медичних наук (1979), доктора медичних наук (1991), доцента (1992), професора (1993), заслуженого діяча науки і техніки України (2002) (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

23 100 років тому (23.09.1920) відкрито Вінницьку філію Всенародної бібліотеки України при ВУАН (1930 р. об'єднано з бібліотекою ім. К. А. Тімірязєва) (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

24 85 років тому (24.09.1935) відкрито Вінницький міський палац піонерів. Нині Вінницький міський палац дітей та юнацтва ім. Лялі Ратушної – один з найбільших позашкільних закладів України.

26 190 років тому народився **Йосип (Юзеф) Антоній Ролле** (26.09.1830, хутір Генріхівка, нині с. Роля неподалік Шаргорода – 21.01.1894, м. Кам'янець-Подільський), польський історик, лікар, письменник, краєзнавець, громадський діяч.

- 70 років від дня народження **Михайла Васильовича Захаревича** (26.09.1950, с. Сосонка Вінниц. р-ну), генерального директора-художнього керівника Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка, актора,

театрального діяча, педагога, заслуженого працівника культури УРСР (1989), заслуженого діяча мистецтв України (1999), народного артиста України (2004). Працював актором Вінницького театру ляльок (1967–1968). 1995–2000 рр. – перший заступник міністра культури і мистецтв України. Член-кореспондент Національної академії мистецтв України (2017).

27 40 років (27.09.1980) з часу відкриття Літинського краєзнавчого музею ім. У. Кармалюка. 13 травня 1993 р. здобув статус державного. Розміщений він у приміщенні колишньої в'язниці фортечної брами. Тривалий час у фортеці на околиці Літина утримували «державних злочинців». За архівними даними, впродовж 1813–1835 рр. у ній тричі був ув'язнений народний месник У. Кармелюк. Колекція нараховує понад 9 тис. предметів. Щорічно музей відвідують близько 17 тис. відвідувачів.

28 *День народження Олексія Григоровича Луцишина (28.09.1922, с. Кришинці Тульчин. р-ну – 24.11.2001, м. Вінниця), гончаря, заслуженого майстра народної творчості України (1988), члена Національної спілки майстрів народного мистецтва (1992). Творча спадщина митця велика та багатогранна. Був учасником 50 обласних виставок народного мистецтва Вінниччини, музейних свят, різноманітних зустрічей, фестивалів, народознавчих заходів. Краці його витвори зберігаються у фондах багатьох музеїв, у приватних колекціях України та за кордоном. На правах філії Вінницького обласного художнього музею з 2005 р. у Вінниці створено Музей гончарного мистецтва ім. О. Г. Луцишина, в основі якого – творчий доробок та особисті речі подільського майстра.*

30 120 років від дня народження **Параски Олексіївни Березовської** (30.09.1900, с. Клембівка Ямпіл. р-ну – 1986, там само), вишивальниці, заслуженої майстрині народної творчості (1964). Працювала в місцевій артгільді «Жіноча праця» (згодом Клембівська фабрика художніх виробів) (1925–1964).

Аркадій Іванович Годлевський

*До 75-річчя від дня народження хірурга,
доктора медичних наук, професора,
заслуженого діяча науки і техніки України
(22.09.1945–22.10.2016)*

У сузір'ї визначних науковців України яскравою зіркою сяє ім'я хірурга Аркадія Івановича Годлевського.

Народився 22 вересня 1945 р. в шанованій вінницькій родині: мати – акушер-гінеколог, батько, Іван Феліксович Годлевський, – відомий вінницький хірург, науковець.

У 1969 р. А. І. Годлевський закінчив з відзнакою Вінницький медичний інститут ім. М. І. Пирогова. Працював старшим лікарем-лаборантом кафедри факультетської хірургії цього ж вишу (1969–1970). Служив у Радянській армії в прикордонних військах у Таджикиській РСР на кордоні з Афганістаном (1970–1972). Після демобілізації навчався в клінічній ординатурі на кафедрі загальної хірургії Вінницького медичного інституту ім. М. І. Пирогова (1972–1974), по закінченні якої працював лікарем-ординатором хірургічного відділення Вінницької обласної клінічної лікарні ім. М. І. Пирогова (1974–1982). У 1979 р. захистив кандидатську дисертацію, яка була присвячена захворюванням кишківника – дослідженню швів товстої кишки в експерименті та клініці.

У 1982 р. Аркадій Іванович прийшов на кафедру хірургічних хвороб № 2 Вінницького медичного інституту й до 1991 р. працював на посаді асистента. У 1986 р., коли сталася страшна трагедія – аварія на Чорнобильській АЕС, неодноразово виїжджав на Житомирщину: здійснював профілактичні огляди та надавав медичну допомогу населенню радіоактивно забрудненої території.

Свою докторську дисертацію «Анатомо-клиническое обоснование ушивания культи двенадцатиперстной кишки при низких пенетрирующих дуоденальных язвах (экспериментальное-клиническое исследование)» присвятив пам'яті батька й успішно її захистив у 1990 р., а у 1991р. йому було присуджено науковий ступінь доктора медичних наук.

У 1991 р. А. І. Годлевський став завідувачем кафедри факультетської хірургії (з 2008 р. стала йменуватися кафедрою хірургії № 2 Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова) та перейшов з Вінницької обласної клінічної лікарні до міської клінічної лікарні № 2, оскільки вона була однією із клінічних баз кафедри. Аркадій Іванович очолив ургентну хірургічну клініку. Тут був на роботі чи не щодня, робив обходи в суботу, в неділю. Хірургічної майстерності Аркадій Іванович навчався у свого батька та в інших відомих клініцистів, зокрема лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, професора Івана Ілліча Мітюка, а також у практичних лікарів. Рятуючи життя пацієнтів, хірург-віртуоз брався за найбільш складні операції, виконав понад 8000 надскладних оперативних втручань. «...Коли робиш просту операцію, не отримуєш такого морального задоволення, як при виконанні складної», – говорив він.

Часто здійснював вильоти санітарною авіацією в райони, надавав консультативну та оперативну допомогу лікарям Вінниччини. А ще чергування, лікарські обходи хворих, консилиуми... За період своєї діяльності А. І. Годлевський врятував життя десяткам тисяч хворих.

У 1992 р. А. І. Годлевському було присвоєно вчене звання доцента, у 1993 р. – професора.

За ініціативи Аркадія Івановича у 2002 р. у Вінниці на базі хірургічного відділення міської лікарні № 2 і кафедри факультетської хірургії було створено Центр лікування хворих з патологією підшлункової залози, печінки та позапечінкових жовчних протоків, який він і очолив. Сюди на лікування приїздили хворі не лише з різних куточків України, а й з країн ближнього зарубіжжя.

Професор систематично підвищував свій фаховий рівень, брав участь у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, конгресах, з'їздах та симпозіумах. Навчаючи студентів, інтернів, аспірантів, практичних лікарів, клінічних ординаторів, великого значення надавав теоретичній підготовці та формуванню практичних навичок. Підготував 3 докторів та понад десяток кандидатів медичних наук.

ВЕРЕСЕНЬ

Подвижник і великий працелюб виконував значну громадську роботу: був членом-кореспондентом громадської організації «Академія технологічних наук України»; академіком громадського об'єднання «Академія оригінальних ідей»; членом атестаційної комісії Вінницького обласного управління охорони здоров'я; експертної комісії з аналізу показників летальності в міських закладах охорони здоров'я тощо. Систематично виступав на телебаченні та радіо; публікував науково-популярні статті на сторінках міських, обласних та всеукраїнських періодичних видань, здійснюючи значну санітарно-просвітницьку роботу.

Науковець досліджував проблеми абдомінальної хірургічної патології. Автор та співавтор близько 700 наукових праць, 4 монографій, понад 200 патентів на винаходи та раціоналізаторських пропозицій у практично всіх галузях планової та невідкладної абдомінальної хірургії.

У 2002 р. за вагомі трудові здобутки науковцю було присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

А. І. Годлевський був відповідальним і чесним, стриманим і розважливим, спокійним і людяним. Мав талант вислухати й розрадити, допомагав усім, хто до нього звертався. Його шанували й любили колеги, студенти, пацієнти.

Раптова смерть професора (22 жовтня 2016 р.) стала болючою втратою для медичної спільноти та всіх, хто знав Аркадія Івановича.

Упродовж усієї своєї наукової, лікувальної й педагогічної діяльності А. І. Годлевський гідно продовжував справу, започатковану його батьком, а справу професора продовжують його діти та створена ним школа науковців-хірургів.

О. А. Юрчишина

Література

Аркадій Іванович Годлевський : (до 70-річчя від дня народж.) // Клініч. хірургія. – 2015. – № 9. – С. 79–80.

Архів ВНМУ, спр. № 926, арк. 165–177.

Вінницький державний медичний університет ім. М. І. Пирогова : матеріали з історії університету / під ред.

В. М. Мороза. – Вінниця, 1994. – Зі змісту: Про А. І. Годлевського. – С. 115, [247 : фот.].

Годлевський, А. І. Професор Годлевський: «В роботі потрібно враховувати чужі помилки, але свої – особливо»: [бесіда з проф. А. І. Годлевським] / А. І. Годлевський ; спілкувалась В. Родінкова // Молодий медик. – 2002. – Квіт. (№ 20). – С. 4–5 : фот.

До вершин хірургії : бібліогр. покажч. до 65-річчя від дня народж. Годлевського Аркадія Івановича / уклад. Л. В. Сухарева, Н. М. Кравчук, С. І. Саволук ; відп. за вип. Л. І. Шпукал. – Вінниця, 2010. – 51 с. : іл. – (Вчені нашого університету).

До 70-річчя Аркадія Івановича Годлевського // Хірургія України. – 2015. – № 3. – С. 7 : фот.

Кафедра факультетської хірургії: історія та сьогодення (до 80-річчя кафедри) : біобібліогр. покажч. / за заг. ред. С. І. Саволука, І. М. Вовчука ; уклад. О. А. Юрчишина ; відп. за вип. Л. І. Шпукал. – Вінниця, 2013. – Зі змісту: Про Годлевського А. І. – С. 11, 14, 38–41: фот.

Пам'яті професора Аркадія Івановича Годлевського // Молодий медик. – 2016. – Жовт. (№ 8). – С. 1 : фот.

Процек, О. Г. Годлевський Аркадій Іванович / О. Г. Процек // Енциклопедія Сучасної України. – Київ, 2006. – Т. 6 : Гогю. – С. 20 : фот. – Бібліогр. в кінці ст.

Вінницька філія Всенародної бібліотеки при УАН (ВУАН)

*До 100-річчя з часу відкриття
(23.09.1920)*

Бурхливі революційні події 1917–1920 рр. внесли чимало змін у соціокультурне життя Поділля. У вирі цього мінливого часу загинула або виявилася безгосподарною велика кількість пам'яток історії та культури. Для врятування книжкових багатств 23 вересня 1920 р. у Вінниці було створено філію Всенародної бібліотеки України при Українській академії наук (далі – ВБУ). Передбачалося формування наукової фундаментальної бібліотеки

ВЕРЕСЕНЬ

губернського масштабу, де було б «згуртовано із всього Поділля усі книжкові багатства» та закладено у відділі україніки окремий підвідділ подоліки. Нова інституція мала підпорядковуватися ВБУ і стати осередком наукової роботи академічного рівня в краї, притому фінансування отримувати з місцевого бюджету. Ініціаторами її створення були Ю. С. Александрович (1894 – після 1950) та представник УАН В. А. Камінський (1869–1938). Основи її колекції склали націоналізовані радянською владою упродовж 1919–1920 рр. книжкові зібрання приватних осіб і закритих установ та організацій. Усього наприкінці 1920-х рр. її фонд охоплював близько 110 тис. томів.

Тимчасово виконуючим обов'язки директора книгозбірні було призначено В. Є. Лосє (1873–?), згодом, з 15 лютого 1921 р., – В. В. Пфейфера (1884–1937), з березня 1922 р. – В. Д. Отамановського (1893–1964). Упродовж всього періоду існування в книгозбірні працювало до восьми осіб. У 1924 р. до штату входило сім бібліотечних працівників: старший бібліотекар, завідувач загального відділу і бібліографування рідкісних видань М. І. Білінський (1852–193?), виконуючий обов'язки старшого бібліотекаря, завідувач відділом україніки М. М. Храшевський (1889–1955), підстарші бібліотекарі: зав. відділом марксизму, історичної літератури Н. О. Борщевська (1898–1975), зав. підвідділом мистецтва, бібліографування літератури іноземними мовами О. П. Домбровська (?–?), зав. газетно-графічним відділом Н. Є. Співачевська (1900–?), бібліотекар, каталогізатор фонду Н. О. Федорова (?–?), а також директор В. Д. Отамановський. У такому складі працювали до 1930 р., тільки М. І. Білінський звільнився, прийшов Л. О. Тимошенко (1890–1944) вченим секретарем, В. Г. Рот (1888 – після 1950-х) – бібліографом.

Структура філії охоплювала сім основних відділів: загальний, україніка з підрозділом подоліки, газетно-журнальний, рукописи і стародруки, сходознавство з підрозділом юдаїки, читальня та «каталоги».

Попри катастрофічну нестачу коштів, палива, освітлення, меблів, брак досвіду працівників бібліотеки, безладдя з бібліотечним фондом, вже через декілька місяців – 7 березня 1921 р. –

вдалося відкрити читальню. Організаційний період тривав до 1924 р., тоді діяльність філії увійшла у стабільне річище. Нарешті було призначено постійного директора – В. Д. Отамановсько-го. Співробітники системно виконували всі основні види бібліотечної роботи: комплектування, каталогізацію та обробку фонду, бібліотечне обслуговування (індивідуальне та масове), бібліографічну та виставкову діяльність.

Згідно зі статутом філія мала: «а) зібрати якнайповнішу літературу по всіх науках і галузях знання всіх народів і всіх віків, всіма мовами друковану і писану; літературу українською мовою та з галузі українознавства; всю літературу, видану на території Подільського регіону, а також літературу, присвячену вивченню Поділля, де б і якою мовою не було її видано; б) утворити найзручніші для населення форми користування книжковими багатствами філії; в) збирати, реєструвати і опрацьовувати весь бібліографічний матеріал свого району». Для цього директор бібліотеки добився отримання обов'язкового безоплатного примірника всіх видань, що друкувалися в радянській Україні, для поповнення україніки – передачі дублетів з фондів інших бібліотек, насамперед ВБУ.

Бібліотека розпочала активну наукову діяльність. 15 березня 1924 р. при ній було утворено громадський Кабінет виучування Поділля, що мав згуртувати місцевих дослідників-краєзнавців та популяризувати краєзнавчі знання. До його складу ввійшло близько 30 фахівців з різних галузей знань. Кабінет здійснював широкомасштабне наукове вивчення регіону, наслідком якого стали 26 окремих випусків праць (ще 8 були готові до друку в 1930 р.), понад 10 поштових листівок з місцевими красвидами, цикли публічних краєзнавчих лекцій, доповідей його наукових консультантів. Наукові видання в комплексі мали становити своєрідну енциклопедію поділезнавства за розділами: природа, економіка, історія регіону; місто Вінниця та його околиці; бібліографія Поділля та його видатні уродженці. Через обмін виданнями Кабінету філія налагодила зв'язки з 180 науковими та навчальними закладами УСРР, СРСР, Західної Європи і Сходу.

ВЕРЕСЕНЬ

Наприкінці 1920-х внутрішній політичний та ідеологічний курс керівництва СРСР на поглиблення контролю за суспільством, зокрема бібліотечною сферою, призвів до ліквідації установ, які випадали зі стрункої вертикальної управлінської системи на регіональному рівні, що контролювалася партійними органами. Арешт 24 серпня 1929 р. В. Д. Отамановського та Л. О. Тимошенка за справою «Спілки визволення України» (СВУ) спричинив знищення філії. У лютому 1930 р. Вінницька округова нарадова ухвалила рішення про злиття Вінницької філії ВБУ та округової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва, що було реалізовано влітку.

Вінницька філія припинила своє існування, але за короткий 10-річний період її діяльності було зроблено чимало: вдалося врятувати книжкові багатства краю, створити умови для їх всебічного використання, організувати краєзнавчий рух у регіоні. Вона не тільки була бібліотекою академічного типу з відповідними функціями, а й виконувала численні позапрофільні наукові та культурно-освітні завдання. Керівництву філії вдалося створити дієздатний потужний колектив, який зумів швидко налагодити повноцінне життя установи та залишити за собою слід не тільки в історії міста та регіону, а й України в цілому. На початку 1920-х рр. в Україні було декілька спроб утворити бібліотеки академічного типу в провінції (Полтаві, Черкасах), де не було навіть вищих навчальних закладів. Це розглядалося як шлях до влаштування майбутніх наукових центрів у регіонах. Тільки вінницький проєкт знайшов вдалу реалізацію, і філія стала першим державним науковим закладом у Вінниці.

Сучасна Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К. А. Тімірязєва, її наступниця, продовжує найкращі традиції філії, особливо щодо бібліографування літератури з краєзнавства та вивчення рідкісної та цінної книги.

Т. Р. Каросва

Література

1. Грановський, Б. В. Вінницька філія Всенародної бібліотеки при УАН (ВУАН): фундація, діяльність, здобутки (1920–

1930) / Б. В. Грановський, Т. Р. Соломонова, М. С. Шлеймович // *Наук. пр. НБУВ.* – Київ, 1998. – Вип. 1. – С. 29–38.

2. Дубровіна, Л. А. З історії створення Вінницької філії Всенародної бібліотеки України / Л. А. Дубровіна, Н. М. Зубкова // *Наук. пр. НБУВ.* – Київ, 1998. – Вип. 1. – С. 26–28.

3. Звідомлення Бібліографічної секції Кабінету виучування Поділля з 1 квітня 1926 р. до 1 квітня 1928 р. / Вінниц. філ. Всенар. б-ки України ; Каб. виучування Поділля. – Вінниця, 1928. – 15 с. – (Вип. 21).

4. Кабінет виучування Поділля – яскрава сторінка краєзнавчого руху на Вінниччині (1924–1930) : бібліогр. покажч. / Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського ; уклад.: Г. М. Авраменко, Т. Р. Соломонова. – Вінниця : Балюк І. Б., 2011. – 112 с.

5. Соломонова, Т. Р. Вінницька філія Всенародної бібліотеки при УАН (ВУАН) як науковий центр (1920–1930) / Т. Р. Соломонова // *Бібліотека в контексті світової культури, науки, інформації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* / Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2007. – С. 160–166.

6. Соломонова, Т. Р. Вінницька філія Всенародної бібліотеки України при УАН (ВУАН): створення, діяльність та працівники (1920–1930 рр.) / Т. Р. Соломонова // *Вінницькі Мури. Погляд крізь віки : матеріали Міжнар. наук. конф. «Єзуїтський комплекс у Вінниці крізь призму століть».* – Вінниця, 2011. – С. 309–334.

7. Соломонова, Т. Р. Кабінет виучування Поділля: кроки діяльності / Т. Р. Соломонова // *Кабінет виучування Поділля – яскрава сторінка краєзнавчого руху на Вінниччині (1924–1930) : бібліогр. покажч.* / Вінниц. ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва. – Вінниця, 2011. – С. 24–38.

8. Соломонова, Т. Р. Становлення Вінницької філії Всенародної бібліотеки при УАН (ВУАН) (1920–1924) / Т. Р. Соломонова // *Наук. зап. Вінниц. держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія.* – Вінниця, 2006. – Вип. 10. – С. 252–257.

ЖОВТЕНЬ

1 70 років від дня народження **Світлани Олександрівни Сіренко** (01.10.1950, с. Красносілка Бершад. р-ну), кандидата технічних наук, доцента (1992), доцента кафедри товарознавства, експертизи та торговельного підприємництва ВТЕІ КНТЕУ. Досліджує асортимент, якість та конкурентоспроможність непродовольчих товарів. Має понад 270 наукових та науково-методичних праць, 3 підручники та 5 посібників, патент на винахід.

5 90 років від дня народження **Валерія Федоровича Зелінського** (05.10.1930, м. Вапнярка, нині смт. Томашпіль. р-ну – 17.03.1997, м. Київ), українського художника-графіка, заслуженого діяча мистецтв УРСР (1977), члена СЖ УРСР (1958), СХ УРСР (1959). По закінченні Київського художнього інституту (1957) працював у журналі «Перець», з 1976 р. був його головним художником. Працював у галузі книжкової та сатиричної графіки.

- 90 років (05.10.1930) з часу виходу першого номера іллінецької районної газети «Трудова слава». На 1930 р. вона мала назву «Життя колгоспника», згодом її перейменували на «Сталінським шляхом», після 1944 р. – «Прапор Перемоги». «Трудова слава» – під таким заголовком районний часопис почав виходити у 1965 р.

- 80 років від дня народження **Володимира Омеляновича Забаитанського** (05.10.1940, смт. Браїлів Жмерин. р-ну – 02.12.2001, м. Київ), поета, перекладача, громадського діяча, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка (1986), Міжнародної премії фундації Антоновичів (США, 1997), літературних премій імені В. Булаєнка (1998) та імені В. Свідзинського (2001, посмертно), члена СПУ (1967). У Браїлові, на приміщенні школи, де навчався поет, встановлено меморіальну дошку. 19 жовтня 2008 р. там відкрито Літера-

турно-меморіальний музей. Звідси стартувало щорічне поетичне свято «Браїлівська осінь Володимира Забаштанського», яке традиційно збирає сотні прихильників і шанувальників творчості народного поета-кобзаря. У 2017 р. в Браїлові біля місцевої школи встановили погруддя поета.

- 70 років від дня народження **Федора Івановича Ущаровського** (05.10.1950, с. Миролюбівка Піщан. р-ну), художника, композитора, краєзнавця, заслуженого працівника культури України (1992). За направленням працював у Піщанському районному будинку культури, де організував вокально-інструментальний ансамбль «Лаври» та самодіяльний хор «Діброва». Під його керівництвом ці колективи стали лауреатами всеукраїнських та міжнародних фестивалів. З 1970 р. постійно брав участь в обласних виставках образотворчого мистецтва, мав персональні виставки. Картини художника зберігаються в приватних колекціях в Україні та за кордоном, зокрема в Канаді, Польщі, Швейцарії, Росії. Поряд із творчою роботою Федір Іванович активно займається і громадською діяльністю: він – голова Піщанського районного відділення Товариства зв'язків з українцями за межами України «Україна – Світ».

- 60 років тому народився **Роман Федорович Гринюк** (05.10.1960, м. Свірськ Іркут. обл., РФ), український учений у галузі сучасного конституціоналізму, доктор юридичних наук (2007), професор (2008), ректор Донецького національного університету ім. Василя Стуса (з 2012), заслужений юрист України (2016). Р. Ф. Гринюк – член Конституційної комісії при Президентові України, редакційних колегій низки фахових наукових часописів, почесний доктор Господарської академії ім. Д. А. Ценова (м. Свіштов, Болгарія). У науковому доробку вченого понад 90 наукових і 50 навчально-методичних праць. Багатогранна діяльність Р. Ф. Гринюка відзначена низкою державних нагород. Він отримав нагрудний знак «Відзнака Голови Конституційного Суду України». Лауреат Премії імені Ярослава Мудрого. Під керівництвом Р. Ф. Гринюка ДонНУ було присуджено Міжнародну пре-

ЖОВТЕНЬ

мію Атлантичної ради «Freedom-2015» (м. Вроцлав, Польща) за підтримку академічної свободи, територіальної єдності та відданості цінностям демократії.

6 60 років тому (06.10.1960) відкрито Вінницьку дитячу художню школу. Засновником школи та першим директором був художник-графік Я. Остапов, далі заклад очолювали Ю. Л. Рожньов, П. К. Стрибков, С. А. Довгань, нині – Н. А. Стафійчук. У школі навчається 220 учнів, якими опікується 18 викладачів, майже всі з вищою освітою. При школі створено відділення на засадах самоокупності, до структури якого входять групи для дітей: підготовчі, раннього художньо-естетичного розвитку, комп'ютерної графіки та групи за напрямками декоративно-прикладного мистецтва. Працюють також групи для дорослих: вечірня художня студія, комп'ютерний дизайн та графіка, групи за напрямками декоративно-прикладного мистецтва. Крім освітньої роботи, педагогічний та учнівський колективи ВДХШ беруть активну участь у культурно-мистецькому житті міста. Це організація тематичних та персональних виставок учнів, випускників та викладачів школи, участь у художніх конкурсах, фестивалях та проектах на міжнародному, всеукраїнському, обласному рівнях та участь у загальноміських святах і заходах.

8 135 років від дня народження **Володимира Юхимовича (Євтимовича) Свідзинського** (08.10.1885, с. Маянів, нині Тиврів. р-ну – 18.10.1941, с. Непокрите Вовчан. р-ну Харків. обл.), українського поета доби «розстріляного відродження», перекладача, літературознавця, етнографа. У 2000 р. Лігою українських меценатів, журналом «Київ» та видавництвом «Дніпро» засновано Всеукраїнську літературну премію імені Володимира Свідзинського. 1 липня 2016 року в Харкові відбулося відкриття меморіальної дошки Володимирові Свідзинському на будинку Харківської обласної організації Національної спілки письменників України (вул. Чернишевська, 59).

15 160 років від дня народження **Софії Віталіївни Тобілевич** (15.10.1860, с. Новоселиця, нині Жмерин. р-ну –

07.10.1953, м. Київ), української актриси, фольклористки, письменниці. Працювала в трупах М. Старицького, П. Саксаганського та М. Садовського, в Київському українському драматичному театрі ім. І. Франка. Залишила цінні спогади про історію українського театру. У 1922–1923 рр. мешкала в Погребищі, де очолила аматорський театральний колектив. У с. Плисків (нині Погребищ. р-ну) записала понад 300 пісень та інших фольклорних творів, виданих у Кракові під назвою «Етнографічні матеріали з околиці Плискова Липовецького повіту» (1884).

17 90 років від дня народження **Івана Михайловича Маковічука** (17.10.1930, с. Новоселиця Літин. р-ну – 17.10.1991, м. Київ), журналіста, поета, історика, доктора історичних наук (1985). Учителював, працював редактором районних та обласних газет на Вінниччині. З 1975 р. працював в Інституті історії АН УРСР. Його науковий доробок становить понад 120 праць. Виявляв інтерес до народних звичаїв і обрядів.

19 150 років від дня народження **Хоми Михайловича Коцюбинського** (19.10.1870, м. Вінниця – 01.05.1956, м. Чернігів), музейного працівника, громадського діяча, брата письменника Михайла Коцюбинського, засновника і першого директора Вінницького та Чернігівського літературно-меморіальних музеїв М. М. Коцюбинського. 1925–1934 рр. мешкав у Вінниці. Автор спогадів про М. М. Коцюбинського.

• 80 років з дня відкриття (19.10.1940) Вінницького ремісничого училища № 1. Переживши багато реорганізацій, навчальний заклад з 2004 р. отримав статус Вінницького професійного машинобудівного ліцею. Створений у листопаді 2009 р. Державний навчальний заклад «Центр професійно-технічної освіти торгівлі та харчових технологій» (ДНЗ «ЦПТО торгівлі та харчових технологій») є правонаступником Вінницького професійного машинобудівного ліцею та Вінницького професійного кулінарного ліцею, історія якого розпочалася у 1944 р. Педагогічні фахівці забезпечують високоякісну підготовку молодих кадрів

ЖОВТЕНЬ

для торгівлі, підприємств сучасного ресторанного господарства та машинобудівної галузі: кухар; кондитер; офіціант; бармен-офіціант; продавець продовольчих товарів; слюсар-ремонтник; токарь; слюсар з ремонту автомобілів; оператор комп'ютерного набору; обліковець з реєстрації бухгалтерських даних; касир на підприємстві, в установі, організації. Виробниче навчання та виробнича практика відбувається на діючих підприємствах міста, що дає можливість учням безпосередньо брати участь у виробничих процесах та обслуговуванні відвідувачів.

24 110 років від дня народження **Івана Никифоровича Бойка** (24.10.1910, с. Жорнище Іллінец. р-ну – 12.05.1975), військовика, двічі Героя Радянського Союзу (січень, квітень 1944). 1929 р. закінчив Вінницький медичний технікум, працював фельдшером. 1930 р. призваний у Червону армію. 1936 р. закінчив Ульяновську бронетанкову школу. 1939 р. брав участь у боях з японськими агресорами на Халхін-Голі. На фронтах Другої світової війни – з жовтня 1941 р. Пройшов шлях від заступника командира танкового батальйону до командира танкової бригади. Визволяв від ворога рідне Поділля. Відзначився 28 грудня 1943 р. у боях за визволення залізничної станції Козятин, за що був уперше удостоєний звання Героя Радянського Союзу (січень 1944 р.), та під час форсування рік Дністер і Прут у боях за м. Чернівці. І. Н. Бойко – учасник Берлінської наступальної операції. По війні закінчив академічні курси при Військовій академії бронетанкових і механізованих військ (1948). Продовжував службу на посаді заступника командира корпусу (1952–1956). З 1956 р. звільнився в запас. Жив і працював у Києві. Відзначений багатьма орденами та медалями. На батьківщині прославленого танкіста встановлено його бронзовий бюст, у м. Козятин його ім'ям названа одна з вулиць.

- 45 років від дня народження **Леоніда Петровича Полянського** (24.10.1975, м. Жмеринка – 20.02.2014, м. Київ, загинув на Майдані), активіста Євромайдану, Героя України (по-смертно). Працював залізничником у Жмеринці, останні роки

мешкав у Києві. Брав активну участь з початку акцій протесту на Майдані Незалежності. Був членом Самооборони Майдану. 3 грудня 2013 р. належав до Барської роти. Загинув внаслідок вогнепального поранення снайпером у груди. Похований на римокатолицькому цвинтарі у м. Жмеринка. Нагороджений медаллю «За жертвовність і любов до України» (УПЦ КП, посмертно, червень, 2015). На фасаді будівлі Жмеринської середньої загальноосвітньої школи № 6, де навчався Л. П. Полянський, встановлено меморіальну дошку.

25 80 років від дня народження **Михайла Степановича Пушкаря** (25.10.1940, с. Хирів Старосамбір. р-ну Львів. обл.), доктора медичних наук (1992), професора (1993), відмінника охорони здоров'я. З відзнакою закінчив Вінницький медичний інститут ім. М. І. Пирогова (1966), з яким пов'язав свою трудову діяльність. Напрямок наукових досліджень – екологічна морфологія. Автор понад 200 наукових праць, у т. ч. 2 підручників англійською мовою, численних авторських свідоцтв на винаходи, раціоналізаторських пропозицій. Автор кількох поетичних збірок.

26 140 років від дня народження **Юхима Онуфрійовича Щириці (Щериці)** (26.10.1880, с. Боровиця, нині Чигирин. р-ну Черкас. обл. – 01.06.1919, м. Київ), педагога, освітньо-культурного, громадського діяча на Поділлі, журналіста. З 1914 р. мешкав у Вінниці, викладав в учительському інституті (1914–1919). У 1918–1919 рр. був подільським губернським комісаром освіти та завідувачем відділу освіти при Директорії. Після гетьманату став керівником освіти всієї України. Він був першим редактором газети «Республіканські вісті», яка виходила у Вінниці. Після приходу більшовиків Ю. О. Щириця був заарештований чекістами та страчений у Києві.

28 70 років тому народилася **Валентина Василівна Швидка** (28.10.1950), учителька Теплицької ЗОШ І–ІІІ ст. № 1, голова громадської ради при Теплицькій райдержадміністрації,

ЖОВТЕНЬ

відмінник освіти, ветеран педагогічної праці, почесна громадянка смт. Теплик. Обиралася депутатом Вінницької обласної Ради.

- 65 років (28.10.1955) з часу спорудження у м. Вінниця нового мосту через Південний Буг.

30 50 років від дня народження **Володимира Володимировича Малініна** (30.10.1970), педагога, випускника Вінницького державного педагогічного інституту (1993). По закінченні вишу працював у Вінницькій ЗОШ № 20. З 2002 р. по 2011 р. очолював міське комунальне підприємство – інформаційно-телевізійне агентство «ВІТА», був директором закладу культури «Вінницька міська централізована бібліотечна система» (2011–2013). З 2013 по жовтень 2019 року – директор КЗ «Загальноосвітня школа I–III ступенів № 20 Вінницької міської ради». Бере активну участь у громадському житті міста. Депутат Вінницької міської ради 4–7 скликань.

Цього місяця виповнюється:

- 90 років (1930) з часу виходу першого номера газети «Вісник Козятинщини». Спочатку газета виходила під назвою «Коллективна праця». Після проведеного в Україні в 60-ті рр. адміністративно-господарського реформування 1 червня 1962 р. вийшов перший номер міжрайонної газети «Жовтневі зорі». Всього вийшло 3925 номерів. У 1990 р. її тираж сягав 16 200 примірників. З січня 1992 р. газета стала виходити під новою назвою «Вісник Козятинщини».

- 50 років тому (1970) прийнято рішення про заснування Вінницької обласної організації Спілки письменників України, яке було реалізовано на установчих зборах 1 лютого 1971 р. До 80-х рр. вона була міжобласною письменницькою організацією Поділля та поєднувала митців слова Вінницької та Хмельницької областей. Біля витоків організації стояли Д. Дереч, М. Тарновський, К. Курашкевич, І. Глинський, М. Студецький, Є. Гуцало, О. Черногуз, П. Перебийніс, А. Бортняк, Л. Пастушенко, А. Звірик (*див. розширену довідку в кінці місяця*).

Творчий ювілей письменників Вінниччини

*До 50-річчя з часу заснування Вінницької обласної організації
Національної спілки письменників України
(жовтень 1970)*

Вінницькій обласній організації Національної спілки письменників України – 50 років! Дата, що визначає зрілість, розповінь сил, максимальні можливості самореалізації. Так буває з окремою людиною. Мабуть, і для колективу це притаманно.

Керівництвом Спілки письменників України рішення про утворення письменницького осередку на Вінниччині було прийнято в жовтні 1970 року, але офіційні урочистості у Вінниці відбулися саме на початку лютого 1971-го. Два дні вінничани гостинно зустрічали й вітали представницьку делегацію з Києва, яка приїхала в місто над Бугом з вірчими грамотами. Олесь Гончар, Михайло Стельмах, Василь Земляк, Павло Загребельний, Степан Олійник, Іван Драч, Юрій Збанацький, Володимир Канівець – ціле сузір'я знаних і улюблених письменників! Спочатку відбулися установчі письменницькі збори, а затим у вщерть наповненому залі Вінницького музично-драматичного театру імені Садовського – урочисте засідання, де Олесь Гончар привітав вінничан зі створенням у них міжобласного письменницького осередку, до складу якого, крім вінницьких літераторів, увійшли і їхні колеги з сусідньої Хмельниччини. А першим його головою став Дмитро Дереч.

Чим мотивувалося створення таких колективних письменницьких осередків, регіональних підрозділів Спілки письменників України?

Не в останню чергу потужним кількісним зростанням спілчанського «колгоспу». З року в рік в Україні з'являлися не десятки, а сотні яскравих літературних імен. Вони думали й писали по-новому, їм було тісно в зашкарублених рамках вічно оптимістичного соціалістичного реалізму, в догмах тодішньої дуже воєнничої ідеології правлячої партії комуністів. Наставало нове Українське літературне Відродження замість Розстріляного Відродження 1920–40-х років, котре поглинуло, зокрема, і наші по-

ЖОВТЕНЬ

дільські таланти: Володимира Свідзинського, Петра Крижанівського, Аркадія Добровольського та інших.

Правлячу партію турбували настрої українського національного ренесансу, з цим треба було щось робити. Тоді й виникла справа про усунення з поста проукраїнськи налаштованого першого секретаря ЦК Компартії України Петра Шелеста, згодом виникне й карне переслідування Василя Стуса. Два кінці однієї бивчої палиці!..

Утворювані обласні письменницькі осередки відтак передавалися під пильний «патронат» місцевих обкомів партії, відповідно і відділень служби безпеки. Так зручніше було відслідковувати загрозові для режиму націоналістичні тенденції в літературі.

На цю тему можна зробити безліч документальних досліджень, і це таки майбутня справа науковців, літературних краєзнавців.

А тим часом Вінницька письменницька організація, до складу якої увійшло близько десятка «професійних» письменників, вінничан та хмельничан, стала до праці.

Якщо трохи звернутися до історії організації літературного процесу на Вінниччині, як такого, то слід згадати середину 1930-х років.

З осені 1934 р. розпочав свою роботу Вінницький обласний Будинок літератури й мистецтва, який став керманічем літературного життя в області.

Влітку 1935 р. у Вінниці було проведено першу обласну літературну нараду. За її ухвалою проведено конкурс на кращий твір, у якому взяли участь 146 початківців і молодих письменників. Вони подали на конкурс 230 творів, було премійовано 6 авторів: Леваду, Московченка, Солодченка, Світайла, Речмедіна, Лупака. Кращі твори, подані на конкурс, вміщено в альманасі «Літературна Вінниччина».

28 серпня 1937 року Уповноважений Спілки радянських письменників України в області О. Левада (єдиний офіційний письменник на всю тодішню Вінниччину) доповідає обкому партії про стан літературної роботи в області:

«За даними по 41 району, в області є 113 літературних гуртків, які об'єднують 1609 членів. До Будинку літератури в 1936 р. надійшли твори 260 початківців. Будинок літератури підтримує зв'язок з 86 початківцями.

Літературних груп, що об'єднують молодих письменників і початківців, три (у Вінниці, Бердичеві і Славуті). Членів Спілки радянських письменників України в області – один (О. Левада) і кандидат спілки – К. Андрійчук.

Літературних видань в області вийшло 2 (в 1934 р. альманах «Рапорт» – до I Українського з'їзду СРПУ (Спілки радянських письменників України) і в 1936 р. альманах «Літературна Вінниччина».

Літературні сторінки, крім обласних газет, виходять ще в ряді районних газет».

Ось такий промовистий рапорт письменника-комуніста наглядовому органу.

Слід зауважити, що й без наявності колективного обласного письменницького органу на Вінниччині з року в рік зростаєли самодостатні, іноді справді великі, письменники. Як правило, вдома вони довго не затримувалися і дуже скоро виринали насамперед у двох столицях, як місцях скупчення таких обдарувань: Москві та Києві. Назвемо бодай імена кількох наших земляків-москвичів: Іван Стаднюк, Анатолій Заяц, Цезар Солодар (до речі, один з лауреатів престижної у свій час всесоюзної премії Ленінського комсомолу), Леонід Завальнюк, Євген Чигрін, у Санкт-Петербурзі – Аркадій Драгомощенко. Що ж до видатних киян, вихідців нашого краю, то це лауреати найвищих нагород, у т. ч. Шевченківської премії: Михайло Стельмах, Василь Земляк, Петро Перебийніс, Степан Колесник, Євген Гуцало, Володимир Забаштанський, Володимир Яворівський; а також Валентин Речмедін, Андрій М'ястківський, Олег Черногуз, Степан Литвин, Ганна Чубач, Ніна Гнатюк та багато-багато інших. Один з фундаторів Вінницької письменницької організації Григорій Усач, особливо популярний як дитячий письменник, нині проживає в Ізраїлі.

ЖОВТЕНЬ

Нині Вінницька обласна письменницька організація нараховує у своєму складі 60 письменників, що працюють у різних жанрах літератури. Трохи більше половини з них живуть і працюють у Вінниці, решта в районах області.

У різні часи нашу організацію очолювали: Дмитро Дереч (1971–1974), Анатолій Бортняк (1974–1986), Володимир Рабенчук (1992–1995, 2005–2008), Володимир Кузьменко (1997–2002), Василь Кобець (2002–2005), Петро Гордійчук (2012–2014), Михайло Каменюк (1986–1992, 1995–1997, 2008–2012 та з квітня 2014 р. по травень 2018 р.). Не можна не згадати тут довголітнього працівника місцевого спілчанського апарату Людмилу Лихогляд. 19 жовтня 2015 року створено новий письменницький підрозділ – Вінницьку міську організацію НСПУ, очолену А. Стебелевим, котрий є керівником інтернет-ресурсу вінницьких літераторів «Краснослов».

З найпомітніших віх нашого сьогоденного письменницького життя згадаймо наступне. На Вінниччині встановлено й діють 17 літературних премій, з них всеукраїнського статусу набули премії ім. Михайла Коцюбинського та ім. Степана Руданського. Розроблено проєкт майбутнього обласного літературного музею.

Вінницькі письменники видають книжкові серії «Бібліотека літератури Вінниччини», «Письменники Вінниччини – дітям», «Шкільна бібліотека», а також літературно-мистецький журнал «Вінницький край» з бібліотечкою окремих книг авторів журналу, літературний журнал для дітей «Наша хатка», альманахи «Русалка Дністровая», «Експрес «Молодість» та «Собор».

Майже щомісячно проходять популярні та резонансні літературні свята «Дні сатири і гумору на батьківщині Степана Руданського», «Субота М. Коцюбинського», Міжнародне літературне свято «Русалка Дністрова», Стусівські читання, літературні свята на батьківщині М. Стельмаха, А. Бортняка, В. Забаштанського, Міжнародне молодіжне свято «Підкова Пегаса» та інші.

Щорічно в кіноконцертній залі «Плеяда» відбувається фестиваль подільських громад «Відродимо село – розквітне Украї-

на» за результатом виданих створеною комунальною установою «Видавничий дім «Моя Вінниччина» книг історій міст, селищ і сіл Вінниччини та присуджується за кращу книгу премія ім. Віктора Тимчука. А Книгою Рекордів України зареєстровано два нових рекорди України в номінації «Видавництво».

Гідно представляють своєю творчістю Вінниччину у світі такі письменники, як Микола Рябий, Михайло Каменюк, Василь Кобець, Сергій Татчин, Валентина Сторожук, Ірина Зелененька, Андрій Стебелев, Валентина Гальянова, Вероніка Ганай та багато інших.

Місцем єднання всіх митців краю стали регулярні засідання Клубу творчої інтелігенції «Інтермеццо», проваджені письменниками спільно з Асоціацією бібліотек Вінниччини, презентації в районах області.

Значну роботу з виховання обдарованої молоді під керівництвом письменників проводять обласне літоб'єднання імені В. Стуса, літературні об'єднання та студії «Дім поета», «Мережка», «Вітрила» та інші у форматі Кабінету молодого автора обласної письменницької організації.

Зустрічаючи нові, часом несподівані виклики сьогодення, вінницькі письменники не втрачають оптимізму. За масштабом та об'ємом виконуваної ними не лише творчої, але й просвітницької, організаційної, масово-виховної роботи на царині духовності вони по праву вважаються лідерами в Україні. З цим і зустрічають гордо славне 50-річчя своєї організації як монолітного, згуртованого колективу однодумців.

В. М. Вітковський

ЛИСТОПАД

2 120 років від дня народження **Андрія Фаустовича Бродського** (02.11.1900, с. Зозів, нині Липовец. р-ну – 25.02.1979, м. Київ), травматолога-ортопеда, доктора медичних наук (1967), професора (1968). Учасник Другої світової війни. Працював в Українському НДІ травматології та ортопедії. Основними напрямками діяльності були виготовлення біологічної плівки та застосування її для лікування хворих з опіками і трофічними виразками, розроблення технологій заготівлі, консервування і трансплантації кісткових гомотрансплантантів для хірургічного лікування травматологічних та ортопедичних хворих.

3 110 років від дня народження **Андрія Михайловича Грабчака** (03.11.1910, с. Вознівці Жмерин. р-ну – 19.06.1973, м. Черкаси), Героя Радянського Союзу (1945). У 1932 р. призваний у Червону армію. Учасник радянсько-фінської війни (1939–1940). У боях Другої світової війни – з серпня 1941 р. На чолі загону був закинтий у ворожий тил в Олевський район Житомирської області для організації диверсій на залізницях. До листопада 1943 р. його загін нараховував 1300 партизанів і був реорганізований у партизанське з'єднання, яке здійснювало диверсії на ділянках залізничних доріг: Шепетівка – Бердичів, Шепетівка – Новоград-Волинський, Житомир – Новоград-Волинський. Від 1946 р. – майор у запасі. Жив і працював у Черкасах. Нагороджений бойовими орденами та медалями.

4 175 років від дня народження **Францішека Гавронського, Равіги-Гавронського** (04.11.1845, с. Степашки Гайсин. р-ну – 16.04.1930, Юзефув, Польща), польського історика, письменника, етнографа. Був одним із найактивніших журналістів і політиків. У 1908 р. став першим головою Союзу польських журналістів. Був членом правління Національної ліги (1909). Автор багатьох праць польською, французькою мовами, присвячених міжнародній політиці, а також польським та українським справам.

• 80 років тому народилася **Надія Семенівна Вітковська** (04.11.1940, м. Вінниця), педагог, учитель початкових класів, заслужений учитель України (1980). Випускниця Вінницького державного педагогічного інституту ім. М. Островського (1961). Протягом 1968–1990 рр. працювала у СЗОШ № 17 м. Вінниці, нині Фізико-математична гімназія № 17 Вінницької міської ради. З 1990 р. працювала вчителем початкових класів альтернативної сімейної школи «АІСТ», ставши одним із засновників цього відомого в Європі навчального закладу (асоційована школа «Юнеско»). Майже 20 років Надія Семенівна працювала у ВДПУ імені Михайла Коцюбинського на кафедрах педагогіки і методики початкового навчання (1988–2000 рр.), на кафедрі педагогіки (2005–2010).

5 70 років тому народилася **Ірина Андріївна Бойчук** (05.11.1950), перший заступник голови правління публічного акціонерного товариства «Вінницький універмаг». Обиралася депутатом Вінницької обласної Ради.

6 90 років тому (06.11.1930) відкрито Вінницький м'ясокомбінат. Нині не працює.

7 130 років тому народився **Сергій Павлович Вікул** (07.11.1890, м. Вінниця – 03.11.1937, розстріляний в урочищі Сандармох, Карелія, РФ), український політичний діяч, публіцист, видавець. У травні 1933 р. С. Вікула за звинуваченням в «участі у контрреволюційній націоналістичній організації» було заарештовано й засуджено до 10 років позбавлення волі. На Соловках, де він відбував покарання, 9 жовтня 1937 р. його засудили до найвищої міри покарання. 3 листопада 1937 р. в Карелії вирок було виконано. Реабілітований 1992 р.

• 75 років від дня народження **Володимира Геннадійовича Макаца** (07.11.1945, с. Ольгопіль, нині Чечельниця р-ну), лікаря-реабілітолога, доктора медичних наук (1992), професора (2003). Досліджує проблеми реабілітаційних техноло-

ЛИСТОПАД

гій. Розробив власні методи реабілітації вегетативних порушень у дітей. Заснував електронний науковий журнал «Проблеми вегетативної реабілітації».

8 100 років від дня народження **Кирила Володимировича Курашкевича** (08.11.1920, смт. Тростянець – 16.01.2010, м. Київ), поета, прозаїка, члена СП УРСР (1967). Навчався в Харківському технікумі журналістики, Тульчинському вчительському інституті. Працював у редакціях різних газет, зокрема «Червона Тульчинщина». Учасник Другої світової війни. Кавалер багатьох бойових нагород. 1952 р. закінчив Військово-політичну академію в Москві. Продовжив службу на офіцерських посадах у м. Рівне. Вірші писав і друкувався ще до війни. Повернувся до активної журналістської і письменницької діяльності після звільнення в запас (1960). Упродовж 1960–1974 рр. жив у Вінниці і працював в обласній газеті «Вінницька правда», очолював Вінницьке літературне об'єднання, був одним із засновників Вінницької організації СПУ (1971). Він – автор понад двадцяти прозових і поетичних видань. Окремі вірші К. Курашкевича перекладені російською, білоруською та молдавською мовами. Він – лауреат Всесоюзного конкурсу за кращий твір на військово-патріотичну тему (1967), премії «Гілка Золотого каштана».

11 60 років від дня народження **Сергія Георгійовича Пугачова** (11.11.1960), заступника голови Федерації профспілок Вінницької області на громадських засадах, голови Вінницької обласної організації профспілки працівників освіти і науки. Обирався депутатом Вінницької обласної Ради.

12 80 років від дня народження **Леоніда Мироновича Куцога** (12.11.1940, с. Великий Лазучин Теофіпол. р-ну Хмельниц. обл.), поета-гумориста, публіциста, керівника (курінного отамана) Вінницького куреня гумористів ім. Степана Руданського (з 2006 р). Член НСЖУ (2001), НСПУ (2003), Всеукраїнської асоціації письменників сатириків-гумористів «Весела Січ». Лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії

ім. Степана Руданського (1997), сміхопису Міжнародної асоціації сатириків і гумористів «Весела Січ», Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. Євгена Гуцала (2011), літературно-мистецької премії «Кришталева вишня» (2015). Дипломант Всеукраїнського конкурсу «Байка–2001».

13 125 років від дня народження **Свирида Йосиповича Хитрика** (13.11.1895, с. Летківка, нині Тростянець. р-ну – 01.04.1980, м. Дніпропетровськ), ученого-металурга, доктора технічних наук (1954), професора (1954), заслуженого діяча науки і техніки УРСР (1966). Основні праці – з теорії й практики виробництва сталі та феросплавів. У роки Другої світової війни – учасник трудового фронту. Нагороджений орденами та медалями.

- 80 років від дня народження **Ігоря Володимировича Скрипника** (13.11.1940, м. Жмеринка – 02.02.2005, м. Донецьк), українського математика, доктора фізико-математичних наук (1974), професора (1977), академіка НАН України (1993), заслуженого діяча науки і техніки України (1998). З 1967 р. працював в Інституті прикладної математики і механіки НАНУ (м. Донецьк), який очолював до 2005 р. Одночасно викладав у Донецькому університеті, де з 2000 р. до останнього дня свого життя був завідувачем кафедри диференціальних рівнянь математичного факультету. Зараз це факультет математики та інформаційних технологій ДонНУ ім. Василя Стуса у Вінниці. Був відповідальним редактором збірника «Нелинейные граничные задачи» та «Українського математичного бюлетеня», членом редакційних колегій багатьох вітчизняних та зарубіжних журналів. Серед учнів І. В. Скрипника 4 доктори і 20 кандидатів фізико-математичних наук. Автор понад 200 наукових робіт, зокрема монографій та збірників. Він засновник нового міжнародного журналу «Український математичний вісник» (2004), був членом редакційних колегій багатьох наукових фахових журналів. Один із основних організаторів та учасників всесвітньо відомого міжнародного проекту INTAS. Відзначений рядом орденів та нагород.

ЛИСТОПАД

15 50 років від дня народження **Лариси Миколаївни Радзіховської** (15.11.1970, м. Вінниця), кандидата педагогічних наук (2010), доцента кафедри економічної кібернетики та інформаційних систем ВТЕІ КНТЕУ (2015). Автор численних наукових праць.

18 160 років від дня народження **Ігнаци Яна Падеревського** (18.11.1860, с. Курилівка, нині Хмільниц. р-ну – 29.06.1941, м. Нью-Йорк, похов. у Вашингтоні, США), польського піаніста, композитора, політичного і громадського діяча. З 90-х років XIX ст. його прізвище входило до найвідоміших світових енциклопедій. Наш земляк – почесний громадянин багатьох польських міст.

• 120 років від дня народження **Романа Семеновича Сміщука** (18.11.1900, с. Волосо-Крикливець (нині с. Крикливець) Крижопіл. р-ну – 29.10.1969, похов. у смт. Крижопіль), Героя Радянського Союзу (1944). На фронті – з травня 1944 р. Відзначився 4 червня 1944 р. у бою в районі м. Мойнешти (Румунія): особисто знищив 6 ворожих танків, що дозволило воїнам прорвати вороже кільце і приєднатися до своєї частини. Демобілізувавшись, повернувся на батьківщину. У 1946 р. працював головою місцевого колгоспу, а в 1947–1957 рр. – в Крижопільському райхарчокомбінаті. Нагороджений орденами та медалями.

19 100 років від дня народження **Володимира Васильовича Глазова** (19.11.1920, с. Корделівка Калинів. р-ну – 15.09.2014, м. Вінниця), ветерана Другої світової війни, генерал-майора, почесного громадянина м. Вінниця. Закінчив Київське артилерійське училище, Московську військову академію ім. М. Фрунзе. Як командир ракетного полку стратегічного призначення проявив самовідданість у Сталінградській битві, у битві на Курській дузі, при звільненні м. Кенігсберг. Після закінчення війни служив у артилерійських, повітряних, десантних та ракетних частинах стратегічного призначення. Звільнившись у запас, понад 28 років В. Глазов працював у штабі цивільної оборони

м. Вінниця та області. Протягом 1990–2010 рр. очолював міську раду ветеранів війни, праці та Збройних сил. За його ініціативи в місті встановлено пам'ятники героям війни, меморіальні дошки. За мужність, виявлену в роки Другої світової війни при визволенні України від німецько-фашистських загарбників, велику роботу щодо соціального захисту ветеранів та військово-патріотичного виховання підростаючого покоління вінничан Володириу Васильовичу Глазову присвоєно звання «Почесний громадянин м. Вінниця». Нагороджений орденами, медалями.

21 *110 років від дня народження Володимира Максимовича Перепелюка (21.11.1910, с. Боршківці, нині Кам'янець-Подільського р-ну Хмельниц. обл. – 03.07.2000, смт. Вороновиця Вінниц. р-ну), українського сценічного кобзаря, бандуриста, фольклориста. Працював завідувачем бібліотеки Вороновицького сільськогосподарського технікуму. 26 років був солістом-бандуристом Державного хору під керуванням Григорія Верьовки. Вийшовши в 70-х рр. на пенсію, працював лісником у Вороновицькому лісництві Вінницького району. У Музеї історії авіації та космонавтики України в приміщенні палацу Грохольських-Можайських (смт. Вороновиця) у 2000 р. було відкрито кімнату-музей В. Перепелюка. У селищі встановлено йому пам'ятний знак. Традиційно раз на два роки проводиться обласне свято кобзарського мистецтва «Струни вічності». Кожні 5 років під такою ж назвою відбувається Всеукраїнський фестиваль (див. розширену довідку в кінці місяця).*

- 70 років тому (21.11.1950) була створена літературна студія «Червоні вітрила» (нині «Вітрила») Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Перший керівник її – професор М. Ф. Присяжнюк. Згодом студією успішно керували науковці, літературознавці В. М. Сорокін, Б. В. Хоменко, А. М. Подолинний, Т. В. Яковенко. З 2012 року її очолює Віктор Крупка, поет та літературознавець, кандидат філологічних наук. За період роботи студії тут опанували секрети творчості понад 3,5 тис. студентів та молодих виклада-

ЛИСТОПАД

чів університету. Багато її випускників стали членами НСПУ та НСЖУ. Добре відоме в США та Канаді ім'я дитячої письменниці А. Григор'євої (псевдонім – Ліна Біленька) – першої старости студії. Нині «Вітрила» нараховують понад 30 активних молодих літераторів – студентів перших – п'ятих курсів університету. Серед них – ті, котрі засвідчили свій художній хист вагомими публікаціями в періодичній пресі, першими збірками поезії та прози, виступами на обласному радіо й телебаченні, і ті, хто тільки робить свої перші кроки на стежці до великої літератури. До звершень нинішніх літстудійців можна віднести публікації перших віршованих та творчих спроб, зокрема в літературно-мистецькому альманасі «Подільське перевесло», журналах «Вінничанка», «Дніпро», «Вінницький край», газетах «Студентська територія», «Педагог» і багатьох періодичних та інших виданнях. Результатом роботи студії є видання перших книг літстудійців, авторські вечори-презентації, участь та здобутки в обласних і всеукраїнських творчих конкурсах.

- *Сьома річниця (21.11.2013) початку Революції гідності в Україні. Відповідно до Указу Президента України щорічно 21 листопада відзначається День Гідності та Свободи. Він був встановлений з метою утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до сучасного і майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку XXI століття, а також віддання належної шани патріотизму й мужності громадян, які восени 2004 р. та в листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої держави та її європейського вибору. Понад 100 наших співвітчизників віддали за це свої життя. На Вінниччині є три Герої Небесної Сотні – В. О. Брезденюк (17.06.1963–18.02.2014), Л. П. Полянський (24.10.1975–20.02.2014), М. М. Шимко (21.10.1979–20.02.2014).*

23 *День народження Родіона Андрійовича Скалецького (23.11.1899, с. Михайлівка, нині Бершад. р-ну – 22.03.1984,*

м. Київ), українського композитора, хорового диригента, послидовника М. Леонтовича, фольклориста. Викладав українську мову та співи в кооперативному і педагогічному технікумах Тульчина, в Ольгонільській школі. Відродив засновану М. Леонтовичем народну хорову капелу в Тульчині, очолював її в 1926–1932 рр., був організатором і керівником численних хорів. У повоєнний період тривалий час працював у Вінницькому інституті вдосконалення вчителів, школі № 3 ім. М. Коцюбинського, керував секцією самодіяльних композиторів в обласному Будинку народної творчості. Усього ж з уст народу він записав на Вінниччині 320 пісень, серед них 146 – весільні. У 20–30-х рр. записав текст і музику весілля в рідному селі. У Вінниці ім'ям Р. Скалецького названо вулицю, на якій тривалий час жив композитор.

24 90 років від дня народження **Гурія Юхимовича Дробчака** (24.11.1930, с. Джурин Шаргород. р-ну – 2008, м. Вінниця), педагога, культпрацівника, журналіста, заслуженого журналіста України, члена НСЖУ (1960). 34 роки був власним кореспондентом республіканської газети «Сільські вісті» у Вінницькій області. Автор численних публікацій краєзнавчої тематики.

- 50 років тому народився **Олег Леонідович Мейдич** (24.11.1970, м. Калинівка), український підприємець, політик. Народний депутат України 9 скликання від ВО «Батьківщина». Перший заступник голови Комітету аграрної політики і земельних відносин у Верховній Раді України 9 скликання (обраний 29 серп. 2019 р.).

25 210 років від дня народження **Миколи Івановича Пирогова** (25.11.1810, м. Москва, РФ – 23.11.1881, м. Вінниця), видатного хірурга, анатома, засновника польової хірургії, педагога, громадського діяча. У 1866–1881 рр. жив і працював у садибі Вишня на околиці Вінниці, де нині діє Національний музей-садиба М. І. Пирогова. На вшанування пам'яті видатного хірурга у Вінниці його іменем названо Національний медичний університет, обласну клінічну лікарню, одну з найкращих вулиць, яку відкриває величний пам'ятник видатному вченому.

ЛИСТОПАД

27 90 років від дня народження **Івана Васильовича Валька** (27.11.1930, с. Зарудинці, нині Немирів. р-ну – 29.11.2003, м. Київ), філософа, доктора філософських наук (1982), професора (1986), журналіста, письменника. У творі «Вогонь на себе» (1995) змалював народного месника з Поділля Івана Калашника, а також підпільників Немирівщини.

28 100 років від дня народження **Андрія Васильовича Костюка** (28.11.1920, с. Гурівці Козятин. р-ну – 04.07.2004, похов. у м. Вінниця), Героя Радянського Союзу (1945). У Червоній армії – з січня 1941 р. Закінчив Томське артилерійське училище. У боях Другої світової війни – з червня 1942 р. Нищив ворога на Західному, Брянському, Сталінградському, 1-му Білоруському фронтах. Особливо відзначився в боях за визволення Польщі. З 1945 р. – в запасі. У 1950 р. закінчив Ленінградську школу МВС. До 1968 р. працював в органах МВС, потім військовим керівником, директором СШ № 2 м. Вінниця. Був удостоєний звання «Відмінник народної освіти УРСР». Нагороджений багатьма орденами й медалями.

Найталановитіший кобзар України жив у Вороновиці

До 110-річчя від дня народження

Володимира Максимовича Перепелюка,

українського сценічного кобзаря, бандуриста, фольклориста

(21.11.1910–03.07.2000)

Уперше ми з Іваном Волошенюком завітали до В. М. Перепелюка ще у 1978 році, коли відомий соліст хору імені Верьовки (із 26-річним стажем) після кругосвітніх митарств залишив свою київську квартиру доньці, а сам оселився в тому гнізді, де виросло четверо його пташат. Під Вінницею, у Вороновиці. І почав розчищати ліси.

І саме тоді, першого разу, ми запримітили, що бандурист не тільки витинає журливо-веселі мелодії, але й володіє чарівним розлогим («як розгнузданий кінь», за його висловом) голосом.

А ще кобзар неперевершений, спостережливий знавець навколишнього світу. Коли мандрували з Володимиром Максимовичем до лісу, то не встигали дивуватись: звідки колишній артист знає такі дивні подробиці про птахів і звірів? Одна оповідка про сойку могла тягнутись всю дорогу до лісу. А ще ж розповіді про косуль, кабанів... Порадили йому, аби записував оці історії, надсилав до «Вінницької правди», де їх «вкорочував» Іван Волошенюк, і з'являлись у суботніх номерах неоціненні за мовою, спостережливістю шедеври про «дикє сало», горобців, круків, дятлів, синичок...

Далі запропонували Володимирі Максимовичу все надруковане видати в книжці для дітей. Та барвіста збірочка «Ось, які вони» розліталася вмить. Це була вже третя робота кобзаря на ниві літератури. Дві перших «Ой, в лісі, лісі темному» (дитяча) та «Повість про народний хор», яку благословив ще Максим Рильський, стали рідкісними раритетами навіть і в бібліотеках.

Та коли б то тільки проза, до якої у Володимира Перепелюка були тяга й хист, але оскільки він більш як десятиліття працював у лісі, розчищаючи сосняки, грабняки та ялинники, то для цієї «княгині» у нього залишались тільки зимові вечори і дні, а поетичні слова, як і мелодії, припливали будь-коли. Пісні і думи Перепелюка розкидані в багатьох збірках.

«Думу про Україну» завершив перед визволенням Вороновиці. Незабаром її було виконано хором імені Верьовки в супроводі оркестру народних інструментів. Першою цю програму пропустили через апарат Міносвіти, згадує В. М. Перепелюк, як піднявся плач! Тичина вийшов на сцену до гурту Верьовки: «А ми, бачите, в ньому не помилилися!».

Сім літ була ця дума заглавним номером програми прославленого хору. Рідкісний стаж для пісні! Довелося виконувати кобзареві її і в Кремлівському палаці. Кажуть, що навіть Сталін після неї просльозився.

Ми з Іваном Волошенюком при кожному приїзді рекомендували «дїду Ладимиру із Лісограда» (так завше підписував листи до нас), не тратити часу на коренепластику, якою займався кілька років (мав десь 300 експонатів звірів і птахів з дерева), а ретельно використовувати його для письмових спогадів. Адже пам'ять у

ЛИСТОПАД

шановного літнього подолянина утримувала силу-силенну деталей, що вистачало б і на сто романів!

І справді! Володимир Максимович розпочав епопею «Вийшов кобзар із Поділля», але хатні й городні клопоти (дружина Катерина Семенівна вже десятиліття в інших світах) не давали можливості довершити багаторічний труд.

Аби Господь доточив віку Максимовичу, ми б, шановні читачі, не зараз, а можливо, через десятиліття, коли «розвидниться» в державі, мали б можливість читати неперевершені розповіді про його зустрічі й дружбу з Тичиною, Рильським, Гончарем, Малишком, Масенком та іншими знайомими історичними постатями.

До всього сказаного варто додати, що артист Василь Ліванов виконував його голосом пісню Петра в кінофільмі «Сліпий музикант» (мелодія і слова В. Перепелюка). Сам особисто Володимир Максимович грав у кількох фільмах і серед них у «Зачарованій Десні».

Максимович мріяв, щоб свідомі благодійники запросили його нарешті у Вінницький муздрамтеатр, щоб і вінничани почувли щедру, барвисту мову і дзвін бандури! Це свято було б куди ефективніше, ніж приїзди деяких розрекламованих доларових «зірок». Вони майже всі мають «меблі», які підтанцьовують і підіграють, а він і сам був гідний створити театр одного актора! Але мрія кобзаря не збулася!

То була лірика. Інше ж про найсуттєвіше.

Народився 21 листопада 1910 року в с. Боришківцях, що під Кам'янцем-Подільським.

Спізнав голод і холод у бідняцькій хаті. Батько загинув на війні, і йому, як найстаршому, довелось піти в найми в чуже село. Через те і в школу не ходив. Лиш відвідував уже парубком курси лікнепу. Дуже хотів читати й закінчив бібліотечний технікум, після якого направили у Вороновицький сільгосптехнікум. Грав на багатьох музичних інструментах. Композитором став завдяки Тарасу Шевченку. Грав у п'єсі Дмитра Бедзика «Потова доля» кобзаря і створив пісню на слова Шевченка «Нема гірше, як в неволі про волю згадати». Та уже як заграв на бандурі й заспівав! Зал був зачарований! І про це дізнались у Києві й за-

просили молодого Перепелюка на з'їзд кобзарів. І його одного, молодого, зрячого, голосистого взяли у новостворений ансамбль кобзарів.

Зразу після війни, у 1944 році Григорій Верьовка запросив славетного співака й бандуриста до свого знаменитого хору в ансамбль народних інструментів.

І наш уже Поет і Композитор не тільки об'їздив пів світу з прекрасним хором, а 26 міст його чули й бачили в багатьох столицях Союзу та Європі.

Він щоденно робив записи, їх зібралось цілий лантух, і він передав їх мені на основі спогадів, з Божою допомогою. Вийшли тут книги «Кобзарських щоденників Володимира Перепелюка» за 1951–1974 роки!

Помер Володимир Максимович 3 липня 2000 року, за кілька місяців до свого 90-ліття. Та слава Богу, завдяки двом ентузіастам – керівникові обласної культури Марії Василівні Скрипник і директору центру народної творчості Тетяні Омелянівні Цвігун, того ж року вперше було проведено свято кобзарського мистецтва, присвячене письменнику, композитору, співакові й кобзареві Володимиру Перепелюку «Струни вічності», яке відтоді проходить у листопадові дні щороку і об'єднує в своїх рядах сотні бандуристів не лише з нашої області, але з усієї України. Сотні бандуристів освячують землю мелодіями, які закликають любити рідну землю, пробуджують людські серця. Нехай звучить чарівний звук нашого національного інструмента, а ми пам'ятаймо наше коріння і наших геніїв, які жили поміж нас і перетворювали наші будні у свята.

Двадцять з лишнім років спілкування з надзвичайно цікавою людиною, чарівне свято наших з Іваном Степановичем Волошенюком спогадів, які весь час зринали в пам'яті. Володимир Максимович Перепелюк, селянська дитина, не закінчив жодного класу в школі, але став національною гордістю, бо його пісні, балади й думи наповнюють чимало збірок, вони світлитимуть для нащадків і стануть нашою етнічною пам'яттю!

Пам'ятаймо наших національних героїв!

Г. Л. Волошенюк

ГРУДЕНЬ

1 75 років тому (01.12.1945) засновано кінотеатр «Родина» у Вінниці. Постановою виконкому Вінницької обласної ради депутатів трудящих № 357 від 19.03.1945 р. «Об уллучшени кинообслуживания населения и о расширени киносети в Винницкой области» було зобов'язано обллегпром і Вінницьку міську раду передати облвідділу кінофікації клуб взуттєвої фабрики для організації в ньому дитячого кінотеатру та театру кінохроніки. Цього ж року виконком Вінницької міської ради депутатів трудящих прийняв рішення про здійснення капітального ремонту кінотеатру. За припущеннями окремих дослідників, сучасний кінотеатр «Родина» є прямим нащадком свого пращура «Амбрось». Мінялися політичні режими в місті, кінотеатр змінював свою назву: «Амбрось», «Театр мініатюр», «Ампір», «Червоні крила», «Родина». Сьогодні у МКП «Кінотеатр «Родина» затишна зала на 120 місць, сучасні меблі, освітлення, апаратура, модернізоване фое. Тут демонструються нові фільми, які перемогли на престижних кінофестивалях, а також на замовлення глядачів готуються ретропрограми, фестивалі кращих фільмів зарубіжних країн. Велика увага приділяється українському кіномистецтву.

2 75 років з часу створення (02.12.1945) Немирівського коледжу будівництва, економіки та дизайну Вінницького національного аграрного університету. Спочатку в новоствореному навчальному закладі готували кадри для сільського господарства за спеціальністю «Промислове, цивільне та сільськогосподарське будівництво». З 1989 р. назва спеціальності змінена на «Будівництво та експлуатація будівель і споруд». З 1991 р. у технікумі запроваджено підготовку фахівців зі спеціальності «Обслуговування устаткування і систем газопостачання». У 2000 р. зі спеціальності 5.092110 «Будівництво та експлуатація будівель і споруд» відкрито нову спеціалізацію «Технічна експертиза будівель і споруд». 2003 р. технікум увійшов до структури Вінницького державного аграрного університету як відокремлений структурний підрозділ. З 2004 р. навчальний заклад отримав ліцензію

на підготовку молодших спеціалістів за спеціальністю «Земле-впорядкування». З 1 грудня 2009 р. йому надано статус коледжу.

9 60 років тому народилася **Олена Андріївна Вітенко** (09.12.1960, с. Дубовець Немирів. р-ну), письменниця, політик, громадський діяч, депутат Вінницької міської ради (2002–2006), народний депутат України 5 скликання. Фундатор Вінницької обласної краєзнавчої літературно-мистецької громадської організації «Велика рідня» (2007). Поетеса і прозаїк за покликанням, у сатиричних та гумористичних публікаціях використовувала псевдонім Гнат Вовкамнебрат, а в ліричних – Ольга Семенюк. Авторка понад півтора десятка книжок лірично-патріотичних поезій, гумору, пісенних текстів, віршів для дітей. У доробку письменниці – численні публікації творів у колективних збірниках та альманахах, регіональних журналах і газетах. На її вірші вінницькі композитори написали понад сотню пісень. О. А. Вітенко – переможець конкурсу «Вінничанин року» в номінації «Громадський діяч» (2003), обласного конкурсу «Людина року» в номінації «Регіональний лідер» (2006), лауреат літературно-мистецької премії ім. Марка Вовчка (2007), Міжнародної літературної премії ім. Івана Кошелівця (2009), Всеукраїнської літературної премії ім. Михайла Коцюбинського (2019), член журі фестивалю «Підкова Пегаса» (2015, 2016). Член НСПУ (2006) та НСЖУ (2005).

10 100 років від дня народження **Кларісе Ліспектор** (10.12.1920, м. Чечельник, нині смт. – 09.12.1977, м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія), бразильської письменниці українського походження, журналістки, перекладачки. Покинула Чечельник у дуже ранньому віці. Родина Кларісе емігрувала до Бразилії у 1921 р., коли їй було лише два місяці. Після кількох переїздів сім'я в 1935 р. облаштувалася у Ріо-де-Жанейро. Тут Кларісе давала приватні уроки португальської мови. І так з життєвого досвіду «учитель-учень» народився її перший роман «Близько до дикого серця». Під час Другої світової війни письменниця допомагала у військовому шпиталі бразильським воїнам. Разом із чоловіком-дипломатом вона довгий час жила за кордоном: у Європі (Італія, Швейцарія,

ГРУДЕНЬ

Туреччина, Велика Британія) (1944–1949), США (1952–1959). У її творчому доробку – 8 романів, 8 збірників оповідань, літературознавчі статті. Найвідоміші – збірник оповідань «Сімейні узи» та романи «Місто в облозі», «Яблука у темряві», «Близько до дикого серця», «Іноземний легіон». Жителі Чечельника пам'ятають про свою талановиту землячку. 10 грудня 2002 р. на будинку, де народилася Кларісе, відкрито меморіальну дошку.

11 80 років від дня народження **Галини Тимофіївни Мулик** (11.12.1940, м. Тульчин), педагога, відмінника народної освіти УРСР, заслуженого вчителя України (1991). Закінчила факультет педагогіки та методики початкового навчання Вінницького державного педагогічного інституту ім. М. Островського. Працювала вихователем, учителем в школі-інтернаті м. Тульчин Вінницької області, вчителем початкових класів Вінницької школи № 17, нині Фізико-математична гімназія № 17. З 1989 по 1995 рік брала участь в експерименті Міністерства освіти і науки України з організації роботи класів прискореного навчання (початкова ланка освіти – за 2 роки). У 2003 році вийшов друком її збірник «Цікаві задачі».

12 70 років тому народився **Володимир Олександрович Деркач** (12.12.1950, с. Чернігівка Примор. краю, РФ), математик, доктор фізико-математичних наук (2003). Закінчив Донецький державний університет (1972), де й працював від 1975 (з перервою) до 2014 р. Останні кілька років (від вересня 2017 р.) В. О. Деркач – професор кафедри прикладної математики Донецького національного університету ім. Василя Стуса (м. Вінниця). За час своєї трудової діяльності він неодноразово отримував гранти зарубіжних спонсорів. Автор монографії та 80 друкованих наукових праць.

13 День народження **Миколи Дмитровича Леонтовича** (13.12.1877, с. Монастирок, нині Немирів. р-ну – 23.01.1921, с. Марківка, нині Теплиц. р-ну), всесвітньо відомого композитора, хорового диригента, педагога, фольклориста, музично-гро-

мадського діяча. Здобувши освіту, працював учителем музики та арифметики в Чуківській школі (Немирівський р-н), викладав хоровий спів у Тиврівському духовному училищі, церковно-вчительській школі у Вінниці. З 1908 по 1919 рр. Леонтович викладав співи в Тульчинському єпархіальному училищі. М. Д. Леонтович – творець класичних зразків української хорової музики, автор численних обробок українських народних пісень, оригінальних творів. Загалом у його доробку близько 200 народних хорових творів. Леонтович став одним із найчастіше виконуваних українських композиторів у світі завдяки його «Щедрику». Ця мелодія всесвітньо відома і є символом Різдва як для України, так і для мешканців багатьох країн світу під назвою «Carol of the Bells». Після його смерті в 1922 р. на Поділлі було засновано філію Музичного товариства імені Леонтовича, його ім'ям називалася Вінницька хорова капела. У м. Тульчин композитору за проектом скульптора Г. Н. Кальченко та архітектора А. Ф. Ігнатенка споруджено пам'ятник. Його ім'я має Вінницький коледж культури і мистецтв, Вінницька обласна філармонія. У грудні 1977 р. до 100-ліття від дня народження Миколи Дмитровича Леонтовича було відкрито музей у с. Марківка Теплицького району, де він трагічно загинув і був похований. Нині це – філія Вінницького обласного краєзнавчого музею. У серпні 2016 року відкрили осучаснений музей та меморіал у пам'ять про видатного земляка. Також у Вінниці запроваджено новий мистецький проєкт – фестиваль хорової музики «Асамблеї Леонтовича». Щорічно в грудні проводяться традиційні вечорниці у музеї-квартирі М. Леонтовича в Тульчині. Його ім'я занесено ЮНЕСКО до списку славетних людей світу.

14 180 років від дня народження **Михайла Петровича Старицького** (14.12.1840, с. Кліщинці Золотоніс. р-ну, тепер Черкас. обл. – 1904, м. Київ), класика української літератури, драматурга, перекладача, актора, режисера, театрального і громадсько-культурного діяча. Один із корифеїв українського побутового театру. У 1860–1880 рр. був тісно пов'язаний з Поділлям як власник невеликих маєтків у селах Садова і Карпівка Могилів-Подільського (1869–1885) і с. Кордишівка Брацлавського

ГРУДЕНЬ

(1879–1889) повітів Подільської губернії. На Поділлі збирав історико-етнографічні матеріали. Автор історичного роману «Оборона Буші» (1894). У 2015 р. в с. Садова Могилів-Подільського району на честь Михайла Старицького відкрито пам'ятник «Піс-ні». 12 жовтня 2019 р. у с. Буша Ямпільського району відбулося урочисте відкриття пам'ятника Михайлу Старицькому.

21 180 років тому народився **Костянтин Петрович Михальчук** (псевдоніми – К. М., М., Мих. К., Х-л, Пивовар, Українець, Хохол та ін.) (21.12.1840, с. Зозулинці, нині село Козятин. р-ну – 07.04.1914, м. Київ), мовознавець, публіцист, громадський діяч, основоположник наукової української діалектології, член-кореспондент Петербурзької академії наук, член Українського наукового товариства в Києві (з 1907 р.), дійсний член Наукового товариства імені Шевченка у Львові (з 1893), член Історичного товариства Нестора-літописця. Уперше розробив класифікацію української мови на основі визначення мовних ознак її різновидів і описав їх, 1871 склав першу мапу діалектів. 1899 вперше створив програму для збирання українських діалектологічних матеріалів. Протистояв великодержавній концепції щодо великоросійського походження Київської Русі, за якою українська мова визнавалася лише наріччям російської, обґрунтував її самостійність і генезис, вплив на мови інших народів. Брав участь у підготовці «Російсько-українського словаря» і «Української граматики» Є. Тимченка, «Словаря української мови» за редакцією Б. Грінченка.

22 День народження **Насті Андріанівни Присяжнюк** (22.12.1894, м. Погребище – 08.06.1987, там само), української фольклористки, етнографа, краєзнавця, педагога. Закінчила двокласну школу, працювала на цукроварні, потім в Одесі – на цукрозаводі та канатній фабриці. Записувати фольклор почала з 1917 р. У 20-ті роки Н. А. Присяжнюк, маючи зв'язок із Етнографічною комісією і Кабінетом музичної етнографії Академії наук України, розпочала систематичну фольклористичну роботу: записала погребищенське весілля з усіма обрядами і піснями (650 пісень), зібрала сотні пісень інших жанрів, працювала на

ниві етнографії та краєзнавства. Усе зібране надсилала до Києва. Значну кількість записів подільської фольклористики надруковано в кількох томах серії «Українська народна творчість». Головним підсумком її життя став збірник «Пісні Поділля» (1976). Її записи є також у Державному архіві Вінницької області та обласному краєзнавчому музеї. Щорічно в Погребищенському районі проводиться свято фольклору «Світанки над Россю».

- 50 років тому (22.12.1970) відбувся пуск першого енергоблоку Ладижинської ТЕС (Тростянець, р-н). Відповідно до рішення Президії Ради Міністрів СРСР, її будівництво розпочато 26 квітня 1968 р. У 1971 р. на станції вперше в практиці енергетичного будівництва протягом року змонтовано ще 5 блоків. Підприємство запрацювало на повну потужність 18 січня 1972 р. У комплексі з Ладижинською ТЕС працює ГЕС потужністю 7500 кВт. Електроенергія, вироблена станціями, надходить в одну енергосистему країни.

25 120 років від дня народження **Олександра Захаровича Мінківського** (25.12.1900, с. Сніжна, нині Погребищ. р-ну – 12.04.1979, м. Київ), хорового диригента, педагога, професора Київської консерваторії (1965), народного артиста СРСР (1960). Закінчив Київський музично-драматичний інститут ім. М. В. Лисенка (1930). Викладав у київських музичному та педагогічному технікумах. До війни (1934–1941) керував хоровою капелюю Українського радіо. З 1951 р. – викладач, з 1965 р. – професор Київської консерваторії. О. З. Мінківський майже 30 років був художнім керівником і головним диригентом капели бандуристів УРСР. У його творчому доробку – обробки народних пісень, статті з музикознавства, збірник «Українські класичні хори» (1955). Він – лауреат Шевченківської премії (1969) за концертну програму 1966–1968 рр.

- 90 років від дня народження **Валентина Павловича Чудного** (25.12.1930, смт. Вапнярка Томашпіль. р-ну), поета, прозаїка, публіциста, перекладача, громадського діяча. Кандидат історичних наук. Заслужений працівник культури України

ГРУДЕНЬ

(1990). Член СПУ (1973). Очолював редакцію Політвидаву України, працював заступником редактора газети «Культура і життя» (1974–1991). Автор збірок оповідань, поезії, повістей та публіцистичних творів.

- 100 років від дня народження **Марії Михайлівни Юр'євої** (25.12.1920–2013, м. Вінниця), учасниці бойових дій Другої світової війни та визволення Вінницької області, почесного громадянина м. Вінниця.

Цього місяця виповнюється:

- 95 років тому (1925) у Вінниці відкрито Будинок Червоної Армії. Нині 60 Будинок офіцерів.
- 50 років (1970) з часу заснування Бершадського молочноконсервного комбінату. Нині ПАТ «Бершадьмолоко».

Вже обрії чарують нас зимові!
Сніжинки білі падають з небес!
Озимі сходи в сніговім покрові
Весняних дочекаються чудес.

Де сонце їх промінням зігриває,
Водою зможе щедро напоїть.
Україна буде з золотим врожаєм,
І Новий рік у дверях вже стоїть...

Вертепи вийшли, коляду співають –
З Новим роком та Різдвом Христа
Усіх зустрічних земляків вітають!
Бажають щастя, радості, добра.

Христос родився, тож його славимо.
Ця звістка в наші душі увійшла,
Серця надією і вірою зіграла,
Сенс кожному в житті його дала!

Леонід Гуменчук

Відомості про авторів текстових довідок

Антонюк Оксана Юріївна, завідувач відділу краєзнавства Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, член НСКУ

Бартко Сергій Володимирович, завідувач науково-дослідного відділу образотворчого мистецтва Вінницького обласного художнього музею

Богатчук Світлана Степанівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та філософії ВНАУ

Вітковський Вадим Миколайович, письменник, голова Вінницької обласної організації НСПУ, головний редактор літературно-мистецького журналу «Вінницький край», заслужений журналіст України

Волошенюк Ганна Леонтіївна, журналістка

Гнатюк Ніна Юхимівна, поетеса, заступник голови МГО «Вінницьке земляцтво» в м. Київ

Журунова Тетяна Георгіївна, завідувач сектору виставкової роботи Вінницького обласного краєзнавчого музею, мистецтвознавець

Каменюк Михайло Феодосійович, письменник, член НСПУ, журналіст, член НСЖУ, заслужений працівник культури України

Каросєва Тетяна Робертівна, доктор історичних наук, професор кафедри історії та культури України факультету історії, права і публічного управління ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Коваль Тамара Миколаївна, вчитель української мови та літератури Плебанівської середньої загальноосвітньої школи І–ІІІ ст. Шаргородського району

Легун Юрій Вікторович, доктор історичних наук, директор Державного архіву Вінницької області, почесний голова ГО «Вінницьке історичне товариство»

Рекрут Валерій Пилипович, кандидат історичних наук, почесний краєзнавець України

Романюк Іван Миронович, доктор історичних наук, професор кафедри історії та культури України факультету історії, права і публічного управління ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Сеник Лариса Борисівна, директор Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, голова Вінницького обласного відділення ВГО Українська бібліотечна асоціація

Сентемон Наталія Альфредівна, голова Громадської організації «Етномайстерня Коло»

Титаренко Володимир Васильович, мистецтвознавець, заслужений діяч мистецтв України

Трачук Леонід Данилович, директор Тульчинського коледжу культури, заслужений працівник культури України

Фицайло Світлана Володимирівна, керівник літературно-драматургічної частини ВОАУМД театру ім. М. К. Садовського

Цвігун Тетяна Омелянівна, директор Вінницького обласного центру народної творчості, заслужений працівник культури України

Цимбалюк Павліна Іванівна, учений секретар Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва, заслужений працівник культури України

Юрчишина Ольга Анатоліївна, завідувач сектору краєзнавчих видань бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова

Іменний покажчик ювілярів 2020 року

- Абрамов В. П.** 152
Азаров О. Д. 86
Альбертон М. Й. 144
Андрушко І. І. 26
Артинов Г. Г. 8
Афонін А. С. 146
- Бабенко А. Г.** 137–138
Безбах І. В. 110, 129–133
Бельтюкова К. Г. 111
Бельтюкова К. Г. 30
Березовська П. О. 157
Берешук В. О. 113
Белозорова Л. О. 66
Бжехва Я.
(справж. – Лесман) 144
Боднар Г. П. 64–65
Бойко І. Н. 170
Бойко П. Т. 114
Бойчук І. А. 179
Бондар Г. Г. 148
Бондарчук В. З. 144
Борисенко В. К. 135
Брандт Б. (Баруха) П. 9
Бранько Я. А. 152
Брезденюк В. О. 47
Бровко О. І. 65–66
Бродський А. Ф. 178
Будкевич Г. Я. 32
Бураго С. Б. 82–83
Буртовий В. А. 30
Бут О. М. 113–114
Буяльський Х. С. 8
- Валько І. В.** 186
Верещакін Ф. Г. 102
Винниченко В. К. 138
Винокур І. С. 137
Вікул С. П. 179
Вітенко О. А. 191
Вітковська Н. С. 179
Вітковський В. М. 59, 66–71
Власюк М. А. 26
Войтович В. В. 104–105
Войтович С. А. 155
Волошиновський Й.
108, 115–126
Волянський В. Ю. 31
Вольський А. М. 148, 149–150
- Газінський В. І.** 82
Гай-Головка О. Н.
(справж. – Головка) 143–144
Галинський В. І. 28
Гарбар В. А. 62–63
Гвоздецький В. С. 144–145
Гедз М. С. 43–44
Глазов В. В. 182–183
Годлевський А. І. 156, 158–161
Гожковський М. 8
Головка О. Ф. 151
Голодрига П. Я. 99
Гоменюк І. П. 62
Гончарук Є. Г. 28–29
Гоцуляк М. В. 45, 50–52
Грабчак А. М. 178
Гринюк Л. Н. 33–40

-
- Гринюк Р. Ф. 167–168
Гур'єв Б. М. 153
- Гавронський Ф.,**
Равіта-Гавронський 178
- Давиденко В. В.** 112
Далека В. Х. 31
Данилюк Г. І. 32
Данилюк І. Г. 103
Дворкіс Д. В. 33–34
Денисюк О. М. 31
Деркач В. О. 192
Десяк О. Ф. 156
Добжанський (Добржанський) Т.
(Феодосій) Г. 33
Дробчак Г. Ю. 185
Думанський В. М. 145–146
Дядинюк В. А. 25
- Євшан М.**
(справж. – М. Й. Федюшка)
102–103
- Живко В. С.** 83, 92–97
Жученко С. П. 61
- Забаштанський В. О.** 166–167
Задорожнюк П. М. 138
Западнюк Г. П. 25
Запорожець П. 147–148
Зарков В. Г. 114
Заруцький Я. Л. 143
Захаревич М. В. 156–157
- Здор А. С. 110–111
Зелінський В. Ф. 166
Зеров М. К. 86–87
Зуїха Явдоха
(справж. – Я. М. Сивак) 58
- Іваницька Н. Л.** 27
Іванов Л. Р. 98
- Квітка К. В.** 41
Килимник С. І. 30–31
Кимак Л. Б. 155
Кобелєв О. В. 9
Коваленко Ю. В. 47–48
Коженювський А. 48
Козак В. У. (Семибрат) 143
Козак С. Л. 11
Колодуб Ж. Ю. 26
Комісарчук М. Х. 62
Коновалюк Ф. З. 64
Костюк А. В. 186
Коцюбинський М. М. 154–155
Коцюбинський Х. М. 169
Кривцун Н. С. 27
Крижанівський О. І. 113
Кур'ята В. Г. 136
Курашкевич К. В. 180
Куцевол О. М. 111
Куций Л. М. 180–181
Кучеренко О. Є. 44–45
- Левада Ю. О.** 86
Леонтович М. Д. 192–193
Ліспектор К. 191–192
Лозовський Л. (О. К.) 153

-
- Лотоцький О. Г. 64, 76–81
Луцишин О. Г. 157
- Магдич С. В.** 42
Майборода Д. О. 48, 85
Макац В. Г. 179–180
Маковійчук І. М. 169
Малицький Ф. М. 58
Малінін В. В. 172
Марківський В. І. 85–86
Маркова О. О. 29
Мацера В. В. 58–59
Мейдич О. Л. 185
Мельник В. П. 58
Мельник Г. І. 146
Михальчук К. П. 194
Міньківський О. З. 195
Міфле Й. Е. 82
Міхельсон В. О. 115
Могилко К. В. 48
Можайський О. Ф. 63–64
Мулик Г. Т. 192
- Нагребецький А. Н.**
101, 105–107
Незгода І. І. 113
Ніщинський П. І. 155–156
Норець К. Є. 153–154
- Оленич І. І.** 63
Онищук Н. В. 138–139
Остапов В. Д. 60–61
- Падеревський Ігнаці Ян** 182
Панчук Н. В. 146–147
Перепелюк В. М. 183, 186–189
- Печений С. Х. 136
Пирогов М. І. 185
Підласко Т. В. 139
Пікус Є. М. 48
Подільський Е. П. 151
Подкур Р. Ю. 147
Подолінний А. М. 98
Полянський Л. П. 170–171
Полянський Л. П. 47
Порик В. В. 45–46
Потоцька С. 29
Потоцький Б. С. 65
Присяжнюк М. Ф. 101–102
Присяжнюк Н. А. 194–195
Пугачов С. Г. 180
Пушкар М. С. 171
- Радзіховська Л. М.** 182
Ревуно О. М. 109
Ролле Йосип (Юзеф) Антоній
156
Романчишин В. Г. 43
Рубанський В. І. 137
Руданський С. В. 27–28
Руденко М. О. 44
Рудюк М. П. 144
Рузяк В. І. 98–99
- Савельєв В. Є.** 109
Салдан Й. Р. 41
Свідзинський В. Ю. (Є.) 168
Семенко Л. І. 108
Семенов В. А. 48
Сіренко С. О. 166
Скалецький Р. А. 184–185
Скрипник І. В. 181

-
- Слободянюк В. І. 82, 87–91
Слотюк П. В. 42–43
Смагло Г. К. 49, 52–57
Сміщук Р. С. 182
Смолич Ю. К. 135
Собко С. С. 48
Сокотнюк Т. С. 32–33
Соловей О. Є. 48–49
Соловійова Л. О. 86
Сорочинська Л. В. 135
Спіженко Ю. П. 109–110
Стаднюк І. Ф. 59
Старицький М. П. 193–194
Стельмах М. П. 104
Степаненко А. Г. 62
Столярчук О. О. 145
Стоян В. А. 154
Струтинський Ю. 134
Стукан В. Є. 112–113
Стус В. С. 28, 152–153
Сухомовський О. Г. 151–152
Счастливий Г. Г. 27
- Танцюра Г. Т.** 111
Тарапата І. К. 136–137
Тарноградський В. П. 146
Тарнорудов М. Є. 104
Творун С. О. 46
Теклюк В. Я. 26
Тиквач Д. П. 83
Ткач А. О. 87
Тобілевич С. В. 168–169
Травнева С. (С. М. Єлисеєва)
103–104
Третяк О. І. 99
Турець В. Г. 105
- Ущатовський Ф. І.** 167
- Фоліушняк Є. В.** 61–62
- Хитрик С. Й.** 181
- Цимбалюк П. І.** 62, 71–75
- Чайковський П. І.** 100–101
Чалий В. О. 134
Чернілевський С. Б.
134, 139–142
Чудний В. П. 195–196
Чута Д. О. 11
- Шаульська Л. В.** 84–85
Швидка В. В. 171–172
Шевченко Т. Г. 60
Шендрик О. М. 59
Шимко М. М. 47
Шлепаков А. М. 112
Шостак-Орлова І. Е. 147
Шубравський В. Є. 60
- Щербаківська Л. М.** 30
Щириця (Щериця) Ю. О. 171
Щупак С. Б. 84
- Юр'сва М. М.** 196
- Яремчук В. М.** 29–30
Ярмолинський А. ІО
Яропуд В. М. 29

ЗМІСТ

Від укладачів	3
2020 року виповнюється	6
Магдебурзьке право Вінниці <i>До 380-річчя з часу надання (1640)</i> Ю. В. Легун	14
Про коло читання Шаргородського священника 1660 р. <i>До 360-річчя здійснення першої спроби</i> <i>Григорієм Димитрієвичем бібліографування на Поділлі</i> Т. Р. Кароєва	17
Тульчинський коледж культури <i>До 90-річчя з часу створення (1930)</i> Л. Д. Трачук	21
Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2020 року	25
<i>Січень</i>	25
Леонтій Назарович Гринюк – постать у мистецтві України <i>До 70-річчя від дня народження (26.01.1950)</i> Т. Г. Журунова	34
<i>Лютий</i>	41
До 70-річчя від дня народження заслуженого майстра народної творчості України, поетеси, прозаїка Марії Василівни Гоцуляк (15.02.1950) Т. О. Цвігун	50

Його життєве кредо – служіння людям і улюбленій справі <i>До 100-річчя від дня народження кавалера двох бойових орденів Слави, колишнього заступника директора Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва Григорія Кириловича Смагла (28.02.1920–15.03.1995)</i> П. І. Цимбалюк	52
Березень	58
Той, чия нанашка – Весна <i>До 60-річчя від дня народження Вадима Миколайовича Вітковського (08.03.1960)</i> М. Ф. Каменюк	66
Жінка, «... яка живе у книжковій стихії» <i>До 70-річчя від дня народження заслуженого працівника культури України Павлини Іванівни Цимбалюк (16.03.1950)</i> Л. Б. Сенік	71
«Понад рідним краєм» <i>До 150-річчя від дня народження Олександра Гнатовича Лотоцького (21.03.1870–22.10.1939)</i> О. Ю. Антонюк, І. М. Романюк	76
Квітень	82
Живопис Василя Слободянюка <i>До 70-річчя від дня народження художника декоративно-прикладного мистецтва, скульптора, майстра народного малярства, різьби по дереву, заслуженого майстра народної творчості України (02.04.1950)</i> В. В. Титаренко	87

Сміливість бути собою <i>До 70-річчя від дня народження Валентини Степанівни Живко (09.04.1950–10.12.2018)</i> Н. А. Сентемон	92
Травень	98
Нагребецький Анатолій Никифорович <i>До 75-річчя від дня народження педагога, краєзнавця (09.05.1945)</i> Т. М. Коваль	105
Червень	108
Йоахим Волошиновський – «батько кооперації Поділля» <i>До 150-річчя від дня народження громадського, політичного діяча, журналіста, одного із засновників кооперативного руху в Україні (02.06.1870–11.01.1945)</i> В. П. Рекрут	115
Жмеринська залізниця <i>До 150-річчя відкриття залізничного руху станцією Жмеринка (07.06.1870)</i> С. С. Богатчук	126
Безбах Ілля Васильович <i>До 75-річчя від дня народження художника, заслуженого діяча мистецтв України (07.06.1945–05.06.2017)</i> С. В. Бартко	129
Липень	134

<hr/>	
Знакове ім'я	
<i>До 70-річчя від дня народження заслуженого діяча мистецтв України, поета і кінорежисера Станіслава Болеславовича Чернілевського (06.07.1950)</i>	
Н. Ю. Гнатюк	139
Серпень	143
Опромінений талантом	
<i>До 60-річчя від дня народження Анатолія Мироновича Вольського, заслуженого артиста України, народного артиста України (30.08.1960)</i>	
С. В. Фицайло	149
Вересень	151
Аркадій Іванович Годлевський	
<i>До 75-річчя від дня народження хірурга, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України (22.09.1945–22.10.2016)</i>	
О. А. Юрчишина	158
Вінницька філія Всенародної бібліотеки при УАН (ВУАН)	
<i>До 100-річчя з часу відкриття (23.09.1920)</i>	
Т. Р. Каросва	161
Жовтень	166
Творчий ювілей письменників Вінниччини	
<i>До 50-річчя з часу заснування Вінницької обласної організації Національної спілки письменників України (жовтень 1970)</i>	
В. М. Вітковський	173

<i>Листопад</i>	178
Найталановитіший кобзар України жив у Вороновиці <i>До 110-річчя від дня народження Володимира Максимовича Перепелюка, українського сценічного кобзаря, бандуриста, фольклориста (21.11.1910–03.07.2000)</i> Г. Л. Волошенюк	186
<i>Грудень</i>	190
Відомості про авторів текстових довідок	197
Іменний покажчик ювілярів 2020 року	199

Довідкове видання

Знаменні і пам'ятні дати Вінниччини 2020 року

Хронологічний довідник

Відповідальна за випуск *Л. Б. Сенюк*,
директор Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва

Укладачі, комп'ютерний набір:
О. Ю. Антонюк,
Г. М. Авраменко, заслужений працівник культури України

Редактор *С. В. Лавренюк*

Редакційна колегія: *Г. М. Слотюк*, *Н. В. Спиця*,
П. І. Цимбалюк, заслужений працівник культури України

Комп'ютерна верстка, технічна коректура,
оригінал-макет, дизайн *Н. В. Спиця*

*У дизайні обкладинки використано фотоматеріали
з мережі «Інтернет»*

Підписано до друку 12.12.2019. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Умов. друк. арк. 13.0.
Наклад 100 прим.

Друк ПП Балюк І. Б.
м. Вінниця, вул. Р. Скалецького, 15
Тел. (0432) 52-08-02